

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

TEOLOŠKO-KATEHETSKI INSTITUT U MOSTARU

Nikole Šubića Zrinskog 7, BiH – 88000 Mostar
Tel./Fax.: + 387 36 326 690; E-mail: tajnistvo@tkim-mostar.ba

---

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

UNIVERZITETA U SARAJEVU

TEOLOŠKO-KATEHETSKI INSTITUT U MOSTARU

PLAN I PROGRAM (CURRICULUM)

**PREDDIPLOMSKOGA I DIPLOMSKOGA CIKLUSA STUDIJA
RELIGIJSKE PEDAGOGIJE I KATEHETIKE**

**(OPIS OBVEZNIH I IZBORNIH PREDMETA
PO STUDIJSKIM POLJIMA I GRANAMA)**

MOSTAR, 2018.

SUSTAVNA FILOZOFIJA I POVIJEST FILOZOFIJE

LOGIKA I TEORIJA SPOZNAJE

Prvi ciklus – godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Kolegij povezuje filozofske discipline logiku i teoriju spoznaje. Cilj je upoznati studente s naravi filozofskog pitanja uopće, dati povjesni pregled o oblicima misli i metodama spoznaje te povjesni i sustavni pregled uvjeta, granica, načina i dometa ljudske spoznaje; upoznavanje s metodologijom filozofskog razmišljanja, kroz dvije prizme, onu logičku i spoznajno-teoretsku ili epistemološku. Studentima se želi omogućiti stjecanje sposobnosti logičkoga mišljenja; razumijevanja i prosudbe logičke misli te povezivanja znanja na razini programa; sposobnost analize i sinteze, kritičkog mišljenja i rješavanja problema; sposobnost za samokritiku i propitivanje vlastitih stavova te donošenja odluka i stvaranja novih ideja.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Definicija, mjesto i povjesni pregled logike s glavnim razvojnim sastavnicama i predstavnicima; Osnovni pojmovi tradicionalne logike, pravila i oblici valjanog mišljenja, suđenja i zaključivanja; Materijalni i formalni objekt; Odnos logike prema drugim filozofskim disciplinama; Značenje logike za teologiju; Pojam, njegova narav, predmet, sadržaj i opseg; Razumijevanje i prosudba sustavnosti logičke misli s kompleksnijim temama: klasični nauk o temeljnim oblicima misli (pojam, sud, zaključak, vrste i odnosi među pojmovima, apstrakcija, determinacija; Kategorije, predikabilije, višeznatnosti, supozicije; Definicije; pravila uporaba i metode definicije; Sud; podjela sudova; logički kvadrat, Vrste zaključaka, njihova pravilnost i istinitost; Figure i modusi silogizama; Argumentiranje: izravno, neizravno, krivo; Divizija i klasifikacija; metode; osnovni principi misli).

Epistemološki dio obuhvaća sljedeće sadržaje: Prikaz spoznajnog problema u povijesti filozofije; Sustavni dio: (1.) Osnovni elementi spoznaje - spoznaja, istina, odnos logičke i ontologische istine, refleksivna dimenzija, samosvijest, evidencija, mišljenje i sigurnost; (2.) Osjetilna i intelektivna spoznaja, spoznajna svijest, apstrakcija i problem općih pojmoveva, proces spoznaje, problem uvida i spoznaje prvih načela; Sustavna obrada 'kritičkoga' problema i suočavanje sa spoznajnoteorijskim shvaćanjima: realizam, idealizam, materijalizam, racionalizam, empirizam, skepticizam i relativizam; Životni odnos spoznaje i djelovanja; Kolegij također obuhvaća sljedeće kompleksnije sadržaje: Istinitost spoznaje; kriteriji istinitosti; različite teorije istine; Samospoznaja; Intencionalnost; Refleksija; Pojmovna spoznaja; Spoznaja vanjskoga svijeta; Povjesne spoznaje i spoznaje prirodnih znanosti; Problematika nadiskustvenih tvrdnjii; Opravdanje i sigurnost spoznaje.

Obvezna literatura: G. Petrović, *Logika*, Zagreb, 2001. ili V. Filipović, *Logika*, Zagreb, 2007., I. Macan, *Filozofija spoznaje*, Zagreb, 1996., J. M. Bochenski, *Uvod u filozofsko mišljenje*, Split: Verbum, 1997; J. Greco - E. Sosa (ur.), *Epistemologija. Vodič u teorije znanja*, Zagreb, 2004.

Dopunska literatura: S. Kovač, *Logika*, Zagreb, 2003., Z. Čuljak (ur.), *Vjerovanje, opravdanje, znanje*, Zagreb, 2003., Aristotel, *O tumačenju*, Zagreb 1989; J. Stadler, *Filosofija*, sv. II: *Logika*, II. dio: *Kritika ili noetika*, Sarajevo 1905., S. Zimmermann, *Nauka o spoznaji*, Zagreb 1942.

ONTOLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima da upoznaju osnovno ontološko pojmovlje, analiziraju temeljne smjerove zapadne filozofske misli kroz susret s temeljnim filozofskim teoretskim modelima. Studentima će također biti predstavljena važnost i svrha metafizičkoga mišljenja te status istoga u okviru teološkog studija. Omogućuje im se upoznavanje metafizičkih modela tijekom povijesti ali i onih suvremenih te kritičko promišljanje i usvajanje temeljnog ontološko-metafizičkoga pojmovlja. Ovakav pristup osposobljava studente za analizu, komentiranje i kritičko vrednovanje osnovne antičkih, srednjovjekovnih, modernih i suvremenih pristupa ontologiji.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje:

Uvodni dio: Temeljno metafizičko pojmovlje; Povijest ontologije kao filozofske discipline; Razlike ontologije i metafizike; Mogućnost metafizičkog pitanja; Uvod u ontologiju kao opću metafiziku o problematiči bića; Kratki presjek problema bitka u povijesti filozofije; Ontološka diferencija bitka i bića; Hierarchy bića.

Povjesno-teoretski dio; Upoznavanje s ontološkim modelima u povjesnoj perspektivi; Antički (Parmenid – prvi ontolog, Platon – svijet ideja; Aristotel – objekt metafizike, razlika fizike i metafizike); srednjovjekovne (Sv. Toma Akvinski – realizam i metafizika bića), (W. Ockham - nominalizam); Novovjekovni modeli - ontološki okvir racionalizma i empirizma - Novovjekovna metafizika – Descartes, Spinoza, Leibnitz; Kant – kritika ontologije; Metafizika kod Schopenhauera i Nietzschea; Konac novovjekovne metafizike: Ontologija u 20 stoljeću; Heidegger – fundamentalna ontologija.

Sintetski pristup ontološkoj problematici; Mogućnosti metafizike kao znanosti; Prigovori mogućnosti metafizike; Mogućnost iskaza o stvarnosti koja je nedostupna empiriji; Zaključna rasprava.

Obvezna literatura: M. Cipra, *Temelji ontologije*, Matica Hrvatska, Zagreb 2003.; B. Weissmahr, *Ontologija*, Zagreb 2013.

Dopunska literatura: T. Akvinski, *O biću i biti*, u: T. Akvinski, *Izabrano djelo*, Zagreb 1981., str. 68-69; B. Badrov, *Opća metafizika ili ontologija*, u: Sabrana djela, sv. II., Livno-Sarajevo 1997., str. 277-350; Ž. Pavić, *Metafizika i hermenutika*, Zagreb, 1997. J. Stadler, *Filozofija*, sv. III: *Opća metafizika ili ontologija*, Sarajevo 1907.; A. Bauer, *Ontologija*, Zagreb 1918.; Aristotel, *Metafizika*, prev. T. Ladan, Zagreb 1992.; M. Belić, *Ontologija, Biti, a ne ne-bitii što to znači*, Zagreb, 2007.; J. Ćurić, *Tomizam nekoć i danas*, Zagreb, 2003.

FILOZOFIJA PRIRODE

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je kolegija omogućiti studentima da sustavno, argumentirano i kritički promišljaju i objašnjavaju temeljne kozmološke pojmove, uspoređuju i kritički vrjednuju različite razine realnosti, da sustavno i argumentirano primjenjuju kozmološke zakone te tumače i analiziraju izvorne filozofiske tekstove iz kozmologije.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Pojam i predmet kozmologije; Povijesni razvoj slike svijeta (svemira) s osobitim osvrtom na antičku, srednjovjekovnu i suvremenu sliku svijeta; Kvantiteta: protežnost i broj; Kretanje (gibanje, promjena); Prostor i vrijeme; Relativnost prostora i vremena; Kvaliteta i uzročnost; Supstancija fizičkog svijeta; Kozmologija predsokratovskih mislilaca; Platonova i Aristotelova kozmologija; Postaristotelovska kozmologija; Srednjovjekovna kozmologija; Novovjekovna kozmologija; Suvremene fizikalne teorije i problem početka kozmosa; Život, porijeklo i širenje života i čovjeka (tradicionalne i suvremene teorije);

Obvezna literatura: Aristotel, *Fizika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1992., 1-43; 106-123; 149-164; F. Copelstone, *Istorija filozofije*, sv. I (Grčka i Rim), BIGZ, Beograd, 1999., 280-289; 356-368; I. Derado, „Big bang (Veliki prasak) – znanstveni model o postanku svemira“, *Obnovljeni život*, 56(2001)2, str. 189-196; I. Kešina, „Granična pitanja filozofije, teologije i prirodnih znanosti u prosudbi Vjekoslava Bajšića“, *Bogoslovska smotra*, 72(2002)1, 10-21; U. B. Pavlović, *Filozofija prirode*, Naprijed, Zagreb, 1978., 7-32; J. Planinić, „Evolucija svemira“, *Filozofska istraživanja*, 72-73(1999)1-2, 30.-310; J. Planinić, „O prošlosti svemira i razvoju kozmološke misli“, *Crkva u svijetu*, 40(2005)1, 83-98; F. Selvadi, *Filozofija fizičkog svijeta*, 1977., za potrebe studenata VKT u Sarajevu, priredio M. Josipović, 10-20; 50-61; 64-113; 122-128; I. Tadić, „Kaos, logos i suvremena kozmologija“, *Crkva u svijetu*, 31(1996)2, 118-128; L. Veljak, „Einsteinova specijalna teorija relativnosti i aktualni prijepori u filozofiji“, *Filozofska istraživanja*, 26(2006.)3, 507-514; T. Vereš, „Astronomija i problem postojanja Boga“, u: *Iskonski mislilac*, Dominikanska naklada „Istina“, Zagreb, 1978., 66-78.

Dopunska literatura: V. Bajšić, „Filozofski korijeni prirodnih znanosti“, u: *Filozofija ususret teologiji*, FTI, Zagreb, 1989, 153-169; H. Festini, „Metodologija i filozofija znanosti o indeterminizmu“, *Filozofska istraživanja*, 19(1999), 311-317; S. W. Hawking, *Kratka povijest vremena*, Izvori, Zagreb 1996.; W. Heisenberg, *Fizika i filozofija*, Kruzak, Zagreb 1997.; S. H. Krag, *Conceptions of Cosmos*, Oxford University Press Inc, New York, 2007., 1-89; T. Petković, *Uvod u modernu kozmologiju i filozofiju*, Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, Šibenik – Zagreb, 2002.; I. Tadić, „Traganje za početkom svemira“, *Crkva u svijetu*, 43(2008.)2, 234-258.

FILOZOFSKA ANTROPOLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima da dobiju opći povijesni i teorijski uvid u glavne autore, teme i interes filozofije o čovjeku, odnosno filozofske antropologije. Omogućuje im opisati i sažeto prenijeti osnovne sadržaje kolegija, poznavati temeljno filozofisko-antropološko pojmovlje, objasniti i kritički predstaviti temeljne pozicije glavnih antičkih, srednjovjekovnih i novovjekovnih filozofa s obzirom na filozofiju o čovjeku, objasniti i kritički predstaviti različite suvremene filozofisko-antropološke nacrte te samostalno interpretirati glavna djela iz klasične filozofije o čovjeku, suvremene filozofske antropologije.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u kolegij – predstavljanje izvedbenog plana, literature i studentskih obveza; Pokušaj određenja filozofske antropologije, njezinih ciljeva i metode; Temeljni pojmovi filozofije o čovjeku i filozofske antropologije; Povijesni pregled klasičnih mjesa filozofije o čovjeku: Platon, Aristotel, kršćanski mislitelji;

Zasnivanje filozofske antropologije kao discipline: Kant, Herder, Feuerbach; Filozofska antropologija u užem smislu: Scheler, Gehlen; Filozofska antropologija u užem smislu: Plessner, Buber.

Obvezna literatura: M. Belić, *Metafizička antropologija*, Zagreb, 1993.; G. Haeffner, *Filozofska antropologija*, Zagreb, 2003.; M. Scheler, *Ideja čovjeka i antropologija*, Zagreb, 1996. (odabrani dijelovi); H. Plessner, *Stupnjevi organskoga i čovjek*, Zagreb, 2004. (odabrani dijelovi); H. Burger, *Filozofska antropologija*, Zagreb, 1993.

Dopunska literatura: J. Stadler, *Filosofija*, sv. V: *Psihologija*, Sarajevo, 1910.; Aristotel, *O duši. Nagovor na filosofiju*, Zagreb 1996.

FILOZOFIJA O BOGU

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta da studenti dobiju opći povijesni i teorijski uvid u glavne autore, teme i probleme filozofije o Bogu (teodiceje). Omogućuje se studentima da steknu temeljna znanja iz teodiceje te da znaju opisati i sažeto prenijeti osnovne sadržaje kolegija, poznavati temeljno teodicejsko pojmovlje objasniti i kritički predstaviti temeljne pozicije glavnih antičkih, srednjovjekovnih i novovjekovnih i suvremenih filozofa s obzirom na teodicejsku problematiku te samostalno interpretirati temeljna djela iz filozofije o Bogu i te uvide primjeniti u religijsko-pedagoškoj teoriji i praksi.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u kolegij – predstavljanje izvedbenog plana, literature i studentskih obveza; Uvodno tumačenje naziva "teodiceja" i temeljnih pojmova; Obrazlažu se dokazi za opstojnost Božju kroz povijest; u antici: kod predsokratika, Platona, Aristotela (Met. XII), Stoika i neoplatonika; u srednjovjekovnoj kršćanskoj filozofiji - "quinqe viae" – klasični dokazi za opstojnost Božju, njihova struktura i vrijednost. Situacija nakon Kanta: neracionalni putevi Bogu i izgradnja racionalnih puteva. Kritička prosudba apriornih i aposteriornih dokaza za Božju opstojnost; Uvjeti spoznaje Boga u ljudskim spoznajnim mogućnostima; Iskustvo bezuvjetnog (iskustvo bezuvjetnosti "bitka", istine, vrednote, slobode); Transcendentalno iskustvo u određenom smislu jest iskustvo Boga. Bog i smisao ljudskoga života. Zadnji temelj svega. Bezuvjetni zov čudorednosti. Tajna svijeta koji se razvija; Kako govoriti o Bogu? Današnji pokušaji Božji atributi. Božja transcendencija i imanencija. Bog kao stvoritelj i stvoreni svijet; Zlo u svijetu. Problem zla u teologiji svetoga Augustina; Bog vjere i Bog filozofa; Božja svojstva i Božji odnos prema svijetu; Problem zla u modernom racionalizmu; Narav i svrha dokaznih postupaka u teodiceji; Suvremene teodicejske tendencije; Zaključna rasprava.

Obvezna literatura: N. Fischer, *Čovjek traži Boga. Filozofski pristup*, Zagreb, 2001; S. Kušar, *Filozofija o Bogu, građa i literatura za studij teodiceje*, Zagreb, 2006.

Dopunska literatura: I. Devčić, *Pred Bogom blizim i dalekim*, Zagreb 1998.; N. Stanković, *Čovjek pred Bezuvjetnim*, Zagreb, 2000.; B. Badrov, *Teodiceja*, u: *Sabrana djela*, sv. II., Livno – Sarajevo 1997., 407-453; J. Stadler, *Filosofija*, sv. VI: *Naravno bogoslovje*, Sarajevo 1915.; A. Bauer, *Teodiceja ili nauka o razumnoj spoznaji Boga*, Zagreb 1918.; T. Akvinski, *Izabranio djelo*, Zagreb 1981., 168-175; J. Brantschen, *Zašto dobri Bog dopušta da patimo?*, Zagreb, 2006.

ETIKA

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta studentima omogućiti opći povijesni i teorijski uvid u glavne etičke teme i da steknu sposobnost utemeljene etičke refleksije morala, kao i u prosudbe djelovanja i odlučivanja u svjetlu temeljnih etičkih principa. Studenti trebaju biti sposobni sustavno, argumentirano i kritički raspravljati središnja etička pitanja i probleme te u skladu s etičkom argumentacijom promišljati vrijednosne orientacije i njihovo značenje za odgojnu praksu. U tom pogledu trebaju poznavati temeljno etičko pojmovlje, objasniti i kritički predstaviti temeljne pozicije glavnih filozofa s obzirom na etiku, sustavno, argumentirano i kritički raspravljati osnovna etička pitanja i pristupe u opravdanju čudoredne norme, obrazložiti, usporediti i kritički vrednovati različite načine utemeljenja moralnih sudova, tumačiti i analizirati izvorne filozofske tekstove iz područja etike i utemeljeno, u skladu s etičkom argumentacijom, promišljati vrijednosne orientacije i njihovo značenje za odgojnu praksu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Određenje predmeta etike, njezinih ciljeva i metoda - odnos etike i drugih filozofiskih disciplina; Temeljni etički pojmovi i razine etičkog argumentiranja; Povijesni pregled klasičnih etičkih teorija (Platon, Aristotel, Epikur, Stoici) Povijesni pregled klasičnih etičkih teorija – kršćanska etika (Suarez, T. Akvinski); Povijesni pregled klasičnih etičkih teorija (Kantova formalna etika); Suvremeni etički nacrti (H. Jonas, E. Levinas, O. Hoffe, D. von Hildebrand); Određenje moralnog dobra i čudoredno dobro; Utjemeljenje moralnih sudova; Kriteriji i mjerila čudoredno dobrog djelovanja; Deontološka, konsekvenčijalistička i aretačka etika; Etika odgovornosti; Savjest - subjektivna norma moralnoga djelovanja; Odnos prava i morala; Odnos moralnosti i sreće.

Obvezna literatura J. Talanga, *Uvod u etiku*, Zagreb 1999.; K. Wojtyla, *Temelji etike*, Verbum, Split, 1998.; Aristotel, *Nikomahova etika*, Zagreb, 1992.; I. Kant, *Kritika praktičkog uma*, Zagreb, 1990. (odabrani dijelovi); I. Kant, *Metafizika čudoreda*, Zagreb, 1999. (odabrani dijelovi);

Dopunska literatura: A. MacIntery, *Za vrlinom. Studija o teoriji morala*, Kruzak, Zagreb, 2002.; Ivan Pavao II., *Veritatis splendor. Sjaj istine*, KS, Zagreb, 1998.; Čehok - I. Koprek, *Priručnik jedne discipline*, Zagreb, 1996.; V. Premec, *Hrestomatija etičkih tekstova*, Sarajevo 1978.

POVIJEST FILOZOFIJE: STARI I SREDNJI VIJEK

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 2 semestra – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 6

Cilj je predmeta da studenti najprije (u prvom semestru) dobiju opći povijesni i teorijski presjek samih početaka filozofije, kao i glavne autore, teme i pitanja koja se pojavljuju unutar filozofiskog promišljanja. U drugom semestru studenti se upoznaju s nastankom i oblikovanjem srednjovjekovne kršćanske filozofske misli te odnosom između kršćanske misli i zapadno-europske misli uopće, da sami mogu proučavati i istraživati, čitajući tekstove samih filozofa, te donositi samostalno prosudbu. Usvojena znanja trebaju pridonijeti razumijevanju odnosa filozofiske i teologije, i drugih filozofskih disciplina, razvijati kritičko

filozofsko mišljenje, sposobnost kritičke evaluacije temeljne pozicije glavnih antičkih i srednjovjekovnih filozofskih tendencija, upoznavanju temeljna djela velikih filozofskih mislilaca te primijeniti filozofske uvide u vlastiti život i religijsko-pedagošku teoriju i praksu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: **Povijest antičke filozofije** (1. semestar): Uvod u kolegij – povijest filozofije ili filozofska povijest (narav, metode i svrha povijesti filozofije; Grčka – kolijevka Zapadne misli - mitologija; Homer; Hesiod; povijesno-društveno-kulturni kontekst; junaci grčke mitologije; Predsokratovsko razdoblje: Jonjani iz Mileta i Efeza; Tales, Anaksimandar, Anaksimen, Pitagora, Heraklit, Permenid, Zenon, Empedoklo, Anasagora, Atomisti (Leukip i Demokrit); Sokratsko razdoblje: sofistika; poznatiji sofisti (Protagora, Gorgija, Prodig, Trazimah); Sokrat: život; problem sadržaja njegova nauka; indukcija; opće definicije; dijalektika; majeutika; ironija; etika (vrline); sud, smrt i apologija; Sokratske škole; Platon: život, spisi (autentičnost, kronologija); teorija o znanju; teorija o idejama; teorija o duši (psihologija); teorija o dobru/vrlini (moral/etika); teorija o državi (politika); teorija o materijalnom svijetu (fizika); teorija o lijepom (estetika/umjetnost); Aristotel: život i spisi; logika; metafizika; Aristotel: filozofija prirode i psihologija; etika; politika; estetika; usporedba Platona i Aristotela; Postaristotelovo razdoblje: stoicizam; epikureizam; skepticizam; eklekticizam; Filon Aleksandrijski, Plotinov neoplatonizam, neoplatonske škole; neoplatonci latinskog Zapada; Zaključni pregled iz kauzalne, antropološke, epistemiološke, psihološke i etičke perspektive.

Povijest srednjovjekovne filozofije: Osnovne značajke Srednjeg vijeka; Patristika: grčki i latinski apologeti; Gnosticizam; Grčki i latinskioci; Aleksandrija; Sv. Augustin: život i spisi; teorija o spoznaji; Bog; svijet (stvaranje, duša/tijelo); teorija o moralu; teorija o državi; Rana skolastika: Ivan Skot Eriugena; problem univerzalija (nominalizam, realizam, Abelard); Anselmo Canterburyjski; škole u Chartres-u i Sv. Viktor-u; Islamska filozofija (Avicena, Averroes); židovska filozofija (Aviceborn, Maimondies); Visoka skolastika (13. st.): uvod (univerziteti); Robert Grosseteste; Aleksandar Haleski; sv. Bonaventura; sv. Albert Veliki; Sv. Toma Akvinski: život i spisi; filozofija i teologija; načela stvorenog bića; dokazi za egzistenciju Boga; stvaranje; psihologija; moral; politika; Latinski averoizam (Siger od Barbanta); Franjevački mislioci (Roger Bacon i Raymond Lull); Egidije Rimski; Ivan Duns Skot; Kasna skolastika (14. st.): William Ockham. Filozofija renesanse (14./15. st.): Nikola Kuzanski; prirodna znanost; Francis Bacon; Humanizam (Erazmo Rotterdamski); politička filozofija (Machiavelli, Th. Morus); Skolastika renesanse (15./16. st.): obnova skolacizma; kajetan; političke teorije; Francisco Suarez

Obvezna literatura: D. Barbarić, *Grčka filozofija*, hrestomatija filozofije – svezak 1., Školska knjiga, Zagreb, 1996.; Zagreb, 1982.; F. Coplestone, *Istorija filozofije*, tom I.-III., BIGZ, Beograd, 1989.; S. Kušar, *Srednjovjekovna filozofija*, Hrestomatija filozofije, svezak 2., Školska knjiga, Zagreb 1996.; B. Bošnjak, *Od Aristotela do renesanse, Filozofska hrestomatija II.*, Nakladni Zavod Matice Hrvatske, Zagreb 1982.

Dopunska literatura: M. Belić, *Povijest filozofije: Antika* (skripta za internu uporabu); Anto Mišić, *Rječnik filozofskih pojmoveva*, Verbum, Split, 2000.

POVIJEST FILOZOFIJE: MODERNO I SUVREMENO DOBA

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 2 semestra – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 6

Cilj je predmeta da studenti dobiju opći povijesni uvid u glavne autore, teme i probleme moderne i suvremene filozofije, prijelaze, lomove, razvoj i kontinuitet filozofske misli kroz različita razdoblja da bi bili sposobni kritički usvojiti i znati predstaviti glavne autore, teme i probleme moderne i suvremene filozofije radi bolje razumijevanje teologije i religijske pedagogije i katehetike. U tom pogledu studenti trebaju moći opisati i sažeto prenijeti osnovne sadržaje kolegija, poznavati temeljno pojmovlje moderne i suvremene filozofije, prezentirati i kritički evaluirati glavne autore, teme i probleme moderne i suvremene filozofije, samostalno interpretirati najrelevantnija djela moderne i suvremene filozofije te primjeniti povijesno-filozofiske uvide u sve kolegije koji prepostavljaju filozofjsko predznanje.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: **Moderno doba:** Prijelaz iz srednjeg u novi vijek. Specifičnosti prijelasnoga razdoblja, duh renesansnog vremena i obnoviteljski pokušaji; Racionalizam, obrat ka subjektu, sumnja, novi pristup metodi, kriteriji, izvjesnost; Rene Descartes - jedinstvo znanosti; Blaise Pascal - čovjekova bijeda bez Boga; Malebranche, Spinoza, Leibniz, Christian Wolff; Emprizam i njegovi klasični predstavnici; F. Bacon; Thomas Hobbes - znanost u temeljima politike; John Locke – empirizam; David Hum - moral i politika. Skepticizam. Prosvjetiteljstvo - vjera u um; antimetafizička orijentacija; materijalizam i mehanicizam; Voltaire, Rousseau, Holbach. Pregled i kritička prosudba temeljnih misli moderne filozofije

Suvremeno doba: Pokušaj određenja i omeđenja pojma „suvremena filozofija“ u kontekstu novog duhovnoga i kulturnoga ozračja; I. Kant - „kopernikanski obrat“ u filozofiji; Schelling – filozofija absoluta; Fichte – problem „apsolutnog ja“; Hegel – posljednji sveobuhvatni sistem filozofije; Shopenhauerov iracionalizam i pesimizam; Kierkegaard - subjektivnost kao istina; Nietzsche – smrt Boga i pitanje o nadčovjeku; Marx i razne inačice marksizma; Fenomenologija – Husserl, Scheler, Stein; Filozofija života – Dilthey, Bergson; Egzistencijalizam (Heidegger - pitanje o bitku, Sartreov indeterminizam); Jaspers - filozofija egzistencije i filozofiska vjera; Neoskolastika - Maretain, Blondel; Personalizam – Buber, Levinas; Logički pozitivizam, neopozitivizam (Wittgenstein, Popper) i suvremena gibanja u analitičkoj filozofiji; Strukturalizam i poststrukturalizam.

Obvezna literatura: B. Bošnjak, *Povijest filozofije*, sv. III, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1993.; W. Windelband, *Povijest filozofije*, 2 sv., ITP Naprijed, Zagreb 1990.; D. Barbarić, *Filozofija racionalizma, Hrestomatija filozofije*, sv. 5. i 6., Školska knjiga, Zagreb, 1996.; M. Galović, *Suvremena filozofija II., Hrestomatija filozofije*, sv. 8., Školska knjiga, Zagreb 1996.; M. Heidegger, *Bitak i vrijeme*, Zagreb, 1985.; K. Jaspers, *Filozofija I-III*, Sremski Karlovci 1989.

Dopunska literatura: D. Pejović, *Suvremena filozofija Zapada*, Matica hrvatska, Zagreb, 1999.; I. Kant, *Kritika praktičkog uma*, Zagreb, 1990.; I. Kant, *Kritika čistog uma*, Zagreb, 1990.; F. Nietzsche, *Tako je govorio Zarathustra*, Zagreb, 2001.; G. W. F. Hegel, *Enciklopedija filozofskih znanosti*, Sarajevo, 1965.

GRANIČNA PITANJA RELIGIJE I PRIRODNIH ZNANOSTI

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta studentima omogućiti stjecanje sposobnosti dijaloga sa suvremenim duhovnim i prirodoznanstvenim kretanjima iz pozicije kršćanske vjere. Studenti stječu sposobnost kritičkog suočavanja s graničnim pitanjima između vjere i suvremene znanosti i razumijevanja njihova suodnosa. Studenti će moći razumjeti i predstaviti nastanak problema odnosa između religije i prirodnih znanosti; objasniti razvoj i neovisnost prirodnih znanosti u kontekstu teologije; predstaviti ulogu Galileo Galileja u pogledu odnosa između kršćanske vjere i prirodnih znanosti; opisati aktualne znanstvene teorije o podrijetlu i evoluciji svemira (Big Bang); opisati i objasniti osnovne znanstvene teorije o porijeklu i razvoju čovjeka (evolucije); prikazati i objasniti službenu poziciju Katoličke Crkve s obzirom na poznate znanstvene činjenice.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u kolegij. Problem, pojam i sadržaj graničnih pitanja; Razvoj razumijevanja pojma znanosti; Znanost i prirodna znanost; Govor teologije i govor prirodnih znanosti; Pitanje metoda. Simbolički govor i jezik modela; Uloga filozofije; Galileo Galilej i spor s Crkvom; Veliki prasak i/ili? Stvaranje svijeta; Život. Evolucija i stvaranje; Pitanje hominizacije - znanstveni, filozofski i teološki pogled; Duša i umjetna inteligencija; Prirodne znanost i moderni ateizam; Suvremeni stav Katoličke Crkve prema prirodnim znanostima; Etička pitanja kao stjecište (dodirne točke) odnosa između teologije i prirodnih znanosti.

Obvezna literatura: M. Crvenka, *Prirodne znanosti i religija*, Kršćanska sadašnjost, 2010.; V. Bajsić, *Granična pitanja religije i znanosti*, Kršćanska sadašnjost, 1998.; R. Koltermann, *Universum, Mensch, Gott*, Styria, 1996.

Dopunska literatura: I. Kešina, *Znanost, vjera, etika*, Split 2005.; I. G. Barbour, *Naturwissenschaft trifft Religion. Gegner, Fremde, Partner?*, Vandenhoeck&Ruprecht, 2010.

FILOZOFIJA ODGOJA

Drugi ciklus - godina studija: I. ili II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je ovoga kolegija da studenti dobiju opći povijesni i teorijski uvid u glavne autore, teme i interes filozofije odgoja, da mogu predstaviti i kritički evaluirati razne filozofiske odgojno-obrazovne koncepcije koje su relevantne za religijsko-pedagošku teoriju i praksu. Stečena znanja ih osposobljuju da mogu opisati i sažeto prenijeti osnovne sadržaje i poznavati osnovno filozofisko-odgojno pojmovlje, kritički tumačiti neke temeljne tekstove iz filozofije odgoja, usvojiti i kritički evaluirati suvremene filozofisko-odgojne teorije i primijeniti ih u odgojno-obrazovnoj teoriji i praksi.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Određenje pojma odgoja, ciljeva i metoda filozofije odgoja; Filozofija odgoja u odnosu prema antropologiji i etici i odgojnim znanostima (osobito pedagogiji); Čovjek i odgoj, odgoj i obrazovanje, filozofija odgoja; Pitanja filozofije odgoja: problem koedukacije, problem individualiteta i kolektiviteta, politika i odgoj; Sokrat, sokratovski dijalog, dijalog u filozofiji i u procesu odgoja, pojam samoodgoja; Ciljevi odgoja, odgojni ideali, *paideia*, Platonova koncepcija odgoja;

Aristotelovo shvaćanje odgoja i odgojnoga ideala; Priroda vs. odgoj, uloga društva i države u odgoju; Rousseauov odgojni ideal; Kantovo shvaćanje odgoja; Suvremene tendencije u filozofiji odgoja; Sloboda i autoritet; Postmoderna razumijevanja odgoja; Odgoj u pluralnom društvu: odgoj i spolnost: odgoj i smrtnost; odgoj i moralna odgovornost odgojitelja; odgoj i religioznost; odgoj i demokratičnost; Filozofija odgoja i religijski odgoj i obrazovanje: mogućnosti susreta

Obvezna literatura: P. Vuk-Pavlović, P., (1996) *Filozofija odgoja*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1996.; S. Juka, I. Musić, M. Buntić, *Prema filozofiji odgoja*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar, 2007.; 1981.; E. Morin, *Odgoj za budućnost*, Educa, Zagreb, 2002.; K. P. Liessmann, *Teorija neobrazovanosti: zablude društva znanja*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.

Dopunska literatura: Aristotel, *Nikomahova etika*, Globus i SNL, Zagreb, 1988.; Platon, *Država*: J. Marinković, *Ogledi iz filozofije odgoja*, Školske novine, Zagreb, 1987.; G. Mialaret, *Uvod u edukacijske znanosti*, Školske novine, Zagreb 1989,

TEMELJNI PREDMETI

METODOLOGIJA ZNANSTVENOGA RADA S PROSEMINAROM

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 2 semestra – 1 sat + 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj predmeta jest uvesti studente u praćenje nastave i studiranje literature, u pripremanje i polaganje ispita te upoznavanje sa seminarским radom i osposobljavanje za pisanje seminara, završnoga i diplomskoga rada. Studenti se također osposobljavaju za rad u knjižnici i stječu temeljne spoznaje i iskustava u stvaranju stručnih i znanstvenih tekstova: zapisnika, referata, tematskoga elaborata i rasprave, i tako se uključuju u nastavni proces i znanstveni rad. Oni tako sjeću sposobnost ispravne uporabe metodologije znanstvenoga rada, poznavanja i predstavljanja temeljnih izvora (znanstveno-stručni časopisi, rječnici, leksikoni, priručnici i sl.), prikupljanja, poznavanja i kritičkoga izbora literature u obradi građe (teme), samostalne izradbe seminarскога rada, pisanja stručnih i znanstvenih radova te jasno i ispravno, usmeno i u pisanoj formi, predstavljanje rezultata rada.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje:

Prvi semestar: Ciljevi kolegija Metodologija znanstvenoga rada, aktivan studij i rad u skupini; Knjižnica i rad u knjižnici (vrste knjižnica, katalozi, pristup katalozima, primjer kataloga); Knjiga (elementi knjige, što je ISBN i ISSN); Pristup izradbi znanstvenoga rada (upute za reference za znanstveni i stručni časopis, tehničke i metodološke upute, upute o načinu pisanja bilježaka); Pristup izradbi znanstvenoga rada (forma, metodološke i tehničke upute); Vrste literature; Plan za izradbu seminara (izbor teme, traženje početne literature, prikupljanje i obrada građe); Plan za izradbu seminara (izradba sheme/nacrta i raspoređivanje građe, pisanje teksta - prva radna verzija, ispravci i dorade); Plan za izradbu seminara (završna obrada teksta - jezično-stilska, terminološka i tehnička, te dotjerivanje rukopisa).

Drugi semestar: Ciljevi Proseminara i njegova izvedba; Vođenje i analiza zapisnika; Upoznavanje i primjena metodologije znanstvenog rada; Dokumentacijska osnova rukopisa: citati, bilješke ispod teksta, bibliografija; Upoznavanje temeljnih stručnih i znanstvenih časopisa; Upoznavanje temeljnih leksikona, rječnika, priručnika; Sastavljanje te usmeno predstavljanje stručnih i znanstvenih tekstova: prikaz članka, referata, tematskoga elaborata, recenzije.

Obvezna literatura: R. Zelenika, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet, Rijeka, 1998.; B. Goluža, *Upute za izradbu seminarског, diplomskog i doktorskog rada*, Mostar, 2015. (skripta za studente).

Dopunska literatura: M. Žugaj, *Metodologija znanstvenoistraživačkog rada*, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, 1997.; Stručni i znanstveni časopisi, rječnici, leksikoni i priručnici.

ENGLESKI, NJEMAČKI I TALIJANSKI JEZIK U AKADEMSKE SVRHE - izborni predmeti

Prvi i drugi ciklus - godina studija: I. (utvrđuje se izvedbenim programom)

Trajanje: 2 semestra - 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 4 (utvrđuju se izvedbenim programom)

Cilj je da se studenti u okviru kolegija (engleskoga, njemačkoga ili talijanskoga jezika) bave tekstrom, koji će analizirati na različite načine kao što su: opće i detaljno razumijevanje teksta, koherentnost teksta, traženje informacija u tekstu, traženje značenja u tekstu, razlikovanje osnovne ideje teksta od detalja kojima je potkrijepljena, potpuno, letimično i selektivno čitanje teksta, itd. Osim toga studenti uče o jezičnim odnosima kao što su iskazivanje suprotnosti, uvjeta, uzroka i učinka. Obrađuju se pojmovi kao što su registar, vrste teksta, sinonimi, kolokacije, itd. Studenti stječu vještine osnovne akademske komunikacije i diskusije, pisanja paragrafa i eseja te usmenog izlaganja. Studenti u tom pogledu razvijaju vještinu naprednoga čitanja, pisanja, slušanja i gramatičkih znanja, sposobnosti razumijevanja, kritičkoga mišljenja, vođenja bilježaka i vokabulara te akademske vještine govorenja, pisanja eseja, prezentacijske vještine i sposobnost komuniciranja o temama vezanima uz područje njihova akademskog interesa.

Obvezna i dopunska literatura: Utvrđuje se godišnjim izvedbenim planom i programom za navedene jezike.

SVETO PISMO STAROGA I NOVOGA ZAVJETA

OPĆI UVOD U SVETO PISMO

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestra – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta stjecanje temeljnih kompetencija za razumijevanje Svetog pisma u povijesnome i sadašnjem okviru te vjersko-odgojnome i znanstveno-nastavnom kontekstu. Od studenta se traži poznavanje povjesne geneze nastanka Svetoga pisma kao i aktivno korištenje suvremenim prijevodima Svetoga pisma. Upoznavanjem s različitim znanstvenim metodama i pristupima proučavanja Svetoga pisma, student će se osposobiti stručno koristiti prije svega kanonskim i kritičkim pristupima obrađenih svetopisamskih knjiga kako bi ih adekvatno primjenio u svome znanstveno-nastavnom radu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Biblija - brojne knjige u jednoj knjizi; Povijest nastanka biblijskih knjiga; Kanon Svetog pisma; Qumranski spisi; Apokrifi i izgubljene knjige; Crkvena predaja i učiteljstvo, biblijska raznolikost i jedinstvo; Otajstvo Božje objave u ljudskoj riječi; Biblijsko nadahnuće; Istinitost Biblije; Metode i pristupi suvremenog studija Biblije; Biblijska hermeneutika; Smislovi Svetog pisma; Ćirilometodska baština i hrvatski prijevodi biblijskih tekstova; Biblija i Crkva; Znanost i Biblija; Biblija u liturgijskom naviještanju, pastoralu i religioznom odgoju vjernika.

Obvezna literatura: W. Harrington, *Uvod u Bibliju*, KS, Zagreb, 1977.; C. Tomić, *Pristup Bibliji*, Zagreb, 1986.; M. Zovkić, *Riječ Božja u riječi ljudskoj*, Crkva na kamenu, Mostar,

1989.; T. Söding, *Više od knjige*, Zagreb, 2001.; N. Hohnjec. *Ulaz u svijet Biblije. Opći uvod u Svetu Pismo*, KS, Zagreb, 2001;

Dopunska literatura: Dokumenti papinske biblijske komisije; A. Kresina – LJ. Rupčić – A. Škrinjar, *Dogmatska konstitucija o Božanskoj objavi Dei Verbum*, FTI, Zagreb, 1981.; J. Fućak, „Prijevodi Biblije na hrvatski jezik“, *BS* 1-4(1991) 93-97; Papinska biblijska komisija, *Židovski narod i njegova sveta pisma u kršćanskoj Bibliji*, Dokumenti 133, KS, Zagreb, 2003.; A. Popović, „Nadahnuće i istina Svetog pisma prema dokumentu biblijske komisije“, *BS* 4 (2015) 1049-1077.

UVOD I EGZEGEZA SV. PISMA SZ: PETOKNJIŽJE I POVIJESNE KNJIGE

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je kolegija temeljito egzegetsko poznavanje Petoknjižja koje uključuje knjige Postanka, Izlaska, Levitskog zakonika, Brojeva i Ponovljenog zakona, kao i Povijesne knjige: Jošua, 1 i 2 Samuela i 1 i 2 Kraljevima (1 i 2 Ljetopisa), Ezra, Nehemija, Tobija, Judita, Esteru, 1 i 2 Makabejcima. Pošto je svladao gradivo na razini uvoda i razumjevanja povijesnih okolnosti nastanka Petoknjižja i Povijesnih knjiga, student ulazi u temeljitiju znanstvenu analizu svetopisamskih tekstova te tako stječe potrebito znanje i sposobnost za egzegetsko proučavanje navedenih knjiga. Egzegeza biblijskih tekstova izučava sadržaj teksta, kontekst ulomka, strukturu teksta, povijesne okolnosti nastanka teksta, teološko značenje i nauku. Student treba biti u stanju povjesno, kritički, a opet kanonski i vjerno analizirati određeni tekst iz knjiga Petoknjižja i Povijesnih knjiga, koristeći se pritom isključivo stručnom literaturom s posebnim naznačenim sadržajem. Ovim student stječe uvid i u različite predaje i dokumente koji su utjecali na nastanak i konačnu verziju Petoknjižja i Povijesnih knjiga, ali i njegove interpretacijske oscilacije ne samo kroz povijesne nego i nove crkveno-društvene i vjersko-odgojne prilike.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Opći uvod u Petoknjižje; Posebni uvod u knjige Izlaska, Levitskog zakonika, Brojeva i Ponovljenog zakona; Egzegeza izabranih poglavlja iz knjige Izlaska, Levitskog zakonika, Brojeva i Ponovljenog zakona; Opći uvod u Povijesne knjige; Posebni uvod u knjigu Jošue, 1 i 2 Samuela, 1 i 2 Kraljevima (1 i 2 Ljetopisa), Ezru, Nehemiju, Tobiju, Juditu, Esteru, 1 i 2 Makabejcima; Egzegetsko tumačenje izabranih važnijih tekstova.

Obvezna literatura: A. Popović, Torah – Pentateuh – Petoknjižje. Uvod u knjige Petoknjižja i u pitanje nastanka Pentateuha, KS, Zagreb., 2012.; A. Rebić, *Knjiga Postanka s uvodom u Mojsijevo Petoknjižje*, KS, Zagreb, 1970.; A. Rebić, *Biblijska prapovijest (Post 1 - 11). Egzegetsko-teološka obrada prvih jedanaest poglavlja Knjige Postanka s uvodom u Mojsijevo Petoknjižje*, KS, Zagreb, 1972.; B. Velčić, „Abraham - otac svih vjernika“. *Biblija danas* 17,3 (2012.) 3-7.; C. Tomić, *Izlazak - Knjige: Izlazak, Levitski zakonik, Brojevi, Ponovljeni zakon*, Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca, Zagreb, 1979.; C. Tomić, *U zemlju obećanja - Knjige: Jošua, Suci, Ruta*, Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca, Zagreb, 1980.; H. Mald, *Ako budete čuvali savez - Knjige: Jošua-Suci-Ruta*, KS, Zagreb, 1991.

Dopunska literatura: D. Runje, „Hramski svitak i Petoknjižje“, u: M. Cifrak – N. Hohnjec (ur.), *Neka iz tame svjetlost zasine! Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Adalbertu Rebiću povodom 70. obljetnice života i 40. obljetnice profesorskoga rada*, KS, Zagreb, 2007., 325-

338.; A. Rebić, *Stvaranje svijeta i čovjeka*, KS, Zagreb, 1996; G. Braulik, *Mojsijeva oporuka, Knjiga Ponovljenog zakona* (Riječ 19), Zagreb, 1988.; B. Lujić, *Drugi - mogućnost ljubavi*, Zagreb, 2003.; D. Arenhoevel, *Uspomena na očeve. Post 12-50* (Riječ 22), Zagreb, 1991.; R. Schmid, *S Bogom na putu. Knjige Izlaska, Levitskog zakonika i Brojeva* (Riječ 23), Zagreb, 1991.; I. Čatić, „Levitski zakonik“, *VĐSB* 140,6 (2012.) 420-422; D. Terepet, „Etika vlasti u deuteronomističkoj povijesti“, *BS* 82 (2012.) 679- 693.; D. Terepet, „Povijesne okolnosti Davidova kraljevstva“, *Biblija danas* 15,2 (2010.), 3-7.; K. Višatnicki, „Vjera kao vjernost Zakonu prema Knjigama Ezra, Nehemija i Ljetopisi“, u: I. Šporčić (ur.), *Stari zavjet - vrelo vjere i kulture: zbornik radova interdisciplinarnog međunarodnog simpozija, Rijeka, 5. i 6. prosinca 2003.*, Teologija u Rijeci - Biblijski institut Zagreb, Rijeka – Zagreb, 2004., 99-106.; C. Tomić, *Začeci Židovstva - Knjige: Ezra, Nehemija, Drugi i treći Izaija, Hagaj i Zaharija, Malahija i Obadija, Joel i Jona, Job, Psalmi, Mudre izreke, Pjesma nad pjesmama*, Provincijalat hrvatskih franjevaca konventualaca, Zagreb, 1988.; D. Župarić, *Teološka poruka u dijalozima Knjige o Tobiji*. Katolički bogoslovni fakultet, Sarajevo, 2009.

UVOD I EGZEGEZA SV. PISMA SZ: PROROCI I MUDROSNI SPISI

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je kolegija temeljito poznavanje proročke starozavjetne literature, prije svega u velikih proroka: Izajije, Jeremije, Ezekijela i Danijela, a potom i malih prorka: Hošee, Joela, Amosa, Obadije, Jone, Miheja, Nahuma, Habukuka, Sefanije, Hagaja, Zaharije i Malahije, kao i Mudrošnih knjiga: Knjiga Psalama, Joba, Mudrih izreka, Kohleleta, Pjesme nad pjesmama, Knjige mudrosti i Siraha. Pošto je svladao gradivo na razini uvoda i razumjevanja povijesnoga konteksta proročke i mudrosne literature Staroga zavjeta, student ulazi u temeljitiju znanstvenu analizu svetopisamskih tekstova te tako stječe potrebito znanje i sposobnost za egzegetsko proučavanje navedenih knjiga. Student treba biti u stanju povijesno-kritički, a opet kanonski i vjerno analizirati određeni tekst iz Prorokâ i Mudrošnih knjiga, koristeći se pritom isključivo znanstvenim pomagalima i stručnom literaturom s posebnim naznačenim sadržajem. Student će imati uvid i u okolne bliskoistočne proročke materijale kao i u egipatsku i bliskoistočnu mudrosnu literaturu koja je utjecala na sveukupnu materijalizaciju biblijske proročke i mudrosne građe.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Općenito o starozavjetnim prorocima; Uvod u knjige pojedinih proroka; Egzegeza velikih proroka: Izajije, Jeremije, Ezekiela i Daniela; Egzegeza malih proroka: Hošee, Joela, Amosa, Obadije, Jone, Miheja, Nahuma, Habukuka, Sefanije, Hagaja, Zaharije i Malahije; Proroci u Izraelu i njegovu susjedstvu; Važnost proročkog religioznog učenja u Izraelu; Općenito o starozavjetnoj mudrosnoj literaturi; Uvod u pojedine Mudrosne knjige; Egzegeza izabranih Psalama, Joba, Mudrih izreka, Kohleleta, Pjesme nad pjesmama, Knjige Mudrosti i Siraha; Mudrosni spisi Izraela i njegovih susjeda; Žanrovi u mudrosnoj literaturi; Pjesničke slike i prozne karakteristike mudrosne literature.

Obvezna literatura: N. Hohnjec, *Djela proročka. Likovi i središnje proročke teme*, Zagreb, 2001.; B. Lujić, *Starozavjetni proroci*, KS, Zagreb, ²2010.; A. Rebić, „Zadaća i uloga proroka u Izraelu“, *CUS* 9 (1974.) 334-338.; V. Jarak, *Biblijski proroci*, TIM, Mostar, 2001.; P. Vidović, „Prorok, čovjek Božje Riječi, u stradanju svoga naroda“, *OŽ* 47 (1992.), 284-301; N. Hohnjec, *Umijeće biblijske mudrosti*, Zagreb, 2001.; N. Hohnjec, „Psalam 1, 23, 22, 118,

8, 46, 73, 126, 121“, *VDB* 118,1 (1990.), 20; 118,2 (1990.), 40; 118,3 (1990.), 60; 118,4 (1990.), 80; 118,5 (1990.), 100; 118,6 (1990.), 120; 118,7-8 (1990.), 144; 118,9 (1990.), 164; 118,10 (1990.), 184.

Dopunska literatura: A. Popović, *Biblijske teme. Egzegeško-teološka analiza odabranih tekstova Staroga i Novoga zavjeta s Dodatkom*, KS, Zagreb, 2004.; A. Rebić, *Prorok čovjek Božji*, Zagreb, 1982.; C. Tomić, *Veliki proroci*, Zagreb, 1987.; S. Jurič, „Prvo međunarodno priznanje Izraela (2 Sam 5,11)“, *BS* 63 (1993.), 276-300.; L. Marijanović, „Ps 18: 'Ljubim te, Jahve, kreposti moja!“. *Spe et labore. Zbornik u čast mons. dr. sc. Marina Srakića, biskupa Čakovačkog i srijemskog* (ur. V. Dugalić), Teologija u Đakovu, Đakovo, 2003., 63-83.; B. Odobašić, „*Psalmi - nadahnuta molitva Božjega naroda (1-12)*“. *Katolički tjednik*, 9. 3. 2003., 26-27; 16. 3. 2003., 28-29; 30. 3. 2003., 30-31.; 6. 4. 2003., 28-29.; 4. 5. 2003., 30-31.; 11. 5. 2003., 30-31.; 18. 5. 2003., 28-29.; 25. 5. 2003., 28-29.; 1. 6. 2003., 32-33.; 8. 6. 2003., 32-33.; 29. 6. 2003., 34-35.; 6. 7. 2003., 32-33.

BIBLIJSKA TEOLOGIJA STAROGA ZAVJETA

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta da studenti sažeto upoznaju starozavjetnu poruku, steknu uvid u osnovnu strukturu Staroga zavjeta kao cjeline i upoznaju razvoj teološke misli kroz razna razdoblja starozavjetne povijesti, osobito poruku velikih tema; stvaranje, spasenje, savez, obraćenje, budućnost, pravednost. Student se osposobljuje za širu teološku obradu biblijskih tema koje govore o odnosu Boga, čovjeka i svijeta, kako bi stekao sposobnost proučavanja, razumijevanja i povezivanja biblijskih tekstova. Ovim student također može tumačiti bitne biblijske činjenice; uočavati razliku između analitičkog i sintetičkog pristupa tekstovima te semantički i teološko-katehetski produbljivati temeljne biblijske pojmove kao što su vjera, spasenje, stvaranje, savez i povezivati biblijske sadržaje sa suvremenim problemima znanosti.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Kratki pregled povijesnog znanstvenog istraživanja Staroga zavjeta; Definicija biblijske teologije; Božja imena u Starom zavjetu; Jedan Bog; Čovjek u zajednici; Savez; Objava i kanali objave; Moral, grijeh, oproštenje; Sud, spasenje; Mesija, razvoj kraljevskog mesijanizma; Život nakon smrti; Svećenstvo, bogoštovlje i blagdani u Izraelu i nauk Crkve o Židovima.

Obvezna literatura: R. E. Brown i dr. (ur.), *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, KS, Zagreb, 1980., 55-225.; A. Rebić, *Središnje teme Staroga zavjeta*, KS, Zagreb 1996.; C. Tomić, *Poruka spasenja Svetoga pisma Staroga zavjeta*, Zagreb, 1983.

Dopunska literatura: L. Krinecki, *Savez Božji s ljudima prema Starom i Novom zavjetu*, KS, Zagreb, 1999., 1-119; J. J. Castelot, *Religijske institucije Izraela*, u: *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, KS, Zagreb 1980, 53-140.; E. Werber, *Sarajevska Hagada* (predgovor o značenju blagdana), Sarajevo, 1983.; Rabin Kotel Da-Don, *Židovstvo. Život, teologija i filozofija*, Profil, Zagreb, 2004.; M. Jurčević „Problem Abrahamovog monoteizma“, u: I. Šporčić (ur.), *Stari zavjet - vrelo vjere i kulture: zbornik radova interdisciplinarnog međunarodnog simpozija, Rijeka, 5. i 6. prosinca 2003.* Teologija u Rijeci - Biblijski institut, Rijeka – Zagreb, 2004., 107-140, 269-280.

UVOD I EGZEGEZA NZ: SINOPTICI I DJELA APOSTOLSKA

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 4 sata tjedno

ECTS bodovi: 5

Cilj je kolegija omogućiti studentima cjelovit pristup evanđeljima kao prema izvoru vlastite duhovnosti i vjerskoga odgojnog djelovanja te poznavanje i povezivanje spoznaja iz biblijskih znanosti i praktičnog djelovanja na vjeronaučnom području. Studenti trebaju upoznati i razumjeti nastanak evanđelja, povijesnu, ambijentalnu i filozofskoreligijsku uvjetovanost evanđeoskog izričaja, osnovne tokove novozavjetne evanđeoske misli, kritički je istraživati, znati, cijeniti i vrjednovati. Time stječu sposobnost analizirati, razumijevati, tumačiti, kritički propitivati i vrjednovati evanđeoske tekstove; izabirati ih i primjenjivati u vjeronaučnoj nastavi; argumentirati evanđeosku poruku te vrjednovati i razlikovati stvarnost u svjetlu pogleda i stavova ponuđenih u evanđeljima.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod kolegij; Tekstualna kritika NZ općenito; Povijest NZ vremena; Nastanak i formiranje evanđelja; Sinoptičko pitanje i moguća rješenja; Pregled sadržaja Evanđelja po Marku; Mesijanska tajna u Mk, Markov sažetak, Markov sendvič; Učenici u Evanđelju po Mk; Struktura i pregled Evanđelja po Mateju; Okolnosti nastanka Mt – pojam Jamnije; Egzegetski pregled Mt 1 – 2; Pregled Evanđelja po Luki; Odnos Lk i Dj; Egzegetski pregled Lk 15; Molitva u Lk; Pregled Dj; „Mi“ ulomci u Dj; Egzegeza odabranih tema iz Djela apostolskih.

Obvezna literatura: R. E. Brown, *Uvod u Novi zavjet*, KS, Zagreb, 2008.; W. F. Harrington, *Uvod u Novi zavjet*, KS, Zagreb, 1993; D. J. Harrington i dr., *Komentar evanđelja i Djela apostolskih*, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo 1997.

Dopunska literatura: I. Dugandžić, *Kako su nastala Evanđelja? Egzegetsko teološki uvod i tumačenje izabranih poglavlja*, KS, Zagreb, 1999.; M. Zovkić, *Isus u evanđelju po Luki*, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo 2002; A. Augustinović, *Povijest Isusova: Povijesna sinopsa evanđelja*, 2 sv., Teološka biblioteka, Sarajevo 1984.

UVOD I EGZEGEZA NZ: IVANOVSKI SPISI

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta studentima omogućiti poznavanje, cjelovit i pozitivan pristup prema evanđelju i drugim ivanovskim spisima kao prema izvoru vlastite duhovnosti i religiozno-pedagoškog djelovanja. Studenti trebaju poznavati i povezivati teoretske spoznaja iz biblijskih znanosti i praktičnog djelovanja na vjeronaučnom području i primjeniti ih znanstvenom, pastoralnom radu i vjersko-odgojnom radu. Oni trebaju biti u stanju razumjeti osnovna pitanja vezana uz problematiku uveda u Ivanovo evanđelje, Otkrivenje i poslanice; analizirati, razumijevati, tumačiti, kritički propitivati i vrjednovati evanđeoske tekstove; izabirati ih i primjenjivati u vjeronaučnoj nastavi; povezivati ivanovske spise sa suvremenom životnom tematikom i interpretirati sadržaje iz evanđelja i poslanica u području vjerskoga odgoja, na medijskom i kulturnom području.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u ivanovske spise, povijesna pozadina i nastanak Ivanova Evanđelja, Otkrivenja i poslanica; Autorstvo, utjecaji na ivanovsku zajednicu, te povijest ove zajednice kao i suodnos s tri ivanovske poslanice; Struktura i

pregled sadržaja Evanđelja po Ivanu; Znakovi i „Ja jesam“ izreke u Iv; Odnos Sinoptika i Iv; Okolnosti nastanka i narav Knjige Otkrivenja; Struktura i sadržaj Otkrivenja; Simbolika Otk; Tematski naglasci; Egzegeetski pregled Otk 4; Pisma maloazijskim crkvama; Ivanove poslanice: struktura i sadržaj; Tematski naglasci.

Obvezna literatura: R. E. Brown, *Uvod u Novi zavjet*, KS, Zagreb, 2008.; W. F. Harrington, *Uvod u Novi zavjet*, KS, Zagreb, 1993.

Dopunska literatura: A. Augustinović, *Povijest Isusova: Povijesna sinopsa evanđelja*, 2 sv., Teološka biblioteka, Sarajevo 1984.; A. Popović, *Biblijske teme. Egzegetsko-teološka analiza odabranih tekstova Staroga i Novoga zavjeta s Dodatkom*, KS, Zagreb, 2004.

UVOD I EGZEGEZA NZ: PAVLOVE I DRUGE POSLANICE

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je kolegija omogućiti studentima poznavanje, cjelovit i pozitivan pristup poslanicama kao prema izvoru vlastite duhovnosti i religiozno-pedagoškog djelovanja te upoznati i razumjeti povjesno oblikovanje teologije i stvaranja teološkog govora u novozavjetnim poslanicama. Studenti će biti u stanju razumjeti i objasniti osnovna pitanja vezana uz problematiku uveda u Pavlov život i poslanice; analizirati i argumentirati povjesnu uvjetovanost nastanka pojedinih poslanica; opisati razvitak i teološku misao pojedinih poslanica; kritički propitivati i vrijednovati teološku misao pojedinih poslanica; izabirati i primjenjivati sadržaje i poruke poslanica u vjerskom odgoju, na medijskom i kulturnom području.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Književna vrsta poslanice i nastanak zbirke pavlovske poslanice; Općenite povijesne okolnosti Crkve i rimskog carstva u Pavlovo doba; Pavlov lik i djelo; Poslanice Solunjanima; Poslanice Korinćanima; Poslanice Galaćanima; Rimljanim i Filipljanima; Poslanice Filemonu, Kološanima i Efežanima; Pastoralne poslanice; Poslanica Hebrejima; Jakovljeva poslanica; Judina poslanica; Prva i Druga Petrova poslanica. Sve poslanice tumače se pod vidom književne složenosti i zaokruženosti, povijesne ukorijenjenosti, teološke nosivosti i aktualnosti za kršćansku prosudbu i argumentirano kršćansko tumačenje stvarnosti.

Obvezna literatura: R. E. Brown, *Uvod u Novi zavjet*, KS, Zagreb, 2008.; W. F. Harrington, *Uvod u Novi zavjet*, KS, Zagreb, 1993.

Dopunska literatura: M. Zovkić, *Pavlove poslanice. Povod i sadržaj*, Crkva na kamenu, Mostar 1988.; I. Dugandžić, *Pavao: svjedok i apostol Isusa Krista*, KS, Zagreb 2002.; M. Vidović, *Pavlovske spisi*, CUS, Split, 2007.

BIBLIJSKA TEOLOGIJA NOVOGA ZAVJETA

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta sintetički upoznati, razumjeti i tumačiti velike novozavjetne teme koje

se obrađuju u raznim disciplinama (kristologija, soteriologija, pneumatologija, ekleziologija, eshatologija) da bi studenti stekli kompetencije tumačenja nastanka i razvoja teološke misli novozavjetnih spisa u odnosu na osobu Isusa Krista. Studenti će biti u stanju razumijevati, tumačiti, propitivati, opisati i vrjednovati novozavjetnu teološku misao; razlikovati novozavjetne teološke koncepte i prezentirati pojedine novozavjetne teme; povezati i vrjednovati suvremenu stvarnost u svjetlu novozavjetnih teoloških pogleda i stavova; upotrijebiti egzegetsko-teološke rezultate u katehezi i vjeronauku.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Kristološki okvir – vjeroispovjedna formula 1Kor 15,3sl.; Pashalni misterij; Novi savez; Kristovo kraljevstvo; Uzdignuće Kristovo; Prispodobe; Čuda; Sinoptici i Ivan; Govor na gori; Blaženstva; Molitva; Poslanica Hebrejima; Naslijeduj Krista po Marku; Dvoznačnost oponašanja/nasljedovanja Krista; Galaćani; Pravednost; Pavlova ekleziologija (1Kor, Kol, Ef); 1 Solunjanima; Knjiga Otkrivenja.

Obvezna literatura: J. Gnilka, *Biblijska teologija Novoga zavjeta*, KS, Zagreb 1999.; I. Dugandžić, *Biblijska teologija Novoga zavjeta*, KS, Zagreb 2004.; R. E. Brown (i dr.), *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, KS, Zagreb, 1980.

Dopunska literatura: X. Léon-Dufour, *Rječnik Biblijske teologije*, KS, Zagreb, 1980. M. Cifrank, *Početak evanđelja Isusa Krista*, Zagreb, 2009.; A. Popović, *Biblijske teme. Egzegetsko-teološka analiza odabranih tekstova Starog i novoga zavjeta s Dodatkom*, Zagreb, 2004.

PRAKTIČNI RAD S BIBLIJOM U VJERONAUKU – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: I. - II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta Omogućiti studentima poznavanje važnosti Biblije i Božje riječi u pastoralnom i katehetskom radu (vjeronauk, kateheza, propovijedanje, biblijski apostolat) te čitanja, razmišljanja i aktualizacije Božje riječi u svim područjima čovjekove egzistencije. Studenti upoznaju osnove biblijske didaktike i metodike te različite mogućnosti, pristupe, modele i metode praktičnoga rada i komunikacije s biblijskim tekstovima, bilo pojedinačno bilo u skupinama. Studenti će poznavati teološko, pedagoško i didaktičko-metodičko značenje Biblije u vjeronaučnoj nastavi; upoznati različite pristupe i mogućnosti čitanja Svetoga pisma; poznavati različite oblike, modele i metode biblijske didaktike i metodike u vjeronauku i katehezi; pripremiti i primijeniti različite metode rada s Biblijom u vjeronaučnoj nastavi i katehezi;

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Biblija ili Sveti Pismo, temelj vjere i evangelizacijske prakse Crkve; Sveti pismo – Riječ Božja u ljudskoj riječi (objava, biblijske tradicije, zbirka raznovrsnih knjiga, književnih oblika i vrsta); Pristupi Bibliji (teološki, duhovni, pastoralni, liturgijski, katehetski, vjeronaučni, književni, kulturni, socijalni, filozofski, ...); Biblija u pastoralu, vjeronaučnoj nastavi i katehezi – čitanja Svetog pisma (doslovno, alegorijsko, „lectio divina“, povjesno-kritičko, egzistencijalno, političko, strukturno, psihanalitičko, duhovno); Biblijska pedagogija u vjeronaučnoj nastavi (pedagoško bogatstvo Biblije, cjelovit pristup Bibliji, didaktika i metodika biblijske nastave, odgojno-obrazovni ciljevi u komunikaciji s Biblijom); Biblijska didaktika i rad s biblijskim tekstovima u vjeronaučnoj nastavi i katehezi: pristupi, oblici, metode; Metode spontanog pristupa i približavanja biblijskome tekstu (prva faza: interpretativno čitanje, zadubljeno

slušanje, randevu – susret s tekstrom, davanje naslova, asocijativno i interakcijsko pisanje, uživljavanje, smještanje u životnu priču, ...); Metode svestrane obrade biblijskoga teksta (druga faza: Västeras, usporedba tekstova, struktorna analiza, tehnika stupnjevanja, Bludesch, interpretacija u užem smislu, katalog s pitanjima, ...); Metode pounutrašnjenja biblijskih tekstova (vođena i pisana meditacija, dijalog/identifikacija s biblijskom osobom, biblijska meditacija uz pomoć slike, scenski prikaz/igra uloga, pisanje dnevnika, intervjeta, ...); Biblijski aspekti katehetskog modela „*celebratio catechetica*“. Priprema i demonstracija različitih biblijskih metoda u vjeronaučnoj nastavi (vježbe).

Obvezna literatura: Papinska biblijska komisija, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, Dokumenti 99, KS, Zagreb, 1995.; N. Hohnjec, *Biblija u pastoralnom radu. Priručnik za rad u biblijskim skupinama*, KSC, Zagreb, 1998.; M. Cifrak (ur.), *Živa je riječ Božja. Seminar za voditelje biblijskih skupina*, HKBD i HBD, Zagreb, 2003.;

Dopunska literatura: F. W. Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, KSC, Zagreb, 2000.: A. Pavlović, *Metodika vjeronaučne nastave*, Mostar, 2009. (skripta)

FUNDAMENTALNA TEOLOGIJA

ZNANOST O RELIGIJAMA – POSEBNO O ISLAMU

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje osnovnih polazišta znanstvenog proučavanja religije uvidom u fenomenologiju, morfologiju i tipologiju religija i upoznati ih s velikim religijama svijeta, njihovim temeljnim doktrinarnim, moralnim i obrednim naučavanjima te pisanim i duhovnim tradicijama. Posebno se upoznaju povijest, nauk i obredna naučavanja islama te razlike, ali i sličnosti između kršćanstva i pojedinih drugih religija, kao i stavove Katoličke crkve o drugim religijama u svjetlu međureligijskog dijaloga i glavnih modela teologije religija. Studenti trebaju razumjeti osnovna polazišta vezana uz fenomen religija te o njima argumentirano govoriti u okviru vjeronomučnog programa za osnovne i srednje škole; analizirati strukturu religijskog govora i imati širi uvid u religijska pitanja; iznositi temeljna naučavanja različitih religijskih tradicija i međusobno ih uspoređivati; uočiti kršćansku zasebnost u odnosu na druge religije; iznositi stav Katoličke crkve prema drugim religijama te vrednovati i koristiti stručnu literaturu na području religiologije.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Temelji znanost o religijama - različiti pristupi objašnjenu fenomenu religije; Pojam i definicije religije: od antike do modernog doba, s posebnim osvrtom na odnos mita i logosa; Fenomenologija i morfologija religija, s posebnom osvrtom na odnos svetoga i profanoga (pojam religije, definicije religije, izvori religije, temeljna struktura religije, tipovi religija, razvoj religija); Znanstveno istraživanje religije: temeljni religijski pojmovi i tipologija religija (žrtva, svećenstvo, simboli, mitovi, tabu); Drevne i tradicionalne religije: afričke, australske religije, religije Oceanije; Istočne religije: tibetanska religija, šintoizam, konfucijanizam, taoizam; Istočne religije: hinduizam i budizam; Monoteističke religije: židovstvo i islam; Tematika vezana uz islam: Arabija prije islama, Muhamed kao osnivač islama, nastanak islama, povijesni razvoj i širenje; Kur'an - sveta knjiga islama, islamska vjera, moral, kult i tradicija, kultne i tradicijske razlike u islamu; Širenje islama i islamske tradicije na zapadnoeuropejski prostor i u hrvatske krajeve; Posebne teme: Žena i brak u islamu; „Sveti rat“ u islamskom učenju; Katolička crkva i religije; međureligijski dijalog,

Obvezna literatura: Deklaracija Nostra aetate o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama (28.X.1965.), u: Drugi vatikanski koncil, Dokumenti, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2008.; T. Ivančić, Religija i religije, Morfologija i fenomenologija religija, Zagreb 1998.; A. Komadina, Povijest religija – posebno o islamu (skripta), Mostar 1994.

Dopunska literatura: N. Bižaca, Ogledi iz teologije religija, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2008.; H. Kueng - J. van Ess, Kršćanstvo i svjetske religije. Islam, Livno 1995.; Opći religijski leksikon, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2002.; A. N. Terrin, Uvod u komparativni studij religija, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2006.

TEMELJNO BOGOSLOVLJE: KRŠĆANSKA OBJAVA

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 4 sata tjedno

ECTS bodovi: 5

Cilj je predmeta studentima omogućiti razumijevanje teološkoga pojma objave kao temeljne pretpostavke za razumijevanje ostalih teoloških traktata, ospozobiti ih za znanstveni i sustavni pristup kršćanskoj objavi kao i za tumačenje aktualnoga nauka o objavi u svjetlu teološke predaje i crkvenih dokumenata. Studenti trebaju upoznati povijest i razvoje teologije kao znanosti, pojam i razvoj fundamentalno-teološke discipline od apologije preko apologetike do suvremene teološke discipline; upoznati objavu u različitim etapama povjesnog razvoja, jedinstvenost i univerzalnost kršćanske objave te Isusa Krista kao žarište objave i središte ljudske stvarnosti (GS 4-39); produbljuje se problematika povjesnoga Isusa i Krista vjere, današnji govor o Isusovu uskrsnuću te odnos između Pisma i Predaje. Studenti će time moći razumjeti na koji način pristupiti čovjeku kao biću koje je otvoreno spram Boga; protumačiti pojam objave i modele objave u teologiji; razlikovati naravnu i nadnaravnu objavu; uočiti i vrjednovati kriterije vjerodostojnosti kršćanske objave; argumentirati mišljenje da je u Isusu Kristu središte i puninu sve objave; Vrijednovati odnos Svetog pisma i Tradicije; Obraniti stav o važnosti vjere za život i za studij teologije, te primijeniti stečena znanja i vještine u studiju i katehezi.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Pojam i određenje teologije kao crkvene znanosti o vjeri i objavi; Narav, definicija, granice i metode fundamentalne teologije; Povijesni pregled razvoja fundamentalne teologije: od apologije preko klasične apologetike (Tri demonstratio) do suvremenog traktata; Čovjek pred problemom vjere i u potrazi za Bogom; vjera i razum, vjera kao čovjekov odgovor na Božji poziv; vjera i spasenje; Kršćanska objava: činjenice, narav, obilježja i vjerodostojnost; Objava u Starom zavjetu (putovi, načini i sadržaj); Izraelovo iskustvo Boga u Starom zavjetu; Objava U Novom zavjetu - iskustvo Boga u Isusu Kristu; Razvoj pojma objave od Tridentskog do Prvog vatikanskog koncila; Naravna i nadnaravna objava, javna i privatna objava (narav, sadržaj i mogućnost nadnaravne objave); Objava u dogmatskoj konstituciji *Dei Verbum* Drugog vatikanskog koncila; Isus Krist vrhunac, punina i žarište Objave i središte ljudske stvarnosti; Personalizam i kristocentričnost objave; stvarnost i prenošenje božanske objave, Božansko nadahnuće Sv. pisma; Jedinstvenost i univerzalnost kršćanske Objave u osobi Isusa Krista (universale concretum); Isus Krist: Mesija i Sin Božji - povijesni Isus i Krist vjere – povijesni pristup Isusu i njegovo božansko poslanje; Isusova smrt i uskrsnuće od mrtvih: ukazanja Uskrsnuloga; vrijednost i obvezatnost vjere u ukazanja; Kristova čudesna: vjerodostojnost, kriteriji vjerodostojnosti; čudo i prirodni zakoni; čudesna i vjera; Pismo i Predaja; Crkva Kristova „znak i sakrament“spasenja.

Obvezna literatura: W. Knoch, *Bog traži čovjeka. Objava, Pismo, Predaja*, KS, Zagreb, 2001., str. 5-70, 101-176, 183-215.; A. Kresina, Lj. Rupčić, A. Škrinjar, *Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi Dei verbum*, Zagreb 1981.; A. Pavlović, Temeljno bogoslovje: *Vjerodostojnost kršćanske objave* (izabrana pitanja), Mostar 2004. (skripta).

Dopunska literatura: A. Schneider, *Putovi Božje Objave*, Zagreb, 2008.; J. Ratzinger, *Uvod u kršćanstvo*, Zagreb, 2002., 13-74; Ivan Pavao II., *Fides et ratio. Enciklika svim biskupima katoličke Crkve o odnosu vjere i razuma*, Zagreb, KS, 1999.; T. Ivančić, *Isus iz Nazareta povijesna osoba*, Zagreb 1996. (2 .izd.).

UVOD U MISTERIJ KRISTA I POVIJEST SPASENJA

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je kolegija osposobiti studente za razumijevanje kršćanske objave i teologije i njezina odnosa prema filozofiji i fenomenu religija. Upoznavanje ključnih sadržaja kršćanske vjere i naučiti kako stečeno teološko znanje osvjetljuje temeljne životne situacije. Studenti trebaju znati protumačiti predmet i razumjeti teološke discipline u međusobnoj povezanosti; analizirati temeljne teološke pojmove (otajstvo Krista, povijest spasenja, osoba, sloboda, transcendencija, analogija); vrjednovati moguće filozofske i religijske putove prema Bogu; razumjeti jedincatost i univerzalnost Božje objave u Isusu Kristu; osmisliti vlastito razmišljanje o Bogu i razumjeti ljudsku težnju za smisлом i potrebu za spasenjem.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u teologiju i značenje osnovnih pojmljiva: misterij, povijest spasenja, vjera, crkveni oblik vjerovanja, vjera u današnjem svijetu; Objašnjavanje pojmljiva: otajstvo Krista, povijest spasenja, teologija, osoba, sloboda, analogija; Čovjek biće transcendencije i religiozno biće (homo religiosus): analiza urođene težnje za smisalom, ljubavlju, životom, istinom; Mogući putovi prema Bogu iz izvanjskog svijeta - Bog vjere i Bog filozofa; Čovjekova grješnost i potrebe za spasenjem; Božja objava u Svetom pismu; Božje utjelovljenje u Isusu Kristu: vrhunac objave, mesijanska iščekivanja, utjelovljenje, pashalno otajstvo; Crkva nastavlja Isusovo poslanje – zadaća i hijerarhijska struktura Crkve; Teologija kao znanost o vjeri: njezina znanstvenost, crkvenost i osobna duhovnost; Zadaća teologije i podjela teoloških disciplina.

Obvezna literatura: J. Ratzinger, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb 2002., 5-56; 77-184; B. Duda, „Kratak pogled u misterij Krista i povijest spasenja“, u: S. Kušar (prir.), *Isus Krist Bogočovjek i Spasitelj*, KS, Zagreb, 1997., str. 13.-25. DÉVÉNY, *Uvod u misterij Krista i povijest spasenja* (skripta)

Dopunska literatura: K. Rahner, *Temelji kršćanske vjere - Uvod u pojam kršćanstva*, Ex libris, Rijeka, 2007.; G. Pasquale, *La storia della salvezza*, Milano 2002.;

MEĐURELIGIJSKI DIJALOG – izborni predmet

Prvi ciklus - godina studija: I. - II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje povijesnog razvoja međureligijskih odnosa i današnjih gibanjima na području međureligijskog dijaloga u svijetu i na našim prostorima. Studenti će upoznati teološke, humanističke, socijalne, etičke i druge izazove međureligijskog dijaloga, te stavove i inicijative Katoličke Crkve na tom području i znati ih primijeniti u vjerskom odgojno-obrazovnom radu. Moći će razumjeti osnovna polazišta vezana za međureligijske odnose i dijalog; prepoznati antropološku, sociološku, psihološku, duhovnu, etičku i teološku dimenziju dijaloga i analizirati razine osjetljivosti, polazišta i očekivanja koje velike religije svijeta unose u međureligijski dijalog; u vjerskom odgoju i obrazovanju izložiti i obrazložiti stav Katoličke Crkve prema religijama i međureligijskom dijalogu i uspostaviti komunikaciju s pripadnicima drugih religijskih tradicija.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u predmet i godišnji pregled tematike; Pojam »dijalog«: njegovo antropološko, filozofjsko, sociološko, psihološko,

duhovno, etičko i teološko značenje; Povijesni pregled međureligijskih odnosa: međureligijski odnosi u hinduizmu, budizmu, židovstvu, islamu; Odnos kršćanstva prema drugim religijama: povijesni pregled; Katolička Crkva i religije na Drugom vatikanskom koncilu i u postkoncilskim dokumentima; Razvoj katoličke teologije religija nakon Koncila i njegove implikacije u međureligijskom dijalogu; Katoličke, ekumenske i druge inicijative na području međureligijskog dijaloga posljednjih pedesetak godina; Ekumenski i međureligijski dijalog u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj; Teološki izazovi međureligijskog dijaloga: poimanje Boga, čovjeka, objave, istine, zajednice, tradicije, molitve; Današnji izazovi međureligijskog dijaloga: etički, društveni, politički, ekološki i drugi izazovi; Navještaj kršćanske (katoličke) vjere i religijski pluralizam.

Obvezna literatura: Deklaracija *Nostra aetate* o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama (28.X.1965.), u: Drugi vatikanski koncil, *Dokumenti*, KS, Zagreb, ⁷2008.; N. Bižaca, „O teološkom značenju međureligijskog dijaloga. Aktualni katolički dosezi i perspektive“, *Crkva u svijetu*, 44(2009.)2, 192-214; A. Mišić, „Međureligijski dijalog – prinos općoj kulturi dijaloga“, *Obnovljeni život*, 57(2002.)4, 455-467; M. Zovkić, „Mogućnost ekumenizma i religijskog dijaloga u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini“, *Bogoslovска smotra*, 70(2000.)3-4, 635-655.

Dopunska literatura: N. Bižaca, N., *Ogledi iz teologije religija*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2008., 70-108, 190-249; Papinsko vijeće za međureligijski dijalog / Zbor za evangelizaciju naroda/ F. Arinze – J. Tomko, *Dijalog i navještaj. Razmišljanja i upute o međuyverskom dijalu i o naviještanju Isusa Krista*, Sarajevo, Misija centrala, 1992.; Tajništvo za nekršćane, *Stav Crkve prema sljedbenicima drugih religija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985.; M. Zovkić, *Međureligijski dijalog iz katoličke perspektive u Bosni i Hercegovini*, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo, 1998.

DOGМАТСКА ТЕОЛОГИЈА

ОТАЈСТВО ТРОЈЕДИНОГА БОГА

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je kolegija posredovati studentima temeljne pretpostavke kršćanske trinitarne teologije, značajke vjere Staroga zavjeta, novozavjetne temelje trojstvene vjere, povijesno-dogmatski razvoj teološkog nauka o Trojstvu, kao i sustavni prikaz trinitarnog nauka. Studenti trebaju biti sposobni predstaviti temeljne odrednice kršćanske slike o Bogu na biblijskoj, tradicijskoj i teološkoj razini; poznavati i razumjeti bitne značajke starozavjetne vjere i novozavjetne temelje trojstvene vjere; poznavati i razumjeti povijesni razvoj teološkog nauka o Trojstvu, izvore, tradiciju, hereze, dogme; prepoznati i razumjeti sustavni trinitarni nauk, osobito suvremenu trinitarnu teologiju; interpretirati najvažnije iskaze crkvenog učiteljstva govora o Bogu u povijesti Crkve; argumentirano vrjednovati teološku autentičnost aktualnog govora o Bogu u Crkvi i društvu te u vjerničkom životu i navještaju predstaviti trojstvenu vjeroispovijest kao bit kršćanske vjere.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod: Trinitarna teologija i Trojstvena vjera: vjera i znanstveno bavljenje otajstvom, analogija kao teološki govor; Utemeljenje mogućnosti govora o Богу, fenomen ateizma; Objava Boga u Starom zavjetu, monoteizam, objavljeno Božje ime; Starozavjetna objava o Božjoj transcendenciji i o Božjoj imanenciji (Bog slobodni i prisutni), Bog u ljudskoj povijesti; Temeljne odrednice slike o Богу u Novom zavjetu, transformacija starozavjetnog problema Boga - Trojstvena struktura Pashalnog otajstva; Svetogući Bog Otac Isusa Krista; Problematika Božjeg očinstva kroz povijest religija, u Starom zavjetu i u Novom zavjetu; Kršćanski navještaj o Богу Ocu – Otac Isusov i naš, Isus Krist – Sin Očevo, implicitna i eksplisitna kristologija; Križ Kristov – vrhunac objave i otvorena mogućnost za novo i dublje razumijevanje Boga, biblijski Bog – savršena ljubav do smrti; Duh Sveti – Duh Isusa Krista i pravi Bog, pitanje osobnosti Duha Svetoga, Duh Sveti u Crkvi, karizme, kriteriji za razlikovanje duhova; Trojstvena vjera u životu i svjedočenju prve Crkve; Počeci dogmatsko-povijesnog razvoja trinitarnog nauka: suočavanje s grčkom filozofijom, apologeti i patristika, trinitarne hereze, jezični i sadržajni problemi između Istoka i Zapada; Razvoj trinitarne terminologije, arianizam i Nicejski sabor, pojmovno bistrenje nakon Niceje, pneumatološko pitanje i Carigradski sabor, Kapadočani i njihov doprinos trinitarnom nauku, problematika Filioque; Soteriološko usmjerjenje ranih trinitarnih rasprava, razvoj trinitarne dogme na Istoku i na Zapadu, Augustinov trinitarni nauk; Tomin trinitarni nauk, trinitarni nauk srednjega vijeka, usmjerjenje suvremene trinitarne teologije; Sustavna trinitarna teologija i filozofske pojmovi u definiciji Trojstva, temeljne izjave klasične trinitarne spekulacije i dogmatska određenja trojstvenih osoba, temeljni pojmovi trinitarne spekulacije; Sustavno razumijevanje jedinstva u Trojstvu i Trojstva u jedinstvu, problematika pojma osobe u trinitarnoj teologiji, odnos imanentnog i ekonomijskog Trojstva, trinitarna ikonografija; Trinitarna teologija – sustavni nauk o Otajstvu; Središnje i temeljno mjesto trojstvene vjeroispovijesti u kršćanskom životu, duhovnosti, navještaju

Obvezna literatura: W. Kasper, *Bog Isusa Krista. Tajna Trojedinog Boga*, UPS, Đakovo, 1994.; G. Greshake, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, KS, Zagreb, 2007., str. 1-121.; F. Courth, *Bog trojstvene ljubavi*, Zagreb, 1999.

Dopunska literatura: Bazilije Veliki, *Duh Sveti*, Makarska, 1978.; S. Kušar, *Bog kršćanske*

objave, Zagreb, 2001.

KRISTOLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje poslanja i poruke Isusa Krista te dublje razumijevanje izvora, tradicije i suvremenih tumačenja vjere u Isusa Krista i metoda govora o otajstvu Isusa Krista; dublje shvaćanje Kristove uloge kroz razna razdoblja crkvene povijesti te dublje razumijevanje kršćanske egzistencije u svjetlu Kristova vazmenog otajstva; sposobnost kritičke interpretacije raznih suvremenih pristupa osobi Isusa Krista u navještaju i vjerskom odgoju. Studenti trebaju znati protumačiti temeljne pojmove i razdiobu kristologije kao središnjega predmeta dogmatske teologije; objasniti različite povijesne pristupe osobiti Isusa Krista; analizirati razvoj govora o povijesnom Isusu i Kristu vjere te objasniti biblijsku utemeljenost crkvenog navještaja Isusa Krista; vrjednovati povijesni kontekst događaja Isusa Krista; protumačiti teološko značenje Isusovih čudesa; analizirati novozavjetne tekstove o Isusovoj smrti; poznavati, protumačiti suvremeni interpretativni okvir Kristova vazmenog otajstva; protumačiti teološke izričaje poput unio hypostatica; communicatio idiomatum; objasniti i analizirati govor o Kristovoj preegzistenciji; pojasniti temeljnju tvrdnju da je Isus Krist "pravi Bog" i "pravi čovjek"; poznavati kristološki ključ i kriterije za ekumenski i međureligijski dijalog.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Definicija, pojmovlje i metode kristologije; Isus Krist u suvremenoj katoličkoj teologiji i kristologiji; Povijesno pitanje o Isusu Kristu: povijesni Isus i Krist vjere (povijesni izvori o Isusu Kristu, poruka o kraljevstvu Božjem, Isusova čудesa, propovijedanje, ponašanje i djelovanje); Kristološki naslovi u Isusovu životu; Isusova smrt i uskrsnuće (univerzalnost spasenja po Isusu Kristu); Različite novozavjetne kristologije (kerigma i vjera prve Crkve, Pavlovi spisi, evanđelja i ostali spisi NZ); Povijesno dogmatski razvoj kristologije; Kristološka krivovjerja (arianizam, nestorijanizam, monofizitizam, monoteletizam); Crkveni oci o Isusu Kristu (apostolski oci, apologeti, crkveni oci i pisci privih stoljeća); Kristološke isповijesti vjere i crkveni sabori (Nicejski, Carigradski, Efeški, Kalcedonski, Drugi carigradski i Treći carigradski); Temeljni naglasci zapadno-kršćanske srednjovjekovne kristologije (Anzelmo, Toma Akvinsk, Bonaventura, Ivan Duns Scot); Osnovni naglasci zapadno-kršćanske protestantske i moderne kristologije; Sustavna katolička kristologija: Isusova povijest; Isus iz Nazareta, povijest Isusa kao objava Mesije i Sina, otajstvo Isusa Krista, Sina Božjega (preegzistencija utjelovljenog Logosa i utjelovljenje Sina Božjega, unio hypostatica, communicatio idiomatum); Isusova bezgrješnost, Isusovo znanje, psihološko jedinstvo i Isusova samosvijest; Isus Krist u kršćanskoj duhovnosti, naviještanju, školskom vjerouaku, katehezi i kulturi

Obvezna literatura: W. Kasper, *Isus Krist*, Split 1995.; C. Schönborn, *Bog posla Sina svoga. Kristologija*, KS, Zagreb, 2008.; *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 422-686.

Dopunska literatura: J. Galot, *Kristologija*, UPT, Đakovo, 1996.; Ivan Pavao II., *Redemptor hominis*, KS, Zagreb, 1997.; Kongregacija za nauk vjere, *Dominus Jesus*, KS, Zagreb, 2000.

PNEUMATOLOGIJA I MARIOLOGIJA

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4.

Cilj je predmeta da studenti steknu sposobnost dubljeg razumijevanja iskustva Duha Svetoga u povijesti spasenja, odnosno u Svetome pismu i kroz povijest Crkve i da znaju čitati znakove vremena i uočiti prisutnost i djelovanje Duha Svetoga u životu Crkve i društva. Na posebna način trebaju razumjeti i vrjednovati ulogu BD Marije u povijesti spasenja te u aktualnom životu Crkve. Trebaju također znati protumačiti značenje i znakove prisutnosti Duha Svetoga u životu Crkve i društva; objasniti načine na koje Duh Sveti djeluje u povijesti spasenja te znakove njegove prisutnost ili odsutnost u životu pojedine crkvene zajednice i vjernika; uočiti i ispravno vrjednovati suvremena duhovna gibanja u Crkvi i društvu; prosuditi vrijednost i autentičnost duhovnih iskustava; analizirati prošla i aktualna duhovna gibanja te ponuditi njihovo ispravno vrjednovanje; vrjednovati ulogu BD Marije u povijesti spasenja; analizirati i protumačiti marijanske fenomene u životu Crkve; protumačiti odnos Crkve i ulogu marijanske pobožnosti u životu Crkve.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Iskustvo Duha u Starome zavjetu; Iskustvo Duha u Novome zavjetu; Iskustvo Duha kroz povijest Crkve; Sustavi dio: Duh u otajstvu Trojstva; Duh u životu Isusa Krista; Suodnos Duha i Crkve; Duh i karizme; Karizma razlučivanja duhova; Sвето pismo o BD Mariji; Marija Bogorodica; Marija – bezgrješno začeta; Marija – vazda djevica; Marija na nebo uznesena; Marija – Majka Crkve; Marijanska pobožnost; Marijanska ukazanja.

Obvezna literatura: Ivan Pavao II., *Dominum et vivificantem*, KS, Zagreb, 1997.; Ivan Pavao II., *Redemptoris mater*, Zagreb 1994.; N. Ikić, *Kompendij katoličke pneumatologije, mariologije i eshatologije*, Sarajevo, KBF, 2011.; W. Kasper, „Duh Sveti – Gospodin i Životvorac“, u W. Kasper, *Bog Isusa Krista, tajna trojedinog Boga*, Đakovo 2004., 303-346.; I. Golub, *Duh Sveti – nepoznati Bog*, Zagreb 1998.

Dopunska literatura: S. Kušar, *Vihor i oganj Duha, iskustvo Duha u Crkvi i pojedincu*, Teovizija, Zagreb 2009.; I. Dugandžić, *Mariologija u službi kristologije*, Glas Koncila, Zagreb, 2009.; J. Ratzinger, *Kći sionska. Marijanska pobožnost u Crkvi*, Verbum, Split, 2008.; V. Košić, *Marija, Majka Sina Božjega*, KS, Zagreb, 2003., str. 1-76.

EKLEZIOLOGIJA (FUNDAMENTALNA I DOGMATSKA)

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4.

Cilj je predmeta ospособiti studente za znanstveni i sustavni pristup fenomenu Crkve pod fundamentalno-teološkim i dogmatskim vidikom. Omogućiti im da upoznaju i znaju obrazložiti temelje pojmove ekleziologije i bitne značajke Crkve: njezin nastanak, povijesni razvoj, učenje Drugoga vatikanskog sabora o Crkvi u dokumentima 'Lumen gentium' i 'Gaudium et spes' te upoznati izvore koji proučavaju Crkvu i obrazložiti pitanja papina primata, učiteljstva Crkve, institucije i vjerodostojnosti Crkve kao sakramenta spasenja. Studenti će time biti u stanju objasniti osnovne pojmove ekleziologije, razumjeti i objasniti kompleksnost stvarnosti Crkve; poznavati biblijsko utemeljenje Kristove Crkve i njezino poslanje; poznavati i protumačiti temeljna obilježja Crkve i njezinu važnost za spasenje;

opisati osnovne pojmove i značajke katoličke ekleziologije, te problematiku univerzalnosti Crkve i kršćanstva; analizirati i sintetizirati razne pokušaje tumačenja Crkve kao 'sredstva i znaka najprisnijega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda' (LG, br.1); poznavati teme dijaloga s drugim kršćanskim Crkvama i crkvenim zajednicama; analizirati, istraživati i upotpunjavati spoznaje, primjenjivati ih svom kršćanskom životu, studiju i katehezi u duhu pripadnosti Kristu i njegovoj Crkvi.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Misterij Crkve u misteriju Isusa Krista; Mjesto ekleziologije unutar teologije - fundamentalno-teološka i dogmatska ekleziologija; Razvoj ekleziologije kroz stoljeća (biblijsko utemeljenje, patrističko i skolastičko razdoblje, apologetski traktat i ekleziologija Drugog vatikanskog sabora, postkoncilska ekleziologija); Misterij Crkve u misteriju Boga (Presvetoga Trojstva) - LG. 1. pogl.); Crkva ustanovljena od Isusa Krista (Odnos Crkve i Pisma, Isus je htio Crkvu - sakramentalni znak, institucija) Bit i narav novozavjetne Crkve; Crkva kao narod Božji Novoga zavjeta; Crkva kao Tijelo Kristovo i Hram Duha Svetoga; Bitna svojstva Crkve (jedna, sveta, katolička, apostolska); Hijerarhijsko ustrojstvo Crkve, posebice episkopat (LG, 3. pogl.); Redovništvo u Crkvi; Laici u Crkvi (LG, 4. pogl.); Misija zadaća Crkve; Extra ecclesiam nulla salus? - Crkva i nekršćani; Crkva kao Novi savez - trostrukost službi: svećenička, proročka i kraljevska misija Crkve; Crkva i svijet - Crkva u pluralističkom društvu danas (GS brr. 1-10;40-45;53-56;73-76; 77-78; 83-90)

Obvezna literatura: M. Zovkić, *Crkva kao narod Božji*, KS, Zagreb 1976.; T. Ivančić, *Fundamentalno-teološka ekleziologija*, Teovizija, Zagreb, 2004.; Dogmatska konstitucija Drugog vatikanskog sabora 'Lumen gentium' i Pastoralna konstitucija o Crkvi 'Gaudium et spes'.

Dopunska literatura: I. Antunović, *Otajstvo Kristove Crkve*, Zagreb, 2009.; N. A. Ančić, *Crkva u društvenim promjenama*, Split 2007., 231-277; L. Markešić, *Crkva Božja: postanak – povijest – poslanje*, Sarajevo, 2005.

TEOLOŠKA ANTROPOLOGIJA I ESHATOLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 4 sata tjedno

ECTS bodovi: 5.

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje teologije stvaranja svijeta i čovjeka; upoznati biblijske temelje teologije stvaranja i antropologije te teološka razmišljanja o čovjeku i njegovoj naravi; upoznati teologiju grijeha i milosti. upoznati; poznavati temeljne misli kršćanske eshatologije i razumjeti konačnu svrhu postojanja svijeta i čovjeka. Studenti će na taj način biti u stanju protumačiti značenje temeljnih pojmove teološke antropologije; razumjeti temeljne prepostavke vjere u Boga stvoritelja; poznavati i razumjeti bitne značajke starozavjetne i novozavjetne vjere u stvaranje; razumjeti i objasniti temeljne sadržaje teologije milosti i eshatologije; poznavati i razumjeti sustavni kršćanski antropološki nauk, osobito suvremenu teološku antropologiju; usvojiti u životu i primijeniti poznavanje teološke antropologije u vjerskom odgoju.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u teološku antropologiju (sadržaj, metodologija, posebnost); Biblijski temelji teologije stvaranja (Stvaranje u SZ i NZ); Čin stvaranja i trajno stvaranje; Dogmatski razvoj nauka o stvaranju (od prvih simbola vjere do Drugog vatikanskog sabora); Stvaranje čovjeka, prikaz čovjekova porijekla, evolucionizam, monogenizam...; Jedinstvo čovjeka; Čovjek kao stvorene (čovjek slika Božja, slika Božja i

ljudska narav, slika Božja i ljudska društvenost...); Tajna grijeha i milosti (biblijski temelji istočnoga grijeha i temeljni elementi nauka o iskonskom/istočnom grijehu); Pojam grijeh i razvoj nauka o istočnom grijehu (u tradiciji i Učiteljstvu Crkve, Augustin, Trident, Drugi vatikanski sabor); Suvremeno shvaćanje iskonskog grijeha (sustavno izlaganje nauka o istočnom grijehu); Dobre i zle sile – anđeli i demoni; Stvaranje i novo stvaranje: milost u Svetom pismu i kod otaca, napose u sv. Augustina; Novi život u Kristu - dar Duha i nauk o milosti (milost kao poziv, širenje i način poziva na milost); Učinci poziva na milost (novo stvorene i „stvorena milost“, božansko posinovljenje, pobožanstvenjenje); Dinamizam poziva na milost: iskustvo milosti, teologalne kreposti, krhkost života po milosti, ljudska zasluga u životu milosti, dovršenje života u milosti: život vječni; Opći poziv na svetost, mnogostruki oblici svetosti, putove i sredstva svetosti; Kršćanska eshatologija: čovjek određen za vječni život (kršćanska nuda i sekularizirana eshatologija); Isusovo uskrsnuće i naše uskrsnuće: vjera u uskrsnuće u Starom zavjetu, uskrsnuće u perspektivi Novoga zavjeta; Vjera Crkve u uskrsnuće od otačkih vremena do Drugoga vatikanskoga sabora; Eshatologija Drugog vatikanskog sabora; Posljednje zbilje - teologija nade: smrt, zasebni sud, nuda u čišćenje (čistilište), život vječni; Eshatološke teme danas.

Obvezna literatura: *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 355-421; 988-1019; 1987-2029 (str. 104-118; 266-273; 497-505); M. Flick - Z. Alszeghy, *Temelji teološke antropologije II*, Sarajevo, 1983. (skripta), F. Courth, *Kršćanska antropologija*, Đakovo, 1986.; L. Nemet, *Kršćanska eshatologija*, KS, Zagreb, 2002.

Dopunska literatura: L. Nemet, *Teologija stvaranja*, KS, Zagreb, 2003.; C. Pozo, *Eshatologija*, Priručnici 2, VVTŠ, Sarajevo, 1997.; F. Facchini, *Stazama evolucije čovječanstva*, KS, Zagreb, 1996.

TEOLOGIJA SAKRAMENATA: SAKRAMENTI OPĆENITO I POJEDINAČNO

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 2 semestra – 2 sat tjedno + 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 7

Cilj je predmeta omogućiti studentima temeljno katoličko dogmatsko-teološko shvaćanje sakramenata općenito i pojedinačno; poznavanje teologije sakramenata iz različitih aspekata: biblijski temelji, teološko-povijesni razvoj, antropološki, kristološki i ekleziološki temelji; upoznati relevantne izvore za teologiju sakramenata, poznavati nastanak, razvoj i teologiju sakramenata inicijacije, ozdravljenja i služenja; sposobiti za teološko razmišljanje i sudjelovanje u dijalogu s današnjim svijetom. Studenti trebaju biti u stanju razumjeti ulogu i važnost sakramenata unutar povijesno-spasenjske ekonomije i unutar dogmatske teologije; sustavno objasniti temeljna znanja o sakramentima općenito i sakramentima pojedinačno; kritički analizirati današnje vjerničko i društveno stanje s obzirom na važnost sakramenata; teološki i katehetski predstaviti značenje sakramenata općenito i sakramenata pojedinačno; vrednovati različite pristupe sakramentima: teološki, pastoralni, moralni i duhovno-vjernički i primijeniti ih u vjersko-odgojnem radu u crkvenoj zajednici i školi.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: **Prvi semestar:** Teologija sakramenata unutar dogmatsko-teoloških traktata i njihova međusobna povezanost; Antropološki temelj i stvarnost sakramenata (simbolički govor kao paradigma pristupa sakramentima); Isus Krist Prasakrament; Crkva temeljni sakrament – pojedinačni sakramenti; Biblijski temelji sakramentalnog djelovanja; Razvoj i značenje temeljnih pojmoveva mysterion i sacramentum; Teologija sakramenata – povijesno-teološki razvoj (crkveni oci, srednji vijek, reformatori);

Teologija sakramenata – povijesno-teološki razvoj (Firentinski i Tridentski koncil, suvremeni naglasci, ekumenska nastojanja); Ustanovljenje sakramenata i broj sedam; Djelotvornost sakramenata: ex opere operato i ex opere operantis; Djelitelj i primatelj sakramenata; Struktura sakramentalnog znaka: materija i forma. Sakramentalni biljeg (karakter); Sakramenti živih i sakramenti mrtvih. Sakrament želje. Oživljavanje sakramenata.

Drugi semestar: Teologija krštenja: Biblijski temelji, tipologija, Krist i krštenje; Povijesno-teološki razvoj razumijevanja krštenja i liturgijske prakse, dokumenti; Krštenje i spasenje (sustavni naglasci), opravdanost krštenja djece, aktualna pitanja; Teologija potvrde: Dar Duha Svetoga u Svetom Pismu; Razvoj teologije sakramenta potvrde i liturgijske prakse; Sakrament posvećenja i poslanja (sustavni naglasci) - dob i kršćanska zrelost; Teologija euharistije: priprava u SZ, ustanova od Krista, Euharistija rane Crkve; Euharistijski realizam i simbolizam, dokumenti crkvenoga učiteljstva o Euharistiji; Euharistija – synaxis, spomen čin, sakramentalna žrtva; Teologija sakramenta pomirenja: biblijsko utemeljenje (grijeh i obraćenje, vlast praštanja grijeha); Povijesni razvoj prakse pokore (kanonske, tarifne, današnje); Struktura sakramentalnog čina (sustavne odrednice sakramenta); Sakrament bolesničkog pomazanja: Biblijski temelji, bolest, zdravlje i spasenje; Krist i bolesnici, pomazanje bolesnika u Crkvi, teologija sakramentalnog čina; Sakrament svetog reda: Naravno, Kristovo, opće svećeništvo; Nastanak i razvoj službi u ranoj Crkvi; Stupnjevi svetoga reda, sakramentalno ređenje i struktura sakramentalnog čina, temeljne značajke crkvene službe; Sakrament ženidbe: Naravna svetost ženidbe i braka i njegovo uzdignuće u sakrament; Teologija ženidbe: kristološki i ekleziološki vid – Krist i uzdignuće ženidbe u sakrament; Svojstva i učinci sakramentalne ženidbe; Teološka i pastoralno-katehetska pitanja

Obvezna literatura: *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1113-1134; 1212- 1419.; B. Testa, *Sakramenti Crkve*, Zagreb, 2009.; N. Ikić, *Teologija sakramenata. Gorući grm sakramentalne milosti*, KBF Sarajevo – Glas Koncila Zagreb, 2012.; A. Mateljan. *Otajstvo susreta, temeljna sakramentologija*, CUS, Split, 2010.; T. Schnitzler , *O značenju sakramenata*, Herder – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998.

Dopunska literatura: E.H Schillebeeckx., *Krist – sakrament susreta s Bogom*, Priručnici, KS, Zagreb 1976; F. Courth, *Sakramenti – priručnik za teološki studij i praksu*, Đakovo, 1997.; A. Tamarut, *Euharistija – otajstvo vjere i dar života*, Zagreb, 2004.; A. Mateljan, *Otajstvo poslanja. Sakrament potvrde*, Split, 2004.;

ISTOČNO BOGOSLOVLJE I EKUMENSKA TEOLOGIJA

ISTOČNO BOGOSLOVLJE I EKUMENIZAM

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sat tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje i kritičku povjesnu prosudbu razvoja raznih mjesnih i partikularnih, te nacionalnih i autokefalnih Crkava na kršćanskom Istoku; poznavanje s njihovim teološkim, liturgijskim i drugim posebnostima; omogućiti sustavni pogled na različitost i veliko bogatstvo kršćanske baštine i teoloških izričaja i rezultata povijesnog razvoja i inkulturacije Evanđelja u raznim narodima. Studentima se također omogućuje razlikovanje raznih kršćanskih Crkava i crkvenih zajednica; poznavanje onoga što ih ujedinjuje, ali i doktrinarne i druge razlike koje ih razjedinjuju; poznavanje povijesti ekumenskih nastojanja oko prevladavanja raskola i pronalaženja putova i načina djelovanja oko jedinstva svih kršćanskih zajednica i konfesija. Studenti će time biti u stanju razumjeti i opisati povijesni i teološki razvoja pojedinih Crkava na Istoku, okolnosti nastanka samih podjela i razvoja teološkog, liturgijskog i drugog karaktera pojedine mjesne, partikularne, autokefalne i patrijaršijske Crkve; vrjednovati i sintetički izložiti razvoj pojedinih Crkava; opisati neka najnovija strujanja i teološke rezultate pojedine Crkve, i rad njihovih poznatih teologa, kao i teološke rezultate pojedinih Crkava; opisati povijesni kontekst, uzroke i posljedice crkvenog, kršćanskog nejedinstva (raskola); poznavati sadržaje i metode teološkog i ekumenskog rada; prikazati i obrazložiti povijesne, društvene, kulturne, teološke i druge okolnosti i posljedice crkvenog nejedinstva; predstaviti i procijeniti sadržaje najnovijih dokumenata Katoličke crkve i drugih Crkava i crkvenih zajednica o ekumenizmu; naznačiti mogućnosti i načine sudioništva katolika i katoličkih zajednica u djelovanju oko crkvenog, kršćanskog dijaloga i jedinstva.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: **Istočno bogoslovje:** Važniji crkveni dokumenti, nastanak predmeta, kršćanski istok, njegova podjela i definicija; Staro-istočne i Istočne Crkve (prije i poslije Kalcedonskog sabora 451. god); Nastanak i povijesni i liturgijski razvoj patrijarhata na Istoku (teorija pentarhije); Razvoj i baština dviju velikih Crkava: Rimske (Latinske) na Zapadu, i Istočne (Pravoslavne) na Istoku; Monaštvo na Istoku i njegov razvoj; Focije i njegovo vrijeme, te 'Filioque'; Raskol iz 1054. (politika, kulturna vjera, ekleziologija); Razvoj pojedinih nacionalnih, autonomnih i autokefalnih Crkava; Ikonoklazam, palamizam i bizantska teologija; Povijest pravoslavne teologije, te ruska i grčka teologija u 19. i 20. stoljeću; Štovanje BDM u Pravoslavlju; Unije i unijatizam (Unija u Hrvatskoj 1611. god.); Papin primat u pravoslavnoj teologiji; Pravoslavne crkve i ekumenski dijalog; **Ekumenska teologija:** Ekumenizam kao 'znak vremena', važniji crkveni dokumenti, 'Molitvena osmina za jedinstvo kršćana'; „Zapadni raskol“ – želja za reformom i Reformacija (okolnosti, glavna teološko-doktrinarna polazišta i posebnosti trojice reformatora: Luthera, Zwinglija i Calvina); Reformacija u Njemačkoj, Švicarskoj i Engleskoj (doktrinarne teološke razlike i specifičnosti Katoličke Crkve, Crkava reformacije i Crkava proizašlih iz reformacije); Međunarodna misijska konferencija u Edinburgu /1910./, osnivanje Ekumenskog vijeća Crkava /Amsterdam 1948./ i Velike Skupštine EVC-a (od Amsterdama do Porto Alegre-a i Busana 2013.); Katolička crkva i ekumenizam do Drugog vatikanskog sabora (Pio XI., Con. de S. Officii, *De motione oecumenica* /1949./, Tajništvo za promicanje kršćanskoga jedinstva /1960./; Drugi vatikanski sabor i nastajanje dekreta *Unitatis Redintegratio* (UR); Katolička 'načela' ekumenizma (UR, 1. pogl.); Vršenje ekumenizma

(UR, 2. pogl); Crkve i crkvene zajednice odijeljene od Katoličke crkve (UR, 3. pogl.); Ivan Pavao II. i enciklika 'Ut unum sint'; Plodovi dosadašnjeg rada i perspektive ekumenizma i ekumenske teologije; Ekumenizam u Hrvatskoj i BiH.

Obvezna literatura: T. Z. Tenšek, *Kršćanstvo Istoka*, Zagreb, 2001; *Dekret o Istočnim katoličkim Crkvama*, Zagreb 1987.; L. Lies, *Temeljni tečaj ekumenske teologije*, KS, Zagreb, 2011.; R. Perić – M. Lacko, *Dekret o ekumenizmu*, FTI 5, Zagreb, 1987.

Dopunska literatura: Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana, *Direktorij za primjenu načela i normi o ekumenizmu*, IKA, Zagreb, 1994.; J. Kolarić, *Ekumenska trilogija*, Zagreb, 2005.; E. Benz, *Duh i život istočne Crkve*, Sarajevo, 1991.; R. Miz, *Istočne Crkve. Kratak povijesni prikaz*, Novi Sad, 1997.; T. Vukšić, *Mi i oni. Siguran identitet pretpostavka susretanja*, Sarajevo, 2000.; N. Ikić, *Ekumenske studije i dokumenti*, Sarajevo 2003.; R. Perić, *Ekumenske nade i tjeskobe*, Mostar, 1993.

DUHOVNO BOGOSLOVLJE

SUSTAVNO DUHOVNO BOGOSLOVLJE

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 2 sat tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima sustavno promišljanje i razumijevanje duhovnoga života tijekom povijesti i danas; uočavanje i upoznavanje temeljnih načela kršćanskog duhovnog života, etape razvoja i rasta te uvid u kršćansku mistiku, shvaćanje i mogućnosti provedbe duhovnoga vodstva. Studenti će biti u stanju razumjeti i protumačiti osnovne zakonitosti Božjega djelovanja, načela i struktura duhovnog života; analizirati različite duhovne pokrete, duhovna iskustva i vrjednovati ta iskustva; primijeniti sredstva posvećenja u svom osobnom životu i u životu bližnjih; organizirati i voditi molitvene susrete; objasniti važnost i ulogu različitih sredstava za duhovni rast i sazrijevanje; predstaviti tematiku iz područja duhovnosti te procijeniti i vrjednovati različite etape duhovnog rasta i sazrijevanja.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u Duhovno bogoslovje (definicija i pojmovlja duhovnog bogoslovlja); Sveopći poziv na svetost (modeli svetosti, dimenzije svetosti, općinstvo svetih i štovanje svetaca); Etape rasta i sazrijevanja u duhovnom životu (razvojna dinamika, ljudska i kršćanska zrelost); Život s Kristom, po Kristu i u Kristu; Nutarnji nadnaravni organizam (posvetna milost, aktualna milost, prebivanje Presvetoga Trojstva, teologalne kreposti, stožerne kreposti, darovi Duha Svetoga, plodovi Duha Svetoga); Sredstva duhovnog rasta: Sveti pismo; Sakramenti u duhovnom životu; Molitva: definicije, metode, stupnjevi, vrste, meditacija i kontemplacija; Pomoć za duhovni rast (vježbanje u božanskoj prisutnosti, ispit savjesti, traženje volje Božje, vjernost milosti, duhovno štivo, duhovno prijateljstvo, duhovno vodstvo); Pasivne kreposti: poniznost, poslušnost, strpljivost; Stanja duhovne utjehe i suhoće; Obraćenje i grijeh; Progresivno čišćenje duše; Borba protiv zla (stupnjevi prodiranja kušnje u srce, borba protiv kušnja i napasti; čišćenje osjetila, čišćenja razuma, čišćenje volje); Mistično iskustvo: fenomeni i stanja; Staleška duhovnost, svećenička i laička duhovnost, duhovnost katehete; Istaknuti likovi i škole kršćanske duhovnosti kroz povijest

Obvezna literatura: *Katekizam Katoličke Crkve*, HBK, Zagreb, 1994, br. 1700-1748, 2559-2758; Ž. Bezić, *Kršćansko savršenstvo*, Crkva na Kamenu, Mostar, 1986.; S. Pinckaers, *Pavlov i Tomin nauk o duhovnom životu*, Zagreb, 2000.

Dopunska literatura: A. Matanić, *Uvod u duhovnost*, KS, Zagreb, 1994.; J. Mamić, *Razvoj suvremene duhovnosti*, KS, Zagreb, 2003.; M. Szentmartony, *Psihologija duhovnog života*, FTI, Zagreb, 1990.

DINAMIKA DUHOVNOGA ŽIVOTA I DUHOVNOST VJEROUČITELJA – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sat tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje povijesni razvoj i načela kršćanske duhovnosti u poveznicu evanđeoskih sadržaja, životnog stanja i duhovnih potreba naslovnika te procesa sazrijevanja kršćanskoga života do vrhunaca mističnoga života. Studentima se pružaju temeljne teološko-katehetske odrednice duhovnosti i duhovno-vjerničkoga života vjeroučitelja koje su integralni dio cjelovitog razvoja, izgradnje i sazrijevanja njegove osobnosti te temelj njegova odgojnoga poslanja. Studenti će biti u stanju poznavati široki spektar duhovnog iskustva kroz tradiciju; razumjeti i predstaviti suvremene koncepcije kršćanske duhovnosti i njihovu poveznici sa životom vjernika; razumjeti i obrazložiti kako danas odgajati za duhovne i moralne vrline; razumjeti da duhovni život zahtijeva savjesno razlučivanje kako bi se u konkretnim okolnostima postiglo najviše moguće dobro; prepoznati poveznicu između opće kršćanske duhovnosti i duhovnosti vjeroučitelja; otkriti značenje i obilježja duhovnosti vjeroučitelja u svjetlu koncilskih i katehetskih dokumenata; poznavati bitne sastavnice duhovnosti vjeroučitelja i primijeniti u svakodnevnom životu i djelovanju

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Dinamika duhovnog života Crkve (narav i čimbenici rasta); Poslijekoncilski razvoj života Crkve i svijet kao mjesto i čimbenik kršćanske dinamike; Duh Sveti - počelo i nositelj duhovnog dinamizma, djelovanje Duha u kršćanskom životu; Iskustvo Duha i znakovi njegove autentičnosti, kriteriji razlučivanja duhova; Narav, oblici i eklezijalne vrijednosti mističnog iskustva; Suvremena koncepcija kršćanske duhovnosti; Mnogovrsne duhovnosti i škole duhovnosti - legitimnost duhovnoga pluralizma; Duhovnosti vjeroučitelja vjernika laika utemeljena na kršćanskoj duhovnosti; Kršćansko iskustvo i duhovna dimenzija ljudskoga bića; Smjernice duhovnosti vjeroučitelja u Crkvi u Hrvata; Funkcionalni, relacijski i biblijski model duhovnosti vjeroučitelja; Eklezijalni i kristocentrični model duhovnosti vjeroučitelja; Duhovna formacija vjeroučitelja vjernika laika kod nas.

Obvezna literatura: J. Mamić, *Dinamika duhovnog života*, Zagreb 1998. (skripta); A. J. Matanić, *Uvod u duhovnost*, Zagreb, 1994.; Tomislav Ivančić, *Vjeroučitelj izazov hrvatskom društву*, Teovizija, Zagreb, 2010.; Josip Baloban, *Duhovno vjernički identitet vjeroučitelja*, u: *ISTI., Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1995.

Dopunska literatura: J. Mamić, *Razvoj suvremene duhovnosti*, KS, Zagreb, 2003.; P. Damu, *La spiritualità del catechista. Tracce per la riflessione personale e di gruppo sui tratti che la caratterizzano*, Leumann, (Torino), Elle Di Ci, 1996.; Š. Marasović, *Lik vjeroučitelja za treće tisućljeće*, u: *Kateheza*, 20 (1998.)1, 4-15;

MORALNO BOGOSLOVLJE I DRUŠVENI NAUK CRKVE

OSNOVNA MORALNA TEOLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: III

Trajanje: 1 semestar – 4 sat tjedno

ECTS bodovi: 5

Cilj je predmeta omogućiti upoznavanje temeljnih postavki katoličkog moralnog bogoslovlja te stjecanje umijeća moralnog vrjednovanja ljudskih čina u svijetlu kršćanske vjere. Studentima se omogućuje stjecanje spoznaja o ustrojstva čovjeka kao moralnog bića, ustrojstva *imago Dei* kao moralnog bića, smisla kršćanskoga poziva u Kristu te poznavanje osnovnih moralnih načela i načela kršćanskoga morala te etičkoga i moralnoga vrednovanja ljudskoga djelovanja i ponašanja. Studenti će razviti moralnu svijest i moralnu spoznaju i biti u stanju kategorizirati i objasniti temeljne postavke katoličkoga morala; razlikovati između subjektivne i objektivne dimenzije moralnosti; predstaviti moralno savršenstvo „biti ljudska osoba“ na sliku savršenoga čovjeka – Krista; razumjeti i razlikovati dobro i zlo; spoznati i argumentirano predstaviti moralno dobro; prepoznati i kritički analizirati te vrednovati moralne dimenzije osobnih i društvenih fenomena.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u moralnu teologiju s prikazom povijesnog razvoja moralne teologije; Zahtjevi koncilske obnove moralne teologije; Ontoantropološke pretpostavke morala; Čovjek kao religiozno i kao moralno biće; Biblijske pretpostavke morala i kršćanski poziv u Kristu; Postulati moralnosti: svijest, sloboda i odgovornost; Izvori i vrste moralne spoznaje; Sloboda i odgovornost; Dobro kao nositelj moralne vrijednosti; Savjest kao stanje i savjest kao sud (*conscientia*); Teorije savjesti, vrste savjesti, moralni sustavi i pravila razboritosti; Ljudski čin i nakana; Moralna norma kao nositeljica moralne vrijednosti: filozofsko i teološko utemeljenje; Zakon: definicije, vrste zakona, stupanj obvezatnosti u savjesti; Okolnosti i motivi djelovanja; Grijeh: narav, definicija i dioba; Obraćenje: čini obraćenika, kajanje, priznanje, pokora; Krepost: definicija, dioba, sustav kreposti.

Obvezna literatura: M. Perković, *Temelji teološke etike*, VKT, Sarajevo, 2000.; B. Häring, *Kristov zakon I*, KS, Zagreb, 1973.; Ivan Pavao II., Enciklika *Veritatis splendor - Sjaj istine*, KS, Zagreb, 1998.; M. Valković, „Savjest u moralnoj teologiji“, *BS*, 47(1977)2-3, 181-199.

Dopunska literatura: M. Perković, *Prema moralnoj zrelosti*, Sarajevo 2009., 13-109.; Ivan Fuček, *Osoba. Savjest*, Zagreb, 2003. T. Jozić, *Osnovna moralna teologija (skr.)*, Sarajevo, 2007.; M. Vidal, *Kršćanska etika*, UPT, Đakovo, 2001.; B. Duda, „Savjest u Bibliji“, *BS*, 47(1977), 2-3, 151-179; I. Fuček, „Moralna savjest u paradigmi predaje“, u: M. Škarica – A. Mateljan (ur.), *U križu je spas. Zbornik u čast nadbiskupa-metropolita mons. Ante Jurića*, Split, 1997., 195-220.

POSEBNA MORALNA TEOLOGIJA – TEOLOŠKE I MORALNE KREPOSTI

Prvi ciklus - godina studija: III

Trajanje: 1 semestar – 4 sat tjedno

ECTS bodovi: 5

Cilj je predmeta studentima omogućiti poznavanje izvora, razumijevanje teoloških i moralnih krepsti te upoznavanje glavnih načela i ideje vodilja kršćanskih kreposti. Omogućuje im se poznavanje Božjeg poziva čovjeka u objavi i Božjega poziva čovjeka u Kristu, teologalnog ustrojstva kršćanskog života i bitnih dužnosti i zapovijedi poziva u Kristu; poznavanje moralnih implikacija vjere, nade i ljubavi i vjerskih dužnosti prema Bogu, bližnjemu i zajednici; poznavanje kreposnog ustrojstva kršćanskog života te stožernih i moralnih kreposti. Studenti trebaju razviti moralnu svijest o bitnim dimenzijama kršćanskoga poziva i života u Kristu; spoznati i objasniti *proprium christianum* moralne teologije; razlikovati i obrazložiti nadnaravne i naravne kreposti; opisati i protumačiti kreposti; poznavati i predstaviti bitne kršćanske dužnosti; vrednovati dinamiku kršćanskoga života u Kristu; kritički razlikovati vjersko i kršćansko od razumskog i ljudskog u moralnom životu pojedinca i zajednice; povezivati nadnaravne i naravne kreposti u skladu sintezi kršćanskoga života u Kristu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod (izvori i motivi bogoštovlja i moralnih kreposti, podrijetlo i pojam teoloških kreposti); Moral bogoslovnih kreposti (vjera, ufanje, ljubav); Krepost religije (bogoštovlje) i štovanje Boga po sakramentima Crkve; Posebni oblici bogoštovlja (molitva, zavjet, zakletva ili prsega); Dan Gospodnjii, post i nemrs. Grijesi protiv bogoštovlja, posebice o praznovjerju i magiji; Teološke kreposti: vjera, ufanje i ljubav (prema Bogu i prema bližnjemu); Njihova narav, razvoj, dužnosti te opasnosti i njima protivni grijesi; O vjerskom indiferentizmu i ateizmu; Osnovna problematika vjere (poimanje, razvoj i plodovi, vjera i nevjera, ateizam, grijesi protiv vjere); Kršćanska nada (fenomenologija i antropologija nade, pojam i teološka dimenzija kršćanske nade, grijesi protiv nade); Kršćanska ljubav (fenomenologija, vrste i podjele, kršćanska krepost ljubavi, grijesi protiv ljubavi); Tradicionalna moralna teologija o kreposti razboritosti, pravednosti, umjerenosti i jakosti, kao i njima pripadajućim krepostima; Krepost kršćanke jakosti (vrjednovanje i kršćanska primjena u životu); Krepost pravednosti na osobnoj, međusobnoj, i društvenoj razini (pravednost i pravo, podjele pravednosti i načini stjecanja vlasništva); Povrede pravednosti u duhovnim i materijalnim dobrima (krađa, šteta, nadoknada, sudjelovanje u nanošenju zla); Istina i laž, kleveta i ogovaranje, pitanje morala u ugovorima; Krepost umjerenosti (osobni pojam i važnost kreposti, novozavjetno uokvirivanje umjerenosti, sjetilni užitci); Oblici umjerenosti i neumjerenosti (askeza, hrana i piće); Biblijске i suvremene kreposti: bogoljubnost, strpljivost, poniznost; Tolerancija i sloboda od predrasuda, kolegjalnost.

Obvezna literatura: R. Cessario, *Kreposti*, Zagreb, 2007.; I. Fuček, *Bogoštovlje, Molitva*, Verbum, Split, 2006.; T. Jozić, *Društvena teološka etika*, VKT, Sarajevo, 2000.; Enciklika *Deus caritas est*, KS, Zagreb, 2006.; Enciklika *Spe salvi*, KS, Zagreb, 2008.; Enciklika *Lumen fidei*, KS, Zagreb, 2013.

Dopunska literatura: B. Häring, *Kristov zakon*: svezak drugi, Zagreb, 1980.; M. Perković, *Prema moralnoj zrelosti*, Sarajevo 2009., T. Matulić, *Nevjera i vjera u četiri oka*, Glas Koncila, Zagreb, 2012.

BIOETIKA, SPOLNI I ŽENIDBENI MORAL

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 5

Cilj je predmeta omogućiti poznavanje bioetičke discipline, njezin nastanak, razvoj, definicija, modeli, pristupi, izazovi u svjetlu moralne teologije. Studenti upoznaju spolnu antropologiju, različite dimenzije i bitne značajke ljudske spolnosti u svjetlu imago Dei, te bitnih obilježja bračnih i obiteljskih odnosa u svjetlu moralnih zahtjeva sakramenta ženidbe. Upoznaju također bioetičke izazove i njihovo moralno vrednovanje, vrijednosti i moralne norme spolnoga ponašanja, kao i vrijednosti i moralne norme ponašanja u intimnim bračnim odnosima, u svjetlu katoličkoga moralnog nauka. Studenti trebaju poznavati i predstaviti metafizičko ustrojstvo ljudske osobe kao temelja bioetike, spolne etike i bračne etike; poznavati obrazložiti bezuvjetnu vrijednost ljudskoga dostojanstva u moralnom vrednovanju bioetičkih, spolnih i bračnih fenomena; kritički vrednovati bioetičke, spolne i bračne probleme u svjetlu *imago Dei*; razumjeti i argumentirati dubinu, visinu i širinu svetosti ljudskoga života; poznavati i objasniti unutrašnje vrijednosno ustrojstvo ljudskoga života, spola i rađanja, objasniti osnovna moralna načela i bitne norme spolnoga ponašanja; poznavati i predstaviti osnovna moralna načela i bitne norme prenošenja, promicanja i zaštite ljudskoga života od začeća do prirodne smrti; kritički vrednovati drugačije etičke pristupe bioetičkim, spolnim i bračnim problemima; razlikovati dobro i зло unutar suvremenih zahtjeva za kvalitetom života; prepoznati bitnu važnost nasljedovanja *Evangelija života* u odgovoru na poziv u Kristu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Opći uvod u predmet; Posebni uvod u spolnu antropologiju; Smisao i značenje kreposti čistoće i umjerenosti; Biološke, psihološke i socio-kultурне dimenzije ljudske spolnosti; Fenomeni masturbacije i predbračnih spolnih odnosa s moralnim vrednovanjem; Fenomeni homoseksualnosti, pedofilije i prostitucije s moralnim vrednovanjem; Posebni uvod u moralne dimenzije ženidbe; Smisao i značenje bračne ljubavi i odgovornoga roditeljstva; Fenomen kontracepcije s moralnim vrednovanjem; Fenomen sterilizacije s moralnim vrednovanjem; Fenomen bračne nevjere s moralnim vrednovanjem; Fenomen neplodnosti i njezino liječenje s moralnim vrednovanjem; Ispravno planiranje rađanja s osvrtom na metode ispravnog planiranja rađanja; Posebni uvod u bioetiku; Status ljudskoga embrija: početak ljudskoga individualnog života; Pobačaj ili namjerni prekid trudnoće s moralnim vrednovanjem; Medicinski zahvati u ljudsko rađanje s moralnim vrednovanjem; Transplantacija organa i doniranje organa; Ljudsko umiranje i eutanazija s moralnim vrednovanjem: Ubojstvo, samoubojstvo i (medicinski) potpomognuto samoubojstvo.

Obvezna literatura: M. Aramini, *Uvod u bioetiku*, Zagreb, 2009.; V. Pozaić, *Život dostojan života. Eutanazija u prosudbi medicinske etike*, Zagreb 1985.; T. Matulić, *Pobačaj. Drama savjesti*, Zagreb 1997.; T. Matulić, *Bioetika*, Zagreb 2001.; V. Pozaić, *Čuvari života*, Zagreb 1998.; V. Valjan, *Bioetika*, Svjetlo riječi, Sarajevo-Zagreb, 2004.; V. Valjan, *Moral spolnosti, braka i obitelji*, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2002.

Dopunska literatura: Crkveno Učiteljstvo: *Humanae Vitae* (1968.); *De abortu procurato* (1974.); *Persona humana* (1975.); *Iura et bona* (1980.); *Familiaris consortio* (1981.); *Donum vitae* (1987.); *Evangelium vitae* (1995.); *Dignitas personae* (2004.); B. Häring, *Kristov zakon*: svezak drugi, Zagreb, 1980.; R. Martinović-Vlahović, *Prirodno planiranje obitelji*, Zagreb 1998.; I. Fuček, *Moralno-duhovni život*. Svezak četvrti: *Predbračna ljubav – Bračna ljubav*, Split 2005.; T. Matulić, *Vodič kroz bioetiku I., II., III.*, Zagreb 2011.; T. Matulić, *Pobačaj. Drama savjesti*, Zagreb 1997.

DRUŠVENI NAUK CRKVE

DRUŠVENI NAUK CRKVE

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih sadržaja društvenoga nauka Crkve i znati ih primijeniti i praktično osmisliti u crkvenom i društvenom životu, osobito u pogledu primjene u školskom vjeronauku i u župnoj katehezi. Studenti će moći: razumjeti mjesto socijalnog nauka Crkve u crkvenom i društvenom poslanju kršćana; poznavati povjesno - društveni kontekst razvoja društvenog nauka Crkve; poznavati i objasniti središnje teme društvenoga nauka Crkve na temelju crkvenih socijalnih dokumenata od pape Lena XIII. do danas; definirati osnovna načela i naglaske društvenog nauka Crkve; objasniti povezanost društvenog nauka Crkve s njegovim evanđeoskim poslanjem; diskutirati i primijeniti osnovna načela i sadržaje društvenog nauka Crkve na globalnu društvenopolitičku i crkvenu situaciju; služiti se društvenim naukom Crkve kao sredstvom komunikacije i dijaloga; služiti se društvenim naukom Crkve u evangelizaciji, 'socijalnoj katehezi' i 'socijalnom pastoralu'.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Povjesno-društveni uzroci nastanka društvenog nauka Crkve; Teološko utemeljenje, narav i značenje društvenog nauka Crkve; Kronološki i sadržajni prikaz glavnih protagonisti modernog društvenog nauka Crkve i njihovih enciklika; *Rerum novarum*: radničko pitanje, prava radnika i društvena pravednost; *Quadragesimo anno*: socijalni nauk i supsidijarnost; *Mater et magistra i Pacem in terris*; Drugi vatikanski koncil i društveni nauk Crkve; *Populorum progressio*: ideja napretka i čovječanstvo u svijetu solidarnosti; Socijalne enciklike Ivana Pavla II: *Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis* i *Centesimus annus*; *Caritas in Veritate*; *Laudato si*. Osoba i društvo; Glavna načela društvenog nauka Crkve; Pravo i pravednost; Brak i obitelj u svijetu društvenog nauka Crkve; Problematika profesije i rada u svijetu društvenog nauka Crkve; Crkva i država, etika i politika; Etika i gospodarstvo, etika i ekologija; O miru i ratu, smrtna kazna; Društveni nauk Crkve u formaciji kršćana – društveni nauk i teme u školskom vjeronauku i katehezi.

Obvezna literatura: R. Weiler, *Uvod u Katolički socijalni nauk*, Zagreb, 1995.; J. Höffner, *Kršćanski socijalni nauk*, Zagreb, 2005.; Papinsko vijeće "Iustitia et pax", *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005.; T. Jozić, *Društveno teološka etika. U svijetu katoličke moralne antropologije*, Sarajevo, 2000.

Dopunska literatura: M. Valković (ur.), *Socijalni dokumenti Crkve. Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Zagreb, 1991.; S. Baloban – G. Črpić (ur.), *Socijalni Kompendij: izazov i nadahnuće*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve- Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.; A. Hoblaj, *Socijalna dimenzija kršćana u župnom katehezi i u školskom vjeronauku*, u: S. Baloban (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb, 1999., str. 115-133.

POVIJEST KRŠĆANSKE LITERATURE I NAUKA I POVIJEST CRKVE

PATROLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je omogućiti studentima da upoznaju prvih sedam stoljeća kršćanstva, a napose najznačajnije autore koji su doprinijeli izlaganju kršćanske misli i razvoju teologije. Trebaju poznavati osnovna razvojna razdoblja povijesti Crkve, te ujedno vrjednovati značenje pojedinih autora u konkretnom povijesnom kontekstu. Studenti trebaju moći: uočiti i poznavati značenje svetih otaca za kršćansku teologiju danas; obrazložiti kako se rano kršćanstvo nosilo s poganskim religioznošću i krivovjerjima, te kako je djelovalo evangelizacijski i apologetski; protumačiti glavne teološke poteškoće i probleme, a napose one koje se tiču nauka o Trojstvu i kristologiji. Te sposobnosti stječe upoznajući misli i iskustva najvećih kršćanskih teologa prve Crkve.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Patrologija kao znanost, tumačenje pojmova, srodne znanosti, karakteristike oca, opći pregled gradiva; Apostolski oci: Didache, Klement Rimski, Barnaba, Ignacije, Polikarp i Pastir; Kršćanski apologeti drugoga stoljeća: Justin, Atenagora, Teofil Antiohijski, Aristid, Tacijan; Krivovjerja drugoga stoljeća i antiheretička književnost; Sveti Irenej kao najznačajniji pisac protiv krivovjerja; Značenje Aleksandrijske škole, te njezinih najznačajnijih predstavnika (Klement Aleksandrijski i Origen); Nastanak kršćanske latinske književnosti u Africi. Najznačajniji autori: Tertulijan i Ciprijan; Latinska književnost u Rimu (Novacijan), te latinska književnost u doba tranzicije (Laktancije); Prvo razdoblje arijanske krize, počevši od Nicijeskog sabora do 362. te dva najznačajnija stupa pravovjerja: Atanazije na Istoku i Hilarije na Zapadu; Drugo razdoblje arijanske krize s Kapadočkim ocima (Bazilije Veliki, Grgur iz Nise i Grgur iz Nazijanza) kao najistaknutijim borcima za pravovjerje; Palestinski pisci: Ćiril Jeruzalemski i Euzebij; Antiohijski pisci: Teodor Mopsuestijski i Ivan Zlatousti; Latinski pisci: Ambrozije Milanski, Jeronim i Augustin; Efeški sabor i Ćiril Aleksandrijski; Kalcedonski sabor i Teodoret Cirski; Monofizitizam, monoenergizam i monoteletizam; Maksim Ispovjedalač kao najznačajniji predstavnik pravovjerja protiv spomenutih teoloških devijacija; Grgur Veliki i Izidor Seviljski. Kraj patrističkog razdoblja na Zapadu; Ikonoklastičko pitanje i Ivan Damaščanski; Završetak patrističkog razdoblja na Istoku.

Obvezna literatura: J. Pavić – T. Z. Tenšek, *Patrologija*, Zagreb, 1993.

Dopunska literatura: T. J. Šagi-Bunić, *Povijest kršćanske literature*, KS, Zagreb, 1976.; Hrvatska izdanja prijevoda otačkih tekstova.

OPĆA POVIJEST CRKVE

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 2 semestra – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 7

Cilj je predmeta omogućiti studentima upoznavanje i razumijevanje nastanka, razvoja i

života Crkve kroz povijest, njezina unutarnjeg ustroja, liturgije, znanosti i umjetnosti, vanjskih djelatnosti kao i utjecaja na svjetska zbivanja te ih na poseban način osposobiti za teološko razumijevanje Crkve u povijesti. Studenti trebaju poznavati religioznu povijest kršćanstva s osobitim naglaskom na povijest Katoličke Crkve; primjeniti znanje iz crkvene povijesti u planiranju i izvođenju vjeronaučne nastave; kompetentno sudjelovati u javnim raspravama o položaju i ulozi Crkve u društvu; ukazivati, na temelju iskustava iz prošlosti, na izazove i mogućnosti suvremene Crkve.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje:

Prvi semestar - stari i srednji vijek:

Povjesni Isus i osnutak Crkve; Prva Crkva (rast, progoni, izazovi); Razvoj kršćanske misli (teološke škole, krivovjerja i prvi koncili); Konstantinovski preokret; Crkva Istoka; Crkva pred izazovom seobe naroda; Evangelizacija Europe; Razvoj kršćanskoga redovništva; Karolinška renesansa; Ikonoklazam i raskoli; "Mračno doba" papinstva; Reforme Crkve; Križari, krivovjerja, prosjački redovi; Uspon i pad papinstva (od Inocenta III. do Zapadnoga raskola); Zapadni raskol i postignuto jedinstvo s Istokom.

Drugi semestar – novo i suvremeno doba: Uvod u novovjekovnu i suvremenu povijest; Pape renesanse i pokušaji obnove; Reformacija i protestantski reformatori; Katolička obnova i Tridentski sabor i obnova nakon njega; Misija djelatnost Crkve; Krize unutar katoličanstva (galikanizam, jozefinizam); Crkva pred izazovom revolucija; Katolici u susretu s liberalizmom i modernizmom; Prvi vatikanski koncil; Katolici i socijalno pitanje; Crkva, totalitarizmi i sukobi 20. stoljeća; Od Drugoga svjetskog rata do koncila; Drugi vatikanski koncil; Postkonciljska obnova i krize.

Obvezna literatura: B. Goluža, *Povijest Crkve*, Crkva na kamenu, Mostar, ²2015.; A. Franzen, *Pregled povijesti Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.; J. Orlandis, *Povijest kršćanstva*, Verbum, Split, 2004.

Dopunska literatura: H. Jedin, *Velika povijest Crkve*, I.-VI., Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1971.-1993.; S. Kovačić, *Kršćanstvo i Crkva u staromu i srednjemu vijeku*, Split, 2004.; G. Bedouelle, *Povijest Crkve*, Zagreb 2004.;

POVIJEST CRKVE U HRVATA

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 2 semestra – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 7

Cilj je predmeta omogućiti studentima upoznavanje i razumijevanje povjesnoga razvoja, života i djelovanja Crkve i kršćanstva u Hrvata. Studenti trebaju poznavati povjesni pregled života Crkve i kršćanstva u Hrvata; razumjeti vjerske i kulturne prilike pojedinih zemljopisnih krajeva i povjesnih razdoblja; primjeniti znanje iz nacionalne povijesti Crkve u vjeronaučnoj nastavi; u suradnji s drugim stručnjacima kompetentno vrednovati ulogu Crkve i njezin utjecaj na različite povjesne procese u Hrvata; pridonositi boljem shvaćanju uloge Crkve u suvremenom hrvatskom i bosansko-hercegovačkom društvu; poticati Crkvu u Hrvata na samokritičnost i propitivanje svoje uloge u prošlosti i sadašnjosti.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: **Prvi semestar:** Kršćanstvo Ilirika prije dolaska Hrvata; Etnogeneza i pokrštenje Hrvata; Crkva u Hrvata za vrijeme narodnih vladara; Obnova crkvenih struktura; Benediktinci i glagoljska baština; Biskup Hrvata i pokrajinski sabori; Hodočašća i bratovštine; Heterodoksni religiozni pokreti; Viteški i pustinjački redovi; Prosjački redovi i inkvizicija; Crkva, školstvo i znanost; Duhovni život i umjetnost; Ljudska

prava i „predziđe kršćanstva“. Drugi semestar: Reformacija, Tridentski sabor i katolička obnova; Pravoslavlje i unionizam; Prosvjetiteljstvo i jozefinizam; Revolucionarna previranja; Ustroj Crkve u Hrvata u 18. Stoljeću; Ustroj Crkve u Hrvata u 19. Stoljeću; Crkva i narodni preporod; Crkva i nacionalne učilišne, znanstvene i kulturne ustanove; Hrvatski katolički pokret; Crkva i totalitarizmi 20. Stoljeća; U vrtlogu Drugoga svjetskog rata; Vrijeme stradanja; Ustroj Crkve u Hrvata u 20. Stoljeću; „Aggiornamento“ Crkve u Hrvata; Crkva i demokratizacija društva; Crkva u domovinskom ratu; Ustroj Crkve u Hrvata početkom 3. Tisućljeća.

Obvezna literatura: B. Goluža, *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*, Crkva na kamenu, Mostar 2004.; M. Vidović, *Povijest Crkve u Hrvata*, Metković – Split, 2007.

Dopunska literatura: F. Šanjek, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, KS, Zagreb, 1996.; J. Kolarić, *Povijest kršćanstva u Hrvata*, Zagreb 1998.

UMJETNOST, KRŠĆANSKA IKONOGRAFIJA I LIKOVNO IZRAŽAVANJE

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje umjetničkoga stvaralaštva, likovnoga jezika i osnova vizualne komunikacije te različitih metoda i načina rada u razvojnim fazama dječjeg likovnog stvaralaštva u vjerskom odgoju i obrazovanju. Studenti stječu opću likovnu naobrazbu s poznavanjem kršćanske umjetnosti i ikonografije, stilskih umjetničkih i likovnih obilježja pojedine epohe kroz prikaz opće i crkvene povijesti umjetnosti. Studenti će biti u stanju navesti i objasniti temeljne pojmove povezane s razvojem i značenjem opće i sakralne (crkvene) umjetnosti; prepoznati i objasniti temeljna filozofsko-teološka, etička i estetska načela različitih stilskih razdoblja u sakralnoj umjetnosti; prepoznati različite likovne izražajne oblike na tehnološkoj i sadržajnoj razini; primijeniti etička i estetska načela likovnog stvaralaštva i komunikacije u vjeroučnom radu; razlikovati i razvojne faze dječjeg likovnog stvaralaštva i analizirati i vrjednovati njihove likovne radove; poticati kreativnost i utjecati na razvoj kreativnog mišljenja učenika; koristiti se likovnim izražavanjem i komunikacijom u vjerskom odgoju i obrazovanju;

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Teologija slike i kršćanski simboli; Ikonografska topografija i tipologija; Temeljni pojmovi kršćanske ikonografije; Likovne tehnike, jezik i vizualne komunikacije; Ranokršćanska umjetnost; Predromanička crkvena umjetnost, posebno predromanika i starohrvatsko razdoblje; Romanika, romanička crkvena umjetnost, posebno na hrvatskome prostoru; Simbolika brojeva u crkvenoj umjetnosti; Gotika, gotička crkvena umjetnost, posebno na hrvatskome prostoru; Renesansa (manirizam), renesansna crkvena umjetnost na hrvatskome prostoru; Pregled barokne (rokoko) umjetnosti, posebno na hrvatskome prostoru; Pregled umjetnosti i crkvene umjetnosti od baroka do moderne; Moderna i suvremena umjetnost, moderna umjetnost i sakralnost; Suvremena crkvena arhitektura i liturgijski prostor; Vizualno i likovno mišljenje; Likovno stvaralaštvo, stvaralački proces i kreativnost djece; Metode i načela u vizualno-likovnom odgoju i obrazovanju; Razvojne faze likovnog izraza djece predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi. Ljudski lik, sheme, šablone i simboli u dječjem likovnom izražavanju i stvaranju (vježba); Komunikacija, analiza i vrjednovanje likovnog procesa, produkta i rada (vježba); Vrednovanje dječjih likovnih radova (vježba); Didaktičko-metodičke osnove

likovnog stvaralaštva metodičke upute za pripremanje i izvođenje vjeronaučnoga sata uz likovno izražavanje; Likovna analiza djela: slika, kipova, građevina.

Obvezna literatura: H. W. Janson, *Povijest umjetnosti*, Stanek d.o.o., Varaždin 2003.
M. Jakubin, *Vodič kroz povijest umjetnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2006.; N. Grgurić – M. Jakubin, *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*, Educa, Zagreb 1995;
Dopunska literatura: A. Badurina (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb, 1996. J. Hall, *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1991.; M. Jakubin, *Likovni jezik i likovne tehnike*, Educa, Zagreb, 1999.;

PRAKTIČNA TEOLOGIJA

PASTORALNO BOGOSLOVLJE

TEMELJNA PITANJA PASTORALNE TEOLOGIJE

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih pitanja pastoralnoga bogoslovlja, osposobiti ih za kritičku prosudbu postojeće crkvene prakse i kontekst društveno-vjerničke prakse vjere te omogućiti poznavanje normativnih smjernica za osobnu i crkvenu vjerničku praksu. Studenti će moći razumjeti i predstaviti pastoralnu teologiju kao teološku znanost koja sustavno istražuje i reflektira crkvenu i društvenu praksu vjere; poznavati povijesni slijed i razvoj temeljne pastoralne teologije od samih početaka do danas; razumjeti sadašnju crkvenu i društvenu praksu u svjetlu evanđelja i znakova vremena; poznavati mogućnosti promjene postojeće u poboljšanu crkvenu praksu; vrjednovati sustav teološko-praktičnih vrijednosti u duhu Objave i crkvenih dokumenata te razumijevati vrijeme u kojem Crkva živi i pastoralno djeluje; poznavati i vrjednovati crkvene službe i posredništva u pastoralnoj praksi Crkve „ad intra“ i „ad extra“ (diakonija, koinonija, martirija i liturgija) za kvalitetniju crkvenu i društvenu praksu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u kolegij: Znanstvena pastoralna teologija. Primarni cilj i sekundarni ciljevi crkvene prakse; Pojam i definicija pastoralne teologije, pastoralna ili praktična teologija; Pastoralna teologija unutar teoloških disciplina i u interdisciplinarnom dijalogu s humanističkim znanostima, temeljna (opća) pastoralna teologija, posebna i kontekstualna pastoralna teologija; Epistemološki status, materijalni i formalni objekt, metoda, metodologija, izvori, zadaća i ciljevi pastoralne teologije; Pastoralna teologija kroz povijest: razdoblje prosvjetiteljstva, pragmatsko, biblijsko i eklezijalno obilježje pastoralne teologije (F. S. Rautenstrauch, J. M. Sailer, A. Graf, F. X. Arnold); Pastoralna teologija kod hrvatskih pastoralnih teologa 19. i 20. stoljeća (J. Andrić, M. Štiglić, D. Kniewald, Ž. Bezić); Pastoralna teologija na Drugom vatikanskom saboru i poslije sabora: Povijesni preokret i rasprave, pastoralna teologija u shvaćanju K. Rahnera, F. Klostermanna, P. M. Zulehnera i dr.); Naglasci pastoralne teologije: a) društvena pitanja, b) iskustvo, c) socijalna problematika; Pastoralna teologija i ekleziologija: Kršćanstvo i svijet, Crkva i društvo, razumijevanje Crkve kroz povijest; Ekleziologija i pastoral: Dogmatska konstitucija „Lumen gentium“ – ekleziologija; Pastoralna konstitucija „Gaudium et spes“ – pastoral; Trojstveno poslanje Crkve, temeljne pastoralne djelatnosti; Principi pastoralnog djelovanja i pastoralno planiranje; Posebni aspekti pastoralnog djelovanja: Mjesna Crkva i župni pastoralni plan.

Obvezna literatura: J. Baloban, *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Zagreb 1992.; N. Vranješ, *Pastoral danas. Izabrane teme iz pastoralne teologije*, Glas koncila, 2013.; N. Mette, *Katolička pastoralna teologija. Praktična teologija nekoć i danas*, Lepuri – Split, 2004.; Ž. Bezić, *Pastoralna služba*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1985.

Dopunska literatura: *Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (br. 1-93), u: Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 7. izdanje, 2008.; P. Aračić (uredio): *Novi izazovi*

pastoralnoj teologiji, Diacovensia, Đakovo, 2005; J. Šimunović, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća. Pastoralno-teološka razmišljanja o mogućnostima ostvarivanja župnoga pastoralala u Republici Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2009.

PASTORAL ŽUPNE ZAJEDNICE

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje i evanđeosku prosudbu pastoralnog zalaganja u župnoj zajednici i osposobiti ih za cjeloviti evangelizacijski i pastoralni rad u župi u suvremenim društveno-kulturnim okolnostima. Nakon uspješno završenog predmeta student će moći vrjetnovati povijesno-pastoralni smisao župne zajednice i aktualne društvene okolnosti; osmisliti pastoralno programiranje u župnoj zajednici u duhu izgradnje zajedništva i duhovnoga vodstva, kao i evangelizacijskoga djelovanja Crkve u društvu i kulturi; sudjelovati u izgradnji cjelovitosti pastoralala župne zajednice u duhu sinodalnosti i obnašati zadaće vjernika laika u župnoj zajednici i društvu; provoditi programe župne kateheze, sudjelovati u pastoralu sakramenata i katekumenata te postaviti pastoralne prioritete; prosuditi poslanje crkvenih pokreta, ulogu pastoralnoga vijeća i animatora u župnoj zajednici te karitativno poslanje vjernika; Povezati pastoralna područja kao što su brak i obitelj, mlađež i animatori.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Pastoralno bogoslovje, predmet, metode i temeljna obilježja pastoralala u službi župne zajednice; Župa ili župna zajednica (povijest imena župa, povijest župske stvarnosti); Župna zajednica prema ekleziologiji Drugoga vatikanskog sabora; Sociološko i teološko-pastoralno poimanje zajednice (communio); Važnost skupine. Male župne zajednice. Župni animatori; Pastoralno programiranje u župnoj zajednici; Oblici župne zajednice i modeli zajednica u budućnosti; Suradnja pastira i laika u župnoj zajednici; Poslanje vjernika laika u Crkvi i njihovo sudjelovanje u životu župne zajednice (evangelizacija i kateheza); Pastoral župne zajednice ad intra: kršćanski odgoj i izobrazba vjernika u duhu sinodalnost i izgradnja crkvenoga zajedništva; Pastoral župne zajednice ad extra: nova evangelizacija, prvi navještaj, vjerouauk i kateheza i društveni pastoral (rad, gospodarstvo, politika); Pastoral sakramenata u župnoj zajednici; Kršćanska inicijacija odraslih model pastoralala u župnoj zajednici; Župna zajednica – katekumensko mjesto; Crkveni pokreti u pastoralu župne zajednice; Župno pastoralno vijeće, animatori i druge župne strukture; Pastoral mlađeži, braka i obitelji u župnoj zajednici; Dijakonijsko-karatativno poslanje vjernika.

Obvezna literatura: Kongregacija za kler, *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernikâ laikâ u svećeničkoj službi*, KS, Zagreb, 1999.; Biskupska konferencija BiH: *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Sarajevo, 2008.; Ivan Pavao II., *Apostolska pobudnica Christifideles laici – Vjernici laici*, KS, Zagreb, 1990.; J. Šimunović, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, Glas koncila, Zagreb, 2009.

Dopunska literatura: M. Šimunović, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., str. 401-494.; Hrvatska biskupska konferencija, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, NKU HBK/HILP, Zagreb-Zadar 2000.; S. Nimac – B. Perše, *Župa u povijesnim mijenama*, Lepuri, 2013.

PASTORAL BRAKA I OBITELJI

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je kolegija omogućiti studentima upoznavanje teološko-pastoralne problematike braka i obitelji u svjetlu objave i učiteljstva Crve u poveznici s konkretnim suvremenim crkvenim, društvenim i kulturnim okolnostima i izazovima pastoralnoga rada s obiteljima. Nakon završenoga kolegija studenti će biti u stanju poznavati i vrednovati biblijske i teološke temeljne, nauk i smjernice Crkve o kršćanskom braku i obitelji; razumjeti povjesnodruštvene i kulturne okolnosti koje su utjecale na transformaciju braka i obitelji, i suvremenu situaciju braka i obitelji; poznavati i objasniti kršćansko shvaćanje braka i obitelji, antropološku i institucionalnu vrijednost braka i obitelji u svjetlu kristološke i ekleziološke dimenzije sakramenta kršćanskog braka; poznavati različite mogućnosti, oblike i modele bračnoga i obiteljskoga pastoralna; ponuditi pastoralno-katehetske pristupe i sadržaje promicanja pastoralna braka i obitelji u župnim zajednicama.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u kolegij – pastoralna tematika i izazovi braka i obitelji u suvremenom društvu; Povjesno-društvene okolnosti i transformacije braka i obitelji u drugoj polovici drugog i početkom trećeg tisućljeća; Crkva pred krizom i izazovima kršćanskog braka i obitelji u suvremenom društvu; Teološke i sociološke osnove braka i obitelji; Stvarnost, dostojanstvo i vrijednost braka i obitelji u Svetom Pismu Starog i Novog Zavjeta; Teološko-antropološka i sakramentalna stvarnost braka i obitelji i njegove pastoralne perspektive; Stvarnost i obilježja braka i obitelji u Apostolskoj pobudnici *Familiaris consortio*; Pastoralne smjernice za pastoral braka i obitelj prema Direktoriju za obiteljski pastoral Crkve u Bosni i Hercegovini; Etape, oblici i modeli bračnoga i obiteljskog pastoralna; Predbračni i posliježenidbeni pastoral – modeli i programi; Pastoralno-katehetski pristupi i sadržaji promicanja pastoralna braka i obitelji u župnim zajednicama; Pastoralni pristup rastavljenim i ponovo civilno oženjenim kršćanima u odnosu na njihovo stupnjevito zajedništvo u Crkvi i unutar župne zajednice.

Obvezna literatura: Ivan Pavao II, *Familiaris consortio*, KS, Zagreb 1997 (2. izd.); *Relatio Synodi Treće izvanredne opće biskupske sinode: Pastoralni izazovi vezani uz obitelj u kontekstu evangelizacije* (5. - 19. listopada 2014.); BK BiH, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u BiH*, Sarajevo, 2005.; P. Aračić (ur.), *Obitelj u Hrvatskoj – stanje i perspektive*, Đakovo, 1995.; J. Baloban, *Crkvenost i obitelj pred izazovima*, Zagreb, 2004.

Dopunska literatura: J. Baloban, *Hrvatska kršćanska obitelj na pragu XXI. stoljeća*, Zagreb, 1990.; P. Aračić, *Rasti u ljubavi, priprava za brak i obitelj i pastoral zaručnika*, GK, Zagreb 2002.; Kongregacija za nauk vjere, *Pismo biskupima Katoličke crkve o pristupanju razvedenih i ponovno vjenčanih vjernika euharistijskoj pričesti* (1994.);

LAIČKI POKRETI U CRKVI U HRVATA – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: I. - II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima upoznavanje povijesti i značenja laičkih crkvenih pokreta u BiH i Hrvatskoj te razlikovati njihovu specifičnost i pravilno vrednovati njihov doprinos evangelizacijskom poslanju Crkve u pluralnom društvu. Studenti će moći:

klasificirati laičke crkvene pokrete poznavajući njihovu vlastitost (karizmu); ispravno vrjednovati doprinos pokreta općem poslanju Crkve; uočiti komplementarnost župnog pastoralala i laičkih crkvenih pokreta; analizirati neke prijepore i nesuglasja vezana za djelovanje crkvenih pokreta u župi/biskupiji; planirati i poticati cjelovit pastoral župne zajednice razvijajući svijest suodgovornosti svih članova za poslanje Crkve;

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvodno predavanje i upoznavanje s materijom i načinom rada; Nastanak i identitet prvih laičkih pokreta u Crkvi; Bratovštine – nastanak, vrste i uloga; Franjevački i drugi redovnički svjetovni redovi; Hrvatski katolički pokret i Katolička akcija; Pokreti i Drugi vatikanski koncil; Crkveni pokreti u postkoncilskom vremenu; Tipologija pokreta; Teološko mjesto pokreta i važnost za mjesnu Crkvu; Kriteriji crkvenosti; Neokatekumeni; Crkveni pokreti, zajednice i udruge više na rubu nego u središtu života Crkve; Prijeporne točke i nesuglasja između crkvenih pokreta i mjesne Crkve; Doprinos crkvenih pokreta, zajednica i udruga u obnovi pastoralnog djelovanja i misionarskog opredjeljenja župnih zajednica; Crkveni pokreti i zajednice nositelji nove evangelizacije

Obvezna literatura: Hrvatska biskupska konferencija, *Za život svijeta, Pastoralne smjernice za apostolat vjernika laika u Crkvi i društvu u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2012., 15-56, 105-118.; A. Polegubić, *Stoljeće laikata u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2007.; J. Baloban, *Crkveni pokreti u životu Crkve u Hrvatskoj*, Bogoslovska smotra, 78 (2008)2, 347-364.; S. Tadić, „Temeljna obilježja pokreta, zajednica i udruga“, u: Vijeće za laike HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*. Zbornik radova, KS, Zagreb, 2002., 719-727.

Dopunska literatura: Ivan Pavao II., *Christifideles laici. Vjernici laici*. O pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu, Dokumenti 93, KS, Zagreb, 1990.; J. Ratzinger, Pokreti u Crkvi i njihovo teološko mjesto“, u: J. Ratzinger, *U službi istine. Članci, predavanja, intervjuji*, T. Pervan (ur.), Mostar-Zagreb, 2002., 89-121.

PASTORALNA MEDICINA – ČOVJEK I ZDRAVLJE – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima stjecanje osnovne zdravstvene kulture potrebne za rad s djecom i mladima u odgojnim i obrazovnim ustanovama. Studenti upoznaju zdravstveni sustav, osnovne činjenice iz područja zdravstva, zdravstvene skrbi i prava pacijenata te temelje medicinske etike i deontologije zdravstvenih djelatnika. Upoznaju osnove fizioloških sustava te osnovne internističke i kardiološke bolesti pacijenta. Upoznaju također osnovne neurološke bolesti, specifičnosti onkoloških bolesnika te problematiku medicinskih ozračivanja i zaštite od zračenja prilikom radioloških dijagnostičkih pretraga. Studenti će moći razumjeti i prepoznati zdravstvene sustave, prava pacijenta i zdravstvenog prava; razumjeti osnovne fiziološke sustave čovjeka; prepoznati osnovne bolesti iz područja interne medicine, kardiologije i neurologije; razumjeti specifičnost onkoloških bolesnika i objasniti medicinsko ozračivanje i zaštitu od zračenja.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod: opći pojmovi, kratki povijesni osvrt na skrb Crkve o bolesnicima (Crkve u službi bolesnika i patnika, samostanska medicina); Liječnik i pastoralni djelatnik (odgojitelj) pred bolesnikom; Medicina, zdravstvo i zdravstveni sustavi (opći pojmovi, znanstvena i narodan medicina); Zdravlje, zdravstvene

ustanove i zadaća; Bolesti (etimologija, definicija, podjela); Zdravstveno pravo i pravo pacijenta; Medicinska etika i deontologija zdravstvenih djelatnika (Hipokratova prisega, ženevska formulacija, dužnosti liječnika i zdravstvenog osoblja prema bolesnicima); Osnovni fiziološki sustavi (anatomija, neurološki, krvožilni i reproduktivni sustav); Reprodukcija, kontracepcija i prirodno planiranje roditeljstva (Billingsova i Ritzerova metoda); Izvantelesna oplođnja, kloniranje, transplantacija, etika u vremenu genske tehnologije; Osnovne internističke i kardiološke bolesti; Zarazne bolesti; Bolesti i liječenje ovisnosti; Osnovne neurološke bolesti; Specifičnosti onkoloških pacijenata, medicinsko ozračivanje i zaštita od zračenja; Medicina, medicinski poziv i formacija liječnika prema shvaćanju Katoličke crkve.

Obvezna literatura: C. Guyton – J. E. Hall, *Medicinska fiziologija*, Medicinska naklada, Zagreb, ¹¹2006. (odabrana poglavlja); N. Hadžić i sur., *Priručnik interne medicine*, Zagreb 1990., str. 226-242 i 394-399.; A. Kurjak i sur., *Ginekologija i perinatalogija*, Zagreb, 1989., 411-423; E. Billings, *Billingsova metoda*, Zagreb, 1991.; J. Knežević, *Pastoralna medicina*, Mostar, 2000. (skripta).

Dopunska literatura: B. Vrhovac – B. Jakšić – Ž. Reiner – B. Vučelić, *Interna medicina*, Medicinska biblioteka, Zagreb, 2008.; V. Demarin – Z. Trkanjec, *Priručnik neurologije*, Medicinska naklada, Zagreb, 2008.

LITURGIKA

OPĆA LITURGIKA I SVETA VREMENA: TEMPORAL I SANKTORAL

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 2 semestra – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 6

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje osnovnih sadržaja i pojmove opće liturgike, njezina povijesnog razvoja, doktrinarnih obilježja i sadržaja te svetih vremena, temporala i sanktorala. Studenti će poznavati narav, značenja liturgije, povijest, područja i subjekt liturgije; poznavati i predstaviti liturgijsku obnovu u svijetu i u Crkvi u Hrvata; poznavati povijesni razvoj, zadaće, izvore i pomagala te probleme liturgijske znanosti; prepoznati bogoslužni sastanak kao proces komunikacije te mjesto i ulogu znakova i simbola u liturgiji Crkve; uočiti važnost liturgijske glazbe u liturgiji; povezati liturgiju, pučku pobožnost i ekumenu; poznavati strukturu, vremena i blagdanske krugove liturgijske godine; poznavati načela o čašćenju svetaca i svetačka slavlja, blagdane i spomendane BDM te liturgijske kalendare, od rimskoga i biskupijskog do imendanskog.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: **Prvi semestar - Opća liturgika:** Narav, značenje, opseg i povijest liturgije (od početaka do danas); Subjekt liturgije; Liturgijska obnova u Crkvi; Liturgijska obnova u Crkvi u Hrvata; Liturgika kao teološka znanost (povijesni razvoj, zadaća, izvori i pomagala, današnji problemi liturgijske znanosti); Bogoslužni sastanak kao proces komunikacije; Verbalna i neverbalna komunikacija; Mjesto i uloga znakova i simbola u liturgiji Crkve; Liturgijska glazba i njezin povijesni hod, posebno nakon II. vatikanskog sabora; Liturgija i pučka pobožnost; Liturgija i ekumena.

Drugi semestar - Sveta vremena: temporal i sanktoral: Smisao i oblikovanje pojedinih blagdanskih dana i blagdanskih vremena; Struktura crkvene godine; Liturgijska godina; Kozmičko vrijeme i ljudski život; Židovski blagdanski kalendar; Kristov pashalni misterij – srce crkvene godine, Nedjelja kao praslavlje pashalnog misterija, Uskrs i uskrnsi blagdanski krug, Božić i njegov blagdanski krug; Vrijeme kroz godinu; Načelno o čašćenju svetaca (teologija, povijest i reforma svetačkog kalendara); Blagdani i spomendani BDM; Svetačka slavlja Rimskog kalendara; Nacionalni liturgijski kalendari: Biskupske konferencije BiH i Hrvatske biskupske konferencije, Biskupijski i redovnički kalendari, Imendanski kalendar; Crkvena godina i časoslov s posebnim osvrtom na Opću uredbu liturgije časova; Exkurs: Problematika stalnog kalendara i Prosudba svih nastojanja oko reforme kalendara.

Obvezna literatura: A. Adam, *Uvod u katoličku liturgiju*, Zadar, 1993., 276-323; J. Radić, *Liturgijska obnova u Hrvatskoj*, Makarska, 1966.; T. Knežević, *Liturgijska obnova Crkve u Hrvata*, Sarajevo-Bol 1995. (skripta); A. Adam, *Slaviti crkvenu godinu*, Sarajevo 2003.; V. Zagorac, *Krist posvetitelj vremena. Liturgijska godina. Štovanje svetih*. Časoslov, Zagreb 1996.; Hrvatski biskupi, *Liturgija i život Crkve*. Poslanica, Zagreb, 1989.; Odakle vremenska razlika u slavljenju Uskrsa? u: Glas koncila 18 (1989.) 3.

Dopunska literatura: T. Knežević, Crkvena glazba u pokoncijskim dokumentima i u liturgijskim knjigama, u: *Sveta Cecilia* 4 (1991.) 75-81; Isti, Liturgija i pučka pobožnost, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 11 (1999.) 706-710; Isti, Liturgijski pribor, u: *Služba Božja* 3 (1998.) 295-306; Isti, Liturgijska odjeća u životu Crkve, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 4 (1998.) 244-249.; Opća uredba liturgije časova, u: *Časoslov rimskog obreda*. I. Božićni ciklus liturgijske godine: Vrijeme došašća. Božićno vrijeme, Zagreb 1984., 7-65.

LITURGIKA: PASTORALNA TEOLOGIJA LITURGIJSKIH SLAVALJA

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje osnova pastoralne teologije liturgijskih slavlja, stjecanje uvida u povijesni razvoj obrednih oblika i ukazati im na suvremene zahtjeve liturgijsko-teološke misli. Studenti trebaju razumjeti postulate liturgijske teologije slavlja (slavlje, simbol, otajstvo, obred, kršćanski život), razvoj obrednih oblika sakramentalnih slavlja, osobito sakramenata inicijacije te upoznati teološke temelje i obrednu strukturu liturgijskih slavlja prema liturgijskoj obnovi nakon Drugog vatikanskog sabora. Studenti će biti u stanju poznavati teološki temelj te obredni ustroj i oblike liturgijskih slavlja pojedinih sakramenata; ucijepiti liturgijska slavlja u tijek liturgijske godine i u tijek vjerouaučne pouke; pripremati zajednice i skupine za liturgijska slavlja; poznavati suvremene poteškoće liturgijske teologije i znati produbljivati njezine teme.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Bit i značenje sakramenata, Krštenje: Krštenje djece, Uključivanje odraslih u Crkvu, Red katekumenata i inicijacije; Potvrda: Porijeklo i značenje, Uređenje i obred, Potvrda izvan rimskog obreda; Euharistijsko slavlje: Podrijetlo, Struktura, Uvodni obredi, Služba Božje riječi, Euharistijska služba, Završni obred, Oblici euharistijskog slavlja, Euharistijske pobožnosti izvan mise i Prćest u bogoslužju bez svećenika na nedjelje i blagdane; Sakrament pomirenja: Povijesni razvoj, posaborsko uređenje i Sakrament pomirenja kod odijeljenih kršćana; Bolesničko pomazanje: Biblijsko utemeljenje i Posaborsko uređenje; Sakrament reda: Novozavjetno utemeljenje, Posaborsko uređenje (ređenje biskupa, prezbitera i đakona), Predstupnjevi sakramenta reda i Liturgijske službe žena; Ženidba: Pravci razvoja, Red vjenčanja, Ekumenska vjenčanja, Slavlje zaruka i obljetnica braka; Slavlja redovničkih zajednica: Posaborsko uređenje zavjetovanja, Posvećenje djevica, Blagoslov opata i opatice; Bogoslužje sprovoda: Bogoslužje umirućih, Popadbina, Sprovod i Posaborsko preuređenje; Blagoslovine: Posaborska obnova i Zaklinjanje (egzorcizam).

Obvezna literatura: Važeće liturgijske knjige na hrvatskom jeziku. A. Adam, *Uvod u katoličku liturgiju*, Zadar, 1993., 113-260; J. Gelineau i dr., *Pastoralna teologija liturgijskih slavlja*, Zagreb 1973.; Hrvatski biskupi, *Pristup odraslim u kršćanstvo. Upute za ostvarivanje katekumenata u našim prilikama*, Zagreb, 1993.; P. Bašić, *Slaviti euharistiju po misalu Pavla VI.*, Zagreb 1992.

Dopunska literatura: T. Knežević, Liturgijski pribor, u: *Služba Božja* 3 (1998.) 295-306; i Isto, Liturgijska odjeća u životu Crkve, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 4 (1998.), 244-249; A. Crnčević, Inicijacijska dinamika u liturgiji krštenja: od dinamike otajstva do obrednoga ustroja, u: *Bogoslovska smotra* 79 (2009.) 3, 501-521; Gregorijanske mise, u: *Veritas* 11 (1988.) 4; Gregorijanske mise i oprosti, u: V. Dugalić, *Mise za pokojne u svjetlu današnje teologije*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 1 (1996.) 43-44; Dekret o misnim nakanama „Mos jugiter“ od 22.2.1991. i Odredba biskupâ Vrhbosanske metropolije o primjeni tog Dekreta na području metropolije od 1. rujna 1991., u: *Vrhbosna* 3 (1991.) 103-105. i *Vrhbosna* 1 (1998.) 37-38; M. Babić, *Spominjanje biskupova imena u misnom kanonu*, u: SB 2/3 (1992.) 197-200; Što je „Agnus Dei“ (poseban prilog).

CRKVENA GLAZBENA KULTURA

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima teorijsko i praktično upoznavanje glazbene umjetnosti, napose pjevanja i hrvatske sakralne baštine (glagoljaško pjevanje, pučko pjevanje i suvremeni trendovi). Studenti će moći poznavati različiti glazbene umjetničke stilove i nacionalnu crkvenu glazbenu umjetnost; razumjeti i poznavati opću kršćansku glazbenu kulturu; koristiti se glazbom u vjerskom odgojnem radu i procesu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Glazba u monoteističkim religijama; Glazba u Bibliji; Pjevanje kao poseban vid glazbene umjetnosti - praktične vježbe; Prepoznavanje glazbe raznih umjetničkih stilova - praktične vježbe; Katolička liturgija i dijelovi koji se pjevaju u njoj; Ordinarij i proprij Mise - praktične vježbe; Glagoljaško pjevanje; Sačuvani dokumenti o gregorijanskom pjevanju u Hrvatskoj; Pučko pjevanje - praktične vježbe; Crkveni dokumenti o sakralnoj glazbi; Pomoć glazbe u vjerskom odgoju i obrazovanju u školi i župnoj katehezi - praktične vježbe; Pjesmarice i njihov značaj za očuvanje sakralne kulture hrvatskog naroda - praktične vježbe; Moguće manipulacije glazbene umjetnosti.

Obvezna literatura: *Crkvena glazba*, Priručnik za bogoslovna učilišta, Zagreb, 1988.; M. Martinjak, *Gregorijansko pjevanje, baština i vrelo rimske liturgije*, Zagreb, 1997.; J. Andreis, *Povijest glazbe*, knjiga 1, 2, 3, Zagreb, 1974.; M. Pranić, (priredio), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Zagreb, 1991, str. 201-204.; M. Martinjak, „Glazba u katehezi“, *Sv. Cecilia* 65(1995) 4; 66(1996) 1;

Dopunska literatura: *Pjevajte Gospodu pjesmu novu*, Hrvatska liturgijska pjesmarica, II. popravljeno i dopunjeno izdanje, Zagreb – Sarajevo, 2003.; J. Požgaj, *Metodika muzičke nastave*, Zagreb, 1950.

GLAZBENA KULTURA – izborni predmet

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje tradicije gregorijanskog pjevanja koje je nastalo u sklopu rimske liturgije i postalo njezino službeno pjevanje. Studenti upoznaju klasično razdoblje gregorijanskog pjevanja i zasluge pape Grgura Velikog u obnovi liturgijske glazbe. Upoznaju također gregorijansko pjevanje u postklasičnom razdoblju od konca IX. st. do XII. i dalje. Studenti zatim upoznaju umjetničke stilove od XII. st. do XX. stoljeća s posebnim naglaskom na razvoju crkvene glazbe. U praktičnom dijelu programa studenti trebaju svladati 5 psalmodijskih tonusa, uvježbati 5 gregorijanskih skladbi i 10 pučkih popijevaka po izboru.

Obvezna literatura: *Crkvena glazba*, Priručnik za bogoslovna učilišta, Zagreb, 1988; M. Martinjak, *Gregorijansko pjevanje, baština i vrelo rimske liturgije*, Zagreb 1997.

Dopunska literatura: S. Majer-Bobetko, *Osnove glazbene kulture*, Zagreb 1991; *Svećenička pjevačka služba*, HKD Sv. Ćirila i Metoda, Zagreba, 1987;

RELIGIJSKA PEDAGOGIJA I KATEHETIKA, I ODGOJNO-OBRASOVNE ZNANOSTI

OSNOVNA RELIGIJSKA PEDAGOGIJA I KATEHETIKA

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih pitanja religijske pedagogije i katehetike te ukazati na strukturalnu i misaonu povezanost teoloških, filozofskih i humanističkih disciplina u znanstvenom pristupu, teorijskom i praktičnom promišljanju vjerskog odgojno djelovanja Crkve na različitim mjestima odgoja. Studenti upoznaju religijsko-pedagošku terminologiju i središnja pitanja vjerskoga odgoja i obrazovanja, koja povezuju i promišljaju u kontekstu temeljnoga poslanja Crkve u oblasti nove evangelizacije i kateheze. Studenti će znati obrazložiti znanstveno teološko i pedagoško utemeljenje religijske pedagogije i katehetike unutar teološkog studija i njezinu interdisciplinarnu poveznicu s odgojnim znanostima; uočiti i analizirati odnos društvenog i kulturnog konteksta u shvaćanju i razvoju religioznog odgoja i kateheze na različitim mjestima vjerskog odgojnoga djelovanja Crkve; smjestiti vjerski odgoj i katehezu u pastoralni kontekst i objasniti njegovo mjesto u odgojnem poslanju Crkve u suvremenom svijetu; poznavati i vrjednovati identitet, narav, sadržaj i zadaću religioznog odgoja i kateheze u kontekstu crkvene diakonije, koinonije, martirije i liturgije; upoznati odgojna mjesta i osobe te njihovu zadaću i odgovornost u ostvarenju vjerskog odgoja u obitelji, župnoj zajednici i školi, te suodnos školskoga vjerouauka i župne kateheze; poznavati crkveno-teološko i antropološko-pedagoško utemeljenje vjerouauka u školi (vjerouauk u školama kod nas i u Europi), te njegovu odgojnu i obrazovnu zadaću u demokratskoj i pluralnoj školi; poznavati temeljne metodološke odrednice religioznog odgoja i kateheze; poznavati i objasniti temeljne duhovno-vjerničke i stručne kompetencije nastavnika vjerouaučne nastave, kateheta i voditelja župne kateheze.

Kolegij obraduje sljedeću tematiku: Religijska pedagogija i katehetika kao teološka i pedagoška disciplina, njezino znanstveno utemeljenje i zadaća; Religijska pedagogija i katehetika i odgojne znanosti – interdisciplinarna suradnja i zadaća; Religiozni odgoj i kateheza pred suvremenim crkveno-pastoralnim, društvenim i kulturnim izazovima; Evangelizacija i kateheza – izazovi nove evangelizacije u svjetlu crkvenih dokumenata (*Evangelli nuntiandi* (1975.), *Catechesi tradendae* (1979.), *Općeg direktorija za katehezu* (1997.) i *Evangelii gaudium* (2013.); Mjesto vjerskog odgoja i kateheze u pastoralnom poslanju Crkve, osobito u kontekstu nove evangelizacije; Narav, identitet i zadaća religioznog odgoja i kateheze danas; Kateheza kao posluživanje Riječi i navještaj Krista (martirija); Kateheza i inkulturacija vjere, kateheza i novi govor vjere; Važnost religioznog i vjerskog iskustva u katehetskoj komunikaciji; Religiozni odgoj i kateheza kao inicijacija u vjeru i odgoj vjere (od obraćenja do pune zrelosti vjere); Kateheza kao djelo Crkve (odgojna mjesto, osobe i odgovornosti) i odgoj osjećaja crkvenosti (koinonija); Kateheza u službi odgoja za socijalno-karitativno zalaganje (diakonija); Župna kateheza i školski vjerouauk - odgojna jedincatost, upućenost i komplementarnost (teološko i pedagoško utemeljenje školskoga vjerouauka); Status, značenje i modeli školskog vjerouauka u Europi danas; Odnos kateheze i liturgije (liturgija); Metodološka dimenzija religioznog odgoja i kateheze; Duhovno-vjernički i stručni identitet i formacija vjeroučitelja i kateheta.

Obvezna literatura: E. Alberich, *Kateheza danas. Priručnik fundamentalne katehetike*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002; Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000; Papa Franjo, *Evangelii gaudium*, KS, Zagreb, 2013.

Dopunska literatura: Pavao VI, *Evangelii nuntiandi*. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu, KS, Zagreb, 1976.; Ivan Pavao II, *Catechesi tradendae*. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme, GK, Zagreb, 1979.; M. Pranjić, *Religijska pedagogija*, KSC, Zagreb, 1996.; A. Pavlović, *Putovima vjerskog odgoja, Obitelj, Škola, Župna zajednica*, Mostar, 2005.; A. Th. Filipović, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba*, GK, Zagreb, 2011.; M. Šimunović, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve. Identitet i perspektive hrvatske pokoncilske kateheze i katehetike*, Zagreb, 2011. (str. 95-173); V. B. Mandarić – A. Hoblaj – R. Razum, *Vjeronauk – izazov Crkvi i školi*, Zagreb, 2011.; I. Pažin, *Vjeronauk u školi. Izabrane teme*, Đakovo, 2010.

POVIJEST PEDAGOGIJE I KATEHETIKE

Prvi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznавanje povijesnoga razvoja pedagoške i religijsko-pedagoške odnosno katehetske misli i osposobiti studente za istraživanje, kritičko prosvuđivanje i povezivanje različitih pristupa, misli i teorija o odgoju radi stvaranja cjelokupne slike o povijesti općeg i religioznoga odgoja, odnosno pedagogije i katehetike kao znanosti koje se bave odgojem. Studenti će biti u stanju poznavati povijesni razvoj pedagoške i religijsko-pedagoške misli, ideja i postignuća, te razvoj pedagogije i katehetike kao znanosti koje se bave pitanjima općega odnosno religioznoga odgoja; razumjeti društveno-religiozni i kulturnalni kontekst i pedagoška postignuća u različitim povijesnim razdobljima, te analizirati njihov doprinos razvoju humanističke, odgojne i obrazovne misli i djelovanja; poznavati razvoj javnoga i crkvenoga školstva, pojedinih učilišnih i crkvenih središta; poznavati osnovne misli poznatih pedagoga, religijskih pedagoga i katehetičara, te njihov doprinos razvijanju spoznaja o općem i religioznom odgoju, učenju i poučavanju; čitati i razumjeti različite pedagoške, katehetske i religijsko-pedagoške tekstove, literaturu i pomagala koja su u pojedinim razdobljima služila općem i kršćanskom poučavanju, odgoju i obrazovanju;

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u povijest pedagogije i religijske pedagogije i katehetike (određenje pojmove, znanstveni status u odnosu na pedagoške, teološke i odgojne znanosti); Helenističko razdoblje – *Paideia greca i Humanitas romana* – razvoj pedagoških misli u ozračju antičke filozofije (Sokrat, Platon, Aristotel, Kvintilijan, Seneka, škole u antičkoj Grčkoj i Rimu); Rano kršćansko razdoblje - *Paideia christiana* (kršćanska odgojna misao i kršćanski katekumenat u prvim stojećima Crkve - sv. Bazilije, sv. Augustin, kršćanske škole i klasici, monaške i više katehetske škole); Srednjovjekovno kršćansko razdoblje razvoja odgoja i školstva (društvene i crkvene okolnosti, Karolinška reforma, škole i sveučilišta u Srednjem vijeku, odgojne misli i ideje, metode i sredstva vjerske pouke – F. Alcuin, H. od sv. Viktora, T. Akvinski); Humanizam i renesansa (humanizam i klasicizam; humanistički odgoj i školstvo; humanizma i kršćanstvo; pedagoški mislioci - T. More, E. Rotredramski); Tridentinsko razdoblje (Reformacija, Tridentinski sabor i Katolička obnova; protestantski i katolički katekizmi - M. Luther, J. Kalivin, Opći katolički katekizam i K. Boromejski, P. Kanizije, R. Bellarmin, E. Auger); Struktura, sadržaj i pedagoška obilježja katekizama; pastoralni i vjersko-odgojni rad i školstvo od renesanse do

prosvjetiteljstva; Pedagogija i školstvo novoga doba (prosvjetiteljska pedagogija, pedagoški realizam - A. Komensky, J. Lock, J. B. de la Salle); Katehetske prilike od 17. do 19. stoljeća; Pedagoški klasicizam (odgojne misli i ideje filozofskih i pedagoških klasika - I. Kant, J. F. Pestalozzi); Razvoj pedagogije kao znanosti o odgoju (J. F. Herbart, E. Durkheim, F. W. A. Fröbel); Razvoj religijsko-pedagoške i katehetske misli (J. M. Sailer, J. B. Hirscher, J. Deharbe, J. H. Newmann, školstvo u 19. stoljeću); Pedagoški pokreti, škole i teorije u 20. stoljeću (J. Dewey, G. Kirschensteiner, M. Montessori, ...); Pedagoške i katehetske ideje i pothvati od druge polovice 19. do polovice 20. stoljeća u Hrvatskoj (S. Ilijašević, S. Basariček, S. Matičević, P. Vuk-Pavlović); Religijsko-pedagoški i katehetski pokret u Europi i Hrvatskoj u prvoj polovici 20. stoljeća - Stieglitz, J. A. Jungmann, F. Heffler); Suvremene pedagoške i religijsko-pedagoške ideje i teorije, reforme obrazovanja i školstva; Drugi vatikanski sabor, vjerski odgoj i katehetska obnova.

Obvezna literatura: M. Pranjić (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Zagreb 1991.; M. Zazinović, *Povijest pedagogije*, Školska knjiga, Zagreb, 1988.; F. E. Hoško, *Negdašnji hrvatski katekizmi*, Zagreb, 1985.; A. Hoblaj, „Katehetska pokoncilska kretanja“, *Bogoslovска smotra* 70(2000)3-4, str. 585-616; A. Pavlović, *Pregled povijesti pedagogije i religijske pedagogije i katehetike*, Mostar, 2014. (skripta za studente).

Dopunska literatura: E. Munjiza, *Povijest hrvatskog školstva i pedagogije*, Osijek, 2009.; A. Pavlović, *Doprinos Ferde Hefflera razvoju kateheze i katehetskog pokreta u Hrvatskoj (1900.-1940.)*, Teološki institut Mostar, Mostar, 1997.; M. Pranjić - N. Kujundžić - I. Biondić (prir.), *Uloga Katoličke crkve u razvoju hrvatskoga školstva*, HAOZ, Zagreb, 1994.; A. Läpple, *Breve storia della catechesi*, Brescia, 1986.; M. Pranjić, *Religijska pedagogija*, KSC, Zagreb, 1996.

METODIKA RELIGIOZNOG ODGOJA I KATEHEZE

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima, na temelju poznavanja općih didaktičkih spoznaja i struktura, upoznati i primijeniti posebnosti vjeronaučne metodike u procesima religioznoga učenja i poučavanja, te koristiti didaktičke pristupe i načela u planiranju, izvođenju i vrjednovanju vjeronaučne nastave. Studenti posebno upoznaju temeljne strukture i etape vjeronaučne nastave, različite metodičko-komunikacijske pristupe, oblike, metode i metodičke postupke u procesima vjeronaučnoga učenja i poučavanja, te korištenje suvremenih nastavnih sredstava, pomagala i tehnologija u kreiranju i provođenju suradničke i stvaralačke nastave. Studenti će biti u stanju povezati temeljne didaktičke i metodičke spoznaje i strukture u planiranju i izvođenju vjeronaučne nastave; vrednovati utjecaj metodičko-didaktičkih varijabli na planiranje i ostvarivanje nastave vjeronauka; oblikovati i primijeniti različite metodičke pristupe, modele, oblike, metode i postupke u suvremenoj nastavi vjeronauka; objasniti didaktičko-metodičku strukturu nastavnog procesa; kritički promišljati i planirati izvođenje pojedine vjeronaučne teme i sata; organizirati raznovrsnost nastavnih strategija i medija; pratiti i vrjednovati rad i postignuća učenika te opažati i vrjednovati vlastiti rad u provođenju nastavnog procesa i nastave.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Povezanost didaktike i metodike: razgraničenje pojmova opće, posebne i specijalne didaktike; Didaktika i metodika vjeronaučne nastave u školi; Makro, mezzo i mikro metodika; Komunikološki/komunikacijski

pristup metodici religioznog odgoja i kateheze; Didaktičko-metodičke odrednice komunikacijskoga odgojnoga čina u nastavi vjeronauka; Struktura kurikula, planiranje i programiranje u školskom vjeronauku i župnoj katehezi; Metodičko-komunikacijski pristupi, metode, metodički postupci i oblici rada u vjeronaučnoj nastavi; Metodički pristupi i modeli rada s biblijskim tekstovima, likovnim i glazbenim elementima; Mediji u vjeronauku i katehezi; Praćenje, vrjednovanje i ocjenjivanje vjeronauka u školi; Uloga, didaktičko-metodičke kompetencije i odgojno-obrazovni rad vjeroučitelja u školi; Vjeronaučno-didaktička načela; Istraživački rad, planiranje i priprema za nastavu a) analiza vjeronaučnih udžbenika sa stajališta teorijskih i praktičnih metodičkih spoznaja; b) izradba dnevne pripreme za oblikovanje vjeronaučnoga (katehetskoga) susreta; c) izradba detaljnih priprema za pokusne/ogledne vjeronaučne susrete/kateheze; e) uvođenje u znanstveno teorijsko i empirijsko metodičko istraživanje na području religioznog odgoja i kateheze.

Obvezna literatura: G. Hilger – S. Leimgruber – H. G. Ziebertz, *Vjeronaučna didaktika. Priručnik za studij, obrazovanje i posao*, Salezijana, 2009.; M. Pranjić, *Metodika vjeronaučne nastave*, KSC, Zagreb, 1997., 144-226.; A. Pavlović, *Metodika vjeronaučne nastave*, Mostar, 2009. (skripta)

Dopunska literatura: A. Th. Filipović, „Razvojni pravci i suvremeno pozicioniranje metodike nastave katoličkoga vjeronauka“, u: D. Milanović – A. Bežen – V. Domović, *Metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom sustavu*, Akademija odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske, Zagreb, 2013., 94-113.; Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine, *Plan i program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Zagreb – Sarajevo, 2003.

RELIGIOZNI ODGOJ PREDŠKOLSKE DJECE

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih značajki religioznosti i vjerskog odgoja djece predškolske dobi. Studenti upoznaju temeljne psiho-pedagoške vlastitosti djece predškolske dobi i s njima povezane vjerske odgojno-obrazovne ciljeve i sadržaje, didaktičko-metodičke pristupe i metode. Studenti stječu sposobnost za samostalno i kreativno planiranje i ostvarivanje aktivnosti vjerskog odgoja u predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama. Studenti će biti u stanju razumjeti i argumentirano predstaviti teološko-katehetska ishodišta vjerskog odgoja; poznavati i predstaviti bitne odrednice situacije djece predškolske dobi; objasniti posebnosti moralnoga odgoja u predškolskoj dobi; izabrati i korektno interpretirati biblijske tekstove u radu s djecom predškolske dobi; analizirati i kritički predstaviti programe i katehetske priručnike za vjerski odgoj djece predškolske dobi; primijeniti temeljne didaktičke varijable u izradbi pripreme te u izvedbi aktivnosti vjerskog odgoja; usvojiti i u izvođenju aktivnosti vjerskog odgoja primijeniti osnovne komunikacijske vještine važne za odgojno-obrazovno djelovanje.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Utjemeljenost govora o religioznoj sposobnosti djece u ranom djetinjstvu na antropološko-pedagoškom, biblijsko-teološkom i eklezijalnom planu. Teološko-katehetska ishodišta vjerskoga odgoja u ranom djetinjstvu; Položaj i perspektive vjerskog odgoja djece predškolske dobi u javnim predškolskim ustanovama. Osposobljavanje odgojitelja i stručnih suradnika za vjerski odgoj. Vjerski odgoj u vjerskim zajednicama; Prilike i važnost djetinje dobi i djetinjstva. Rano djetinjstvo kao religiozno osjetljivo razdoblje. Antropološka podloga vjerskom životu; Vjerski odgoj djece

predškolske dobi u duhovno-kulturnom kontinuitetu s vjerskih odgojem djece mlađe školske dobi; Odnos odraslih prema djeci u okviru religioznog odgoja. Obitelj i predškola. Suradnički odgoj roditelja i župne zajednice; Moralni odgoj djece predškolske dobi. Problemi i najčešće poteškoće moralnoga odgoja; Biblija u vjerskom odgoju djece predškolske dobi. Izbor i interpretacija biblijskih tekstova. Odgoj za molitvu; Obilježja kateheze predškolske djece; Program vjerskog odgoja predškolske dobi. Ciljevi i sadržaji vjerskog odgoja; Metodički pristupi u radu s djecom predškolske dobi; Analiza priručnika za vjerski odgoj djece predškolske dobi; Hospitacije u predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama. Nekoliko sati bit će posvećeno izradbi i predstavljanju priprema za održavanje aktivnosti vjerskog odgoja djece predškolske dobi.

Obvezna literatura: A. Hoblaj, *Teološko-katehetska ishodišta vjerskoga odgoja u ranom djetinjstvu*, GK, Zagreb, 2006.; HBK, *Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima*, GK, Zagreb, 1994.; M. Leist, *Prva iskustva o Bogu. Vjerski odgoj malo i predškolskog djeteta*, Zagreb-Đakovo, 1986..

Dopunska literatura: A. Hoblaj, *Otkrivajmo i upoznajmo svijet zajedno. Vjerski odgoj djece predškolske dobi u suradnji obitelji i vrtića*, NKU HBK, Zagreb, 2000.; A- Hoblaj, *Božićni i uskrsni trenuci. Vjerski odgoj djece predškolske dobi u suradnji obitelji i vrtića*, NKU HBK, Zagreb, 2001. A. Hoblaj, *Od zrna do kruha. Priručnik za odgojitelje i učitelje uz Dane kruha*, ŠK, Zagreb, 2006.; B. Blažević – K. Pišković, *Njihovo je kraljevstvo nebesko. Priručnik odgojiteljima u vjeri za rad s djecom predškolske dobi*, KS, Zagreb; A. Hoblaj – M. Šimunović (ur.), *Pustite malene k meni. Nacionalni skup o vjerskom odgoju djece predškolske dobi u izvanobiteljskim uvjetima*, Zbornik radova, NKU HBK, Zagreb, 1999.

VJERONAUK I KATEHEZA DJECE I PREDADOLESCENATA - SA SEMINAROM I VJEŽBAMA

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 2 semestra – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 7

Cilj je predmeta studentima omogućiti poznavanje društvenoga i crkvenog, kulturnoga i školskog ambijenta, te mogućnosti i uvjeta u kojima se ostvaruje religiozni odgoj djece i predadolescenata u školi i crkvenoj zajednici. Studenti upoznaju temeljne psiho-pedagoške vlastitosti učenika pojedinih razvojnih dobi i s njima povezane vjerske odgojno-obrazovne ciljeve i sadržaje vjeronaučne nastave; upoznaju konkretne didaktičko-metodičke pristupe, modele i elemente vjeronaučnoga i katehetskoga rada s učenicima osnovnoškolske dobi te stječu sposobnost planiranja i izvođenja vjeronaučne nastave u osnovnoj školi i kateheze u župnoj zajednici. Studenti će biti u stanju razumjeti i argumentirano predstaviti suvremeni školski odgojno-obrazovni sustav, te izazove i mogućnosti ostvarivanja vjerskog odgoja u demokratskoj i pluralnoj školi; razumjeti i kritički predstaviti značenje cjelovita odgoja i obrazovanja učenika, religiozne dimenzije odgoja te važnosti školskog vjeronauka i župne kateheze u njihovu vjerskom odgoju; klasificirati i opisati psihološki, pedagoški i sociološki profil djece i predadolescenata; interpretirati religioznu situaciju i vrijednosni sustav učenika; poznavati vjeronaučni plani i program za osnovnu školu te predstaviti temeljne vjeronaučne ciljeve (ishode učenja) i sadržaje vjeronaučne nastave u pojedinim odgojnim razdobljima i godištima; primijeniti temeljne didaktičke varijable, metodičke zahtjeve i komunikacijske vještine u pripremi oglednih nastavnih jedinice i vježbi u izvedbi nastavnoga sata.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Suvremena škola u demokratskom i pluralnom društvu – stanje, izazovi i mogućnosti; Religija u suvremenom društvu - odgojno-obrazovna zadaća škole u današnjem društvu; Holistička paradigma suvremenog odgoja i obrazovanja, središnje mjesto i dobrobit učenika; Izazovi, teološko i pedagoško uteviljenje, zadaće i sadržaji katoličkoga vjerouauka u javnoj školi u BiH; Religiozna socijalizacija i vjerski odgoj djece i predadolescenata u školi i župi: mogućnosti i poteškoće; Identitet, dinamička struktura i razvoj osobnosti i vjerski odgoj naslovnika (duševne sposobnosti učenika, čimbenici i odgojno-obrazovni zahtjevi njihova cijelovita razvoja i izgradnje); Religiozni odgoj i kateheza učenika po razvojnim dobima, od 6/7. do 14/15. godine (psihološke i pedagoške pretpostavke njihova religioznoga odgoja); Mlađa školska dob – srednje i kasno/zrelo djetinjstvo (psihosocijalni i kognitivni razvoj, razvoj moralnoga suda i odgoj savjesti) s odgojnim i sadržajnim naglascima; Rani i kasni pubertet (obilježja, tjelesne i duševne promjene, oblikovanje religioznog života u svjetlu tjelesnih i duševnih promjena) s odgojnim i sadržajnim naglascima; Kurikul (plan i program) katoličkoga vjerouauka u osnovnoj školi (ucijepljenost u školu, obilježja, struktura, naslovnici, svrha i opći ciljevi, temeljni sadržaji, didaktičko-metodički elementi); Odgojno-obrazovni naglasci katoličkoga vjerouauka u osnovnoj školi, dijalog sa suvremenim svijetom, ekumenizam i međureligijski dijalog); Vjeroučitelj u osnovnoj školi (formacija, status, kompetencije...); Analiza planova i programa školskog vjerouauka te analiza vjerouaučnih udžbenika i druge literature za osnovnu školu; Planiranje i izvođenje vjerouaučne nastave – izvedbeni programi (ciljevi, sadržaji, metodički pristupi, mediji, vrjednovanje vjerouaučne nastave); Hospitacije u višim i nižim razredima osnovne škole te izradba pismenog izvješća s hospitacijom; Pripreme i održavanje oglednih vjerouaučnih sati za niže i više razrede osnovne škole.

Obvezna literatura: Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine, *Plan i program katoličkoga vjerouauka u osnovnoj školi*, Zagreb – Sarajevo, 2003.; A. Pavlović (pr.), *Religiozni odgoj i kateheza djece i predadolescenata* (skripta), Mostar 2008.; A. Pavlović, *Putovima vjerskoga odgoja. Obitelj, škola, župna zajednica*, Mostar 2005.; G. Hilger i dr., *Vjerouaučna didaktika*, Salesiana, Zagreb, 2009.

Dopunska literatura: R. Razum, *Vjerouauk između tradicije i znakova vremena*, GK, Zagreb, 2009.;

M. L. Mazzarello, *Catechesi dei fanciuli. Prospective educative*, Elle Di Ci, Torino, 1986. (Prijevod i prilagodba nekih tekstova za privatnu uporabu); J. Baričević, „Katehetsko-komunikacijski pristupi u susretu s biblijskim tekstovima“, *Diacovensia* 1(1994.), 110-145; Hrvatska biskupska konferencija, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000;

VJEROUAUK I KATEHEZA SREDNJOŠKOLACA - SA SEMINAROM I VJEŽBAMA

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 2 semestra – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 7

Cilj je predmeta osposobiti studente za kritičko promišljanje društvenoga i crkvenog, kulturnoga i školskog ambijenta u kojem adolescenti i mladi odrastaju te poznavanje mogućnosti uvjeta ostvarenja katoličkoga vjerouauka srednjoškolaca u školi i kateheze crkvenoj zajednici. Studenti upoznaju temeljna psihosocijalna i religiozno-pedagoška identifikacijska obilježja mlađih te njihove duševne, duhovne, moralne i religiozne vlastitosti

i s njima povezane vjeronaučne odgojno-obrazovne ciljeve i sadržaje; upoznaju didaktičko-metodičke pristupe, modele i elemente vjeronaučnoga i katehetskoga rada s učenicima srednjoškolske dobi te stječu sposobnost planiranja i izvođenja vjeronaučne nastave u srednjoj školi i kateheze mlađeži u župnoj zajednici. Studenti će moći analizirati i identificirati temeljna obilježja suvremenog društva u kojem odrastaju srednjoškolci; uočiti utjecaj raznih socijalizacijskih čimbenika u izgradnji identiteta adolescenata i mlađih i interpretirati njihovu religioznost i vrijednosni sustav: poznavati i klasificirati psihološki, pedagoški i sociološki profil adolescenata i mlađih i interpretirati mogućnosti njihova duhovnog, moralnog i religioznog sazrijevanja i zrelosti; poznavati osnovna usmjerena i sadržaje vjeronaučnoga programa za srednje škole; predstaviti katehetske modele adolescenata i mlađih; integrirati i primijeniti temeljne metodičke zahtjeve i komunikacijske vještine u pripremi oglednih nastavnih jedinica (cateheza) i vježbi u izvedbi nastavnoga sata u srednjoj školi.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Stvarnost i shvaćanje adolescencije i mladenaštva kroz različita povijesna razdoblja i u suvremenom društvu; Psihosocijalna identifikacija adolescenata i mlađih u suvremenom društvu i kulturi; Krize u adolescenciji (psihološka, moralna, komunikacijska, kriza autoriteta, religiozna kriza) i izgradnja cjelovita identiteta i zrelosti kao razvojne zadaće adolescencije; Socijalizacija i temeljni čimbenici u socijalizaciji adolescenata; Uloga obitelji i škole u socijalizaciji i vjerskom odgoju adolescenata i mlađih (odnos roditelji – djeca, sukobi, prevladavanje sukoba); Skupine vršnjaka i mediji u izgradnji identiteta (odnosi i utjecaj, posredovanje i usvajanje vrijednosti, ponašanje, ovisnosti...); Izgradnja religioznoga identiteta i kršćanske zrelosti srednjoškolaca (stvarnost, psihološke i odgojne pretpostavke i obilježja afektivnog, religioznog i moralnoga sazrijevanja i rasta adolescenata i mlađih); Osnovna usmjerena, teološki i odgojni naglasci i sadržaji vjeronauka u školi (srednjoškolki plan i program) i kateheze adolescenata i mlađih; Analiza programa i udžbenika za katolički vjeronauk i izrada izvedbenog plana i programa vjeronaučne nastave u srednjoj školi; Planiranje i izvođenje vjeronaučne nastave (ciljevi, sadržaji, metodički pristupi, mediji, vrjednovanje vjeronaučne nastave); Hospitacije u srednjim školama te izradba pismenog izvješća s hospitacijom; Izradba pripremâ za održavanje vjeronaučnih oglednih sati i održavanje oglednih sati; Animacija kao odgojni model adolescenata (profil animatora mlađih); Kritička analiza aktualnih pastoralno-katehetskih modela u radu s adolescentima; Rizična ponašanja adolescenata i održavanje discipline u razredu; Studenti će pojedinačno ili grupno izraditi i predstaviti seminarski rad o vjerskom odgoju adolescenata i obaviti će hospitacije u srednjoj školi. Pripremit će nastavne jedinice i održati ogledne sate za vjeronauk u srednjoj školi, i katehezu u župi.

Obvezna literatura: V. B. Mandarić, *Mladi – integrirani i(lj) marginalizirani*, Zagreb, 2009BK BiH, Plan i program katoličkog vjeronauka za četverogodišnje srednje škole, Sarajevo, 2009.; A. Pavlović, *Putovima vjerskoga odgoja. Obitelj, škola, župna zajednica*, Crkva na kamenu, Mostar, 2005., str. 15-65; M. Šutalo, *Firmkatechese in Herzegowina. Empirische Befragung von Priestern und Ordensleuten. Erarbeitung einer Konzeption für die Firmkatechese*, Münster, 2011.; M. Szentmartoni, „Afektivna zrelost“, *Obnovljeni život* 32(1977),5, 418-432; Isti, „Religiozna zrelost“, OŽ 33(1978),4, 314-325.

Dopunska literatura: M. Szentmartoni, *Svijet mlađih, psihološke studije*, FTI, Zagreb, 2007.; Ž. Bezić, *Razvojni put mlađih – djetinjstvo i mladost*, UPT, Đakovo, 1989.; M. Nikić, „Mladi pred mnogovrsnim izazovima vremena“, *Obnovljeni život*, 47(1992), 6, 514-527; NKU HBK, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb - Zadar, 2000., br. 20-43, 55-66; Z. Miliša - M. Tolić - N. Vertovšek, *Mediji i mlađi. Prevencija ovisnosti o medijskoj manipulaciji*, Zagreb, 2009.; Vjeronaučni udžbenici za srednju školu.

KATEHEZA I RELIGIOZNA KULTURA ODRASLIH

Drugi ciklus - godina studija: II

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznавanje stanja, mjesta i važnosti kateheze i religiozne kulture odraslih u suvremenoj Crkvi; upoznati situaciju i potrebe odraslih vjernika u socijalnom, kulturnom i teološko-pastoralnom pogledu; Prikazati obilježja učenja odraslih osoba i kriterije određenja ciljeva i izbora sadržaja i metoda u katehezi odraslih; Predstaviti modele i oblike kateheze odraslih i omogućiti stjecanje stručnih kompetencija za katehetski i religijsko-kulturni rad s odraslima. Studenti će biti u stanju poznavati i razumjeti središnje značenje kateheze i religijske kulture odraslih u Crkvi u suvremenom svijetu i njezino stanje u našoj Crkvi; poznavati stvarno i željeno stanje kateheze i religiozne kulture odraslih u našoj Crkvi; poznavati i razumjeti duhovne, vjerske i kršćansko-kulturne potrebe odraslih vjernika u današnjem društvu; poznavati i primjeniti kriterije određenja ciljeva te izbora sadržaja i metoda u katehezi i religijskoj kulturi odraslih; poznavati i kritički prosuđivati različite modele i oblike kateheze odraslih; steći praktične kompetencije za katehetski i religijsko-kulturni rad s odraslima.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Pokoncilski pastoralni izazovi i opredjeljenje Crkve za pastoral i katehezu odraslih; Poznavanje vjere i religiozna kultura odraslih pred problemom vjere i vrjednota u suvremenom društvu (prikaz istraživanja vjere i vrjednota odraslih); Stanje kateheze odraslih u Crkvi u Hrvata i potreba katehetskog rada s odraslima: društveno-kulturni, psihološko-antropološki, teološko-pastoralni; Razvojno-psihološka i sociološko-kulturna obilježja odraslih osoba – rast prema punoj religioznoj zrelosti; Izazovi rane, srednje i kasne odrasle dobi za pristupe i sadržaje kateheze odraslih; Obilježja učenja odraslih osoba; Oblici i modeli kateheze odraslih – kriteriji klasifikacije, prednosti i nedostaci; Svrha i ciljevi kateheze odraslih; Formalni i sadržajni kriteriji određenja ciljeva kateheze i religijsko-kulturnog rada s odraslima; Opći i posebni kriteriji izbora i oblikovanja sadržaja u katehezi odraslih; Djelatnici, pristupi, metode i sredstva u katehezi odraslih; Analiza modela, priručnika i medija za katehezu odraslih; Hospitacije na katehetskim susretima odraslih osoba i analiza; Ogledno osmišljavanje susreta kateheze i religiozne kulture odraslih osoba.

Obvezna literatura: E. Alberich - A. Binz, *Kateheza odraslih. Elementi katehetske metodologije za odraslu dob*, Zagreb, 2002; Ana Thea Filipović, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba. Katehetska i religijskopedagoška promišljanja u suvremenom kontekstu*, Glas Koncila, Zagreb, 2011.; Hrvatska biskupska konferencija, biskupska konferencija, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice, Plan i program*, Zagreb-Zadar 2000.

Dopunska literatura: Novi katekizam. Poruka vjere za odrasle, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1984.; M. Šimunović, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, KS, Zagreb, 2006.

RELIGIOZNI ODGOJ OSOBA S POSEBNIM POTREBAMA

Drugi ciklus - godina studija: I

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih pristupa i elementa metodologije rada s osobama s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama i formiranje povoljnih stavova u radu oko njihove vjerske odgojno-obrazovne i socijalne integracije. Osposobiti ih za pripremanje i izvođenje župne kateheze i vjeroučenja u školi ili u posebnim ustanovama za osobe s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Studenti će biti u stanju prepoznati i objasniti osnovne bio-psihosocijalne karakteristike djece i mladih s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama; prepoznati potrebe djece i mladih i znati kako im pružiti osnovnu podršku; primijeniti usvojena znanja u vjerskom odgoju i komunikaciji s djecom i mladima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama; teološki i odgojno vrjednovati bolesti i poteškoće i poznavati mogućnosti vjerskog odgoja osoba s posebnim potrebama; predstaviti metodičke pristupe, postupke i vjeroučeno-katehetske modele rada i komunikacija s osobama različitih oštećenja i odgojno-obrazovnih potreba.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Suvremena situacija i status osoba s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama; Inkluzivno obrazovanje - edukacija i rehabilitacija osoba s posebnim potrebama; Fenomenologija poremećaja u ponašanju djece i mlađeži; Pristupi i komunikacija s osobama s posebnim potrebama; Mogućnosti i razvijanje komunikacije s osobama s teškoćama u biosocijalnom, kognitivnom i psihosocijalnom razvoju u obitelji, župi i školi; Ciljevi i sadržaj vjerskog odgoja osoba s oštećenjem vida, oštećenjem sluha, poremećaja govora, tjelesnim invaliditetom, mentalnom retardacijom, poremećajima u ponašanju; Poremećaj čitanja i pisanja u djece i mlađeži; Prilagođeni programi vjerskog odgoja i integracija osoba s posebnim potrebama; Profil vjeroučitelja i katehete za rad s osobama s posebnim potrebama; Metodičko-didaktičko planiranje i priprema za nastavu i rad s djecom s intelektualnim teškoćama, s poremećajima čitanja i pisanja, s autizmom, s oštećenjima vida i sluha.

Obvezna literatura: Z. Matoić (ur.), *Srcem prema vjeri. Nacionalni skup o vjerskom odgoju djece i mlađeži s posebnim potrebama*, Zbornik radova, NKU HBK, Zagreb, 1999., str. 20-103; J. Šimunović, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, GK, Zagreb, 2009., str. 192-215.; D. Blaži – M. Vancaš - M. Žnaor, *Ne prepoznati – ne djelovati – kršiti prava (posebne jezične teškoće, disleksija, disgrafija, osrvt na sadašnje stanje). Odgoj, obrazovanje i pedagogija u razvitku hrvatskog društva*, Zbornik radova Sabora pedagoga Hrvatske, HPKZ, Zagreb, 2003.; L. Kiš-Glavaš, R. Fulgosi-Masnjak, *Do prihvaćanja zajedno - integracija djece s posebnim potrebama* (priručnik za učitelje), Zagreb, (2003) /odabrana poglavljja/.

Dopunska literatura: I. Joković-Turalija, „Motorički poremećaji i kronične bolesti s posebnim osrvtom na cerebralnu paralizu“, *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* (2004)9, 631-639; LJ. Pribanić, „Učenik oštećena sluha u redovnoj osnovnoj školi“, *Napredak* 146 (2005),4, 477-487; V. Stančić, Oštećenja vida: biopsihosocijalni aspekti, Školska knjiga, Zagreb, 1991. (odabrana poglavljja).

KOMUNIKACIJA I MEDIJI U RELIGIOZNOM ODGOJU I KATEHEZI

Drugi ciklus - godina studija: II

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima stjecanje osnovnih komunikoloških saznanja i opće medijske kulture, steći temeljna znanja o komuniciranju, medijskoj komunikaciji te pojmovima medijske didaktike i medijskog odgoja. Omogućiti poznavanje odredaba Crkve o medijima i njihovu korištenju i stjecanje sposobnosti za služenje medijima u različitim oblicima komuniciranja, religioznog odgoja, obrazovanja i kateheze. Studenti će moći protumačiti predmet i metode komunikologije i poznavati značenje pojmove: komunikacija, mediji komuniciranja, medijski odgoj, medijska didaktika, medijska kompetencija; analizirati komunikacijske osobine i vještine; poznavati i razumjeti odnos Crkve i medija komuniciranja kroz povijest i danas; poznavati, razumjeti i kompetentno se služiti medijima u različitim oblicima komuniciranja, religioznog odgoja, obrazovanja i kateheze; kritički pristupati različitim medijskim ponudama i medijskom prikazivanju stvarnosti; analizirati komunikacijske osobine i primjeniti stečena znanja u skupnoj i interpersonalnoj komunikaciji.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Komunikologija i komunikacija (antropološki, teološki i društveno-kulturalni aspekt); Kratki povijesni pregled i razvitak komunikacijskih teorija, glavni teoretičari; Komunikacijska kompetencija, pojam, obilježja i osobitosti interpersonalne i medijalno-neizravne komunikacije; Zadaća komunikacijskoga i medijskog odgoja i obrazovanja (medijska didaktika i metodika); Crkva i mediji - crkveni dokumenti o medijima masovnog komuniciranja; Novi govor vjere i mediji u religioznom odgoju i katehezi; Podjela i uporaba medija (tradicionalni, aktivni i grupni); Auditivni, vizualni i taktilni mediji komuniciranja u religioznom odgoju i katehezi; Informacijsko-komunikacijske tehnologije i elektroničko učenje u religioznom odgoju i katehezi; Pedagoško-didaktičko obilježje i uporaba medija u vjeronomuštvu i katehezi (radio, film, video, fotografija, likovna umjetnost, glazba...); Novinarski rad i komunikacija u tisku, na radiju i televiziji, u računalnoj komunikaciji; Analiza medija, pisanje članka, reportaže, vijesti, intervjuja.

Obvezna literatura: M. Mihalj, *Komunikologija*, 2013.; Mirela Tolić, „Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije“, *Život i škola* 55(2009.)22, 97-103; Hrvatska biskupska konferencija, *Crkva i mediji*, Glas koncila, Zagreb, 2006.; A- Th. Filipović, Komunikacija u vjeronomuštvu i katehezi, *Kateheza* 27(2005.)4, 297-310; J. Garmaz, „Medijska pedagogija u vjeronomuštvu i katehezi. Kriteriji izbora i načini korištenja nekih suvremenih medija“, *Crkva u svijetu* 45(2010.)3, 310-332; Z. Zekić, *Mediji komuniciranja u religioznom odgoju i katehezi*, Mostar 2007. (skripta).

Dopunska literatura: F. Inglis, *Teorija medija*, AGM i Barbat, Zagreb, 1997.; J. Valković, „Evangelizacija u eri medija: mogućnosti i problemi komuniciranja“, *Bogoslovska smotra* 81(2011.)3, 675-696; R. Rudin - T. Ibbotson, *Uvod u novinarstvo*, Mate d.o.o., Zagreb, 2008. (odabrana poglavlja);

ŽUPNA KATEHEZA DJECE I MLADEŽI – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: I. - II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih razvojnih i religioznih obilježja djece i mladeži i ospособiti ih za samostalno i suradničko planiranje i ostvarivanje

vjerskoga odgoja u župnim zajednicama. Studenti će biti sposobni povezati teološko znanje i religijsko-pedagošku teoriju o praksi u ostvarenju evangelizacijske i katehetske zadaće Crkve u školi i župi, te provođenje kateheze u župnim zajednicama. Studenti će moći predstaviti temeljna razvojan i religiozna obilježja djece i mlađeži; analizirati i predstaviti temeljne izazove i mogućnosti kateheze djece i mlađeži; poznavati i predstaviti bitna obilježja biblijske, doktrinarne, liturgijske i sakramentalne kateheze djece i mlađeži; samostalno i u timu raditi na pripremi i provođenju različitih oblika i modela župne kateheze, napose katehetski model „*celebratio catechetica*“.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Župna kateheza u evangelizacijskom i pastoralno-katehetskom poslanju Crkve (crkveni dokumenti i smjernice HBK-a, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*, Zg, 2000); Mjesto, uloga i odgovornost župne zajednice za katehezu djece i mlađeži – odgojni izazovi i zadaća; Suodnos i povezanost župne kateheze i školskoga vjerouauka u njihovu vjerskom odgoju; Obitelj i župna kateheza - uloga i zadaća obitelji (roditelja) u vjerskom odgoju djece i mlađih; Župna kateheza djece i mlađeži u službi cjelovita odgoja u vjeri – iskustveni duhovno-vjernički naglasci; Plan i program župne kateheze u izgradnji osoba i župe kao „zajednice zajednica“; Župna kateheza prema životnoj dobi i prema „živim vjerničkim krugovima“; Sadržaji župne kateheze (biblijska, doktrinarna, liturgijska, sakramentalna, egzistencijalna); Okvirni metodički model župne kateheze - „*celebratio catechetica*“; Župna kateheza i sakramenti kršćanske inicijacije djece (ciljevi, sadržaji, metodičko-komunikacijski pristupi); Strukturalne promjene župne kateheze prema katekumenalnom modelu; Župna zajednica i kateheza mlađih (projekti, modeli, pristupi); Plan i program župne kateheze mlađih (ciljevi, sadržaji, metodički pristupi, komunikacija i mediji) – priručnici za katehezu mlađih; Župni katehete i animatori: duhovno-vjernički profil, kompetencije, djelovanje, formacija; Praktične vježbe (izrada pripremi i izvođenje ogledne kateheze u župi).

Obvezna literatura: HBK NKU, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice, Plan i program*, NKU/HBK - HILP, Zagreb, 2000.; M. Šimunović, *Kateheza – prvenstvena zadaća Crkve. Identitet i perspektive hrvatske pokoncijske kateheze i katehetike. U obliku bilance*, KS, Zagreb, 2011. (odabrani dijelovi); A. Pavlović, *Putovima vjerskoga odgoja. Obitelj, škola, župna zajednica*, Crkva na kamenu, Mostar, 2005.; M. Šutalo, *Firmkatechese in Herzegowina. Empirische Befragung von Priestern und Ordensleuten. Erarbeitung einer Konzeption für die Firmkatechese*, Münster, 2011

Dopunska literatura: J. Šimunović, *Župna zajednica na pragu trećeg tisućljeća*, Zagreb, 2009.; G. Gatti, *Katehetska zadaća obitelji u suvremenoj Crkvi*, KSC, Zagreb, 1981.; M. Šutalo, "Prema novom pastoralnokatehetskom modelu priprave za sakrament potvrde", *Službeni Vjesnik*, (Mostar), 2/2012., 154-157.

VRJEDNOVANJE I OCJENJIVANJE U VJERONAUJKU – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: I. - II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje temeljnih odrednica, kriterija, metoda, pravila, tehnika i aktivnosti praćenja, vrjednovanja i ocjenjivanja katoličkoga vjerouauka kao integralnog dijela školskoga kurikula u odgojnem i obrazovnom usmjerenu i zadaći suvremene škole. Studenti stječu spoznaje o tome koga, što, zašto i kako treba vrjednovati i

ocjenjivati u odgojno-obrazovnim procesima vjeronaučne nastave. Oni će poznavati odgojne i obrazovne zadaće škole i posebno katoličkoga vjeronauka, njegove naslovnike, sadržaje, pedagoške i didaktičko-metodičke elemente važne za praćenje, vrjednovanje i ocjenjivanje učenika; poznavati svrhu, mogućnosti i strategije praćenja, vrjednovanja i ocjenjivanja u nastavi vjeronauka; poznavati i primijeniti različite modele, metode, tehnike i aktivnosti u procesima vrjednovanja i ocjenjivanja u katoličkom vjeronauku; poznavati i koristiti pedagošku dokumentaciju u pogledu praćenja, vrjednovanja i ocjenjivanja učenika.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Odgojni o obrazovni zadaci i usmjerjenja suvremene škole i suvremenih kurikul, kao okvir za vrjednovanje i ocjenjivanje; Učenik, učenje i vrjednovanje u suvremenoj nastavi – polazišta, metode i strategije učenja i poučavanja; Praćenje, vrjednovanje i ocjenjivanje u nastavi katoličkoga vjeronauka (osnovni pojmovi, svrha, tradicionalno i suvremeno vrjednovanje); Praćenje, vrjednovanje i ocjenjivanje učeničkih postignuća (svrha, mogućnosti, načini, postupci, aktivnosti vjero/učitelja); Vrjednovanje, samovrjednovanje i ocjenjivanje učenika (područja, razine, procesi, vrste, oblici ...); Pretpostavke dobrog ocjenjivanje, osnovne funkcije ocjenjivanja i najčešće pogrješke; Vlastitosti i opće karakteristike učenika i ocjenjivanje; Modeli, metode i tehnike praćenja, vrjednovanja i ocjenjivanja; Načela za usmjeravanje postupaka vrjednovanja i ocjenjivanja; Evaluacija - mogućnosti i granice vrjednovanja i ocjenjivanja; Pedagoška dokumentacija i evidencija u školi. Pravilnici. Obvezna pedagoška dokumentacija i unošenje podataka, upis izvedbenoga plana i programa, evidencija nastavnih sati, praćenje i ocjenjivanje, i dr. (Upisnica, Matica učenika /MK/, Registar učenika, Razredna knjiga s imenikom, pregledom rada i dnevnikom rada, Prijavnica i Zapisnik o polaganju popravnog i razrednog ispita, Svjedodžbe i druge isprave.

Obvezna literatura: T. Grgin, *Školsko ocjenjivanje znanja*, Slap, Jastrebarsko, 2001; S. Kadum-Bošnjak, „Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi“, *Metodički obzori* 2(2007)2, 36-51; Th. Filipović, „Kako vrednovati u školskom vjeronauku“, *Kateheza* 19(1997)2, 108-126.

Dopunska literatura: H. Vrgoč (ur.), *Praćenje i ocjenjivanje školskog uspjeha*, HPKZ, Zagreb, 2002.; M. Matijević, *Ocenjivanje u osnovnoj školi*, Tipex, Zagreb, 2004.

PREDMETI ODGOJNIH I DRUGIH ZNANOSTI

PEDAGOGIJA (OSNOVNA I SISTEMATSKA)

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje osnovne i sistematske pedagogije, njezina znanstvenoga utemeljenja i stjecanje temeljnih pedagoških znanja i vještina potrebnih za nastavnički rad u školi. Studenti upoznaju identitet, predmet i zadaću osnovne i sistematske pedagogije, biološke i psihološke prepostavke odgoja, temeljna odgojna područja, vrijednosti obiteljskog, predškolskog, školskog i permanentnog odgoja i formacije, opća načela odgojnog djelovanja, teoriju i praksu odgoja, utjecaj ambijenta u odgoju čovjeka i odnos odgojitelja i odgajanika. Studenti će biti u stanju razumjeti teorijski i praktični pedagoški okvir osnovne i sistematske pedagogije; analizirati korištenje i primjenu pedagoških pravila i vrjednovati teoriju i praksu odgoja; analizirati i obrazložiti mogućnosti i potrebe te mjesta odgoja; poznavati i kritički obrazložiti mogućnosti i ograničenja odgoja (svojstva, naslijeda, okolina, ljudska sloboda, pedagoški optimizam, pedagoški pesimizam, pedagoški realizam); razumjeti i kritički predstaviti osnovne pojmove kao što su odgoj, socijalizacija, akulturacija, inkulturacija, manipulacija, autoritet, učenje, odgoj, obrazovanje; planirati smjernice kršćansko-religioznog odgoja; primijeniti pedagoške standarde u odgojno-obrazovnom radu i komunikaciji odgojitelja i odgajanika.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Pedagogija kao znanost o odgoju, smisao i karakter pedagogijske znanosti; Narav, sustav i zadaci pedagogijske znanosti, osnovne grane pedagogije; Pedagogija kao zasebna znanost: osnovni pedagoški pojmovi, razlika između pedagogije i odgojne(ih) znanosti, interdisciplinarni pristup u pedagogiji, ciljevi pedagogije; Granice odgoja: pedagoški optimizam, pedagoški pesimizam, pedagoški realizam; Podjela odgoja prema bitnim antropološkim odrednicama čovjeka; Dva subjekta odgojnog rada – odgojitelj i odgajanik (odgajanik kao središte odgoja); Teleologisko i aksiologijsko utemeljenje odgoja (smisao, svrha, ideal i vrijednosti odgoja i znanosti o odgoju); Temeljna odgojna područja (tjelesni, intelektualni, moralni, estetski, spolni, radni, religiozni odgoj: smisao, svrha, zadaci, sadržaj, procesi; Posebnosti i zahtjevi kršćanskoga odgoja (kršćanska religijska pedagogija); Pedagoška kultura roditelja i obiteljski odgoj: odgojna funkcija obitelji, svrha, zadaci i sadržaj; Predškolski odgoj: rano djetinjstvo, predškolsko doba, dječji vrtić; Odgoj i obrazovanje raznih odgojnih skupina i odraslih osoba: potreba, smisao, zadaci i važnije institucije (školski, visokoškolski, domski, specijalni, i dr.); Učenje i obrazovanje u sklopu odgoja (učenje kao pedagoški problem, obrazovanje – pojam ljudskog odrastanja, obrazovna politika); Bitna obilježja odgoja, učenje u odgoju, odgoj kao promjena ponašanja, intencionalno i funkcionalno učenje, odgoj kao interpersonalno djelovanje, odgoj kao socijalna interakcija i komunikacija, odgoj kao svjesna pripomoći u učenju); Suvremeni zahtjevi pedagogije (ekologija, interkulturni i međureligijski odgoj, seksualna pedagogija...); Autoritet u odgoju (autoritet kao trostruki odnos između nositelja, subjekta i područja, razlika između autoriteta i autoritarizma, odnos između pedocentrizma i vrsta autoriteta, odgojni uzori, tko je idealan odgajatelj); Komunikacija u odgoju (interpersonalna komunikacija, komunikacija u obitelji i školi; empatijsko komuniciranje); Pedagoško obrazovanje nastavnika i vjeroučitelja.

Obvezna literatura: A. Vukasović, *Pedagogija*, Hrvatski katolički zbor „Mi“, Zagreb, 1998.; M. Pranjić, *Pedagogija: suvremena stremljenja, naglasci, ostvarenja*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2001.; Drugi vatikanski sabor, *Gravissimum educationis*, KS Zagreb, 2008., br. 1-26.

Dopunska literatura: H. Gudjons, *Pedagogija: temeljna znanja*, Educa, Zagreb, 1993.; H. Bach, *Osnove posebne pedagogije*, Educa, Zagreb, 2005.; R. Winkel, R., *Djeca koju je teško odgajati*, Educa, Zagreb, 1996.; P. Jurišić, “Kršćanski odgoj za ljudsku zrelost”, *Crkva u svijetu*, 3/1995., 285.-295; W. Böhm, *Was heißt christlich erziehen. Fragen, Anstöße, Orientierungen*, Tyrolia, Innsbruck 1992.

DIDAKTIKA I DIDAKTIČKE TEORIJE

Prvi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje didaktike kao znanstvene discipline koja se bavi učenjem i poučavanjem, didaktičkim epistemološkim pitanjima, suvremenim pravcima na području didaktike, osobito didaktičkim teorijama, pristupima i postupcima u suvremenoj nastavi. Studenti se osposobljavaju za kreativnu primjenu temeljnih didaktičkih načela u planiranju, izvođenju i vrjednovanju nastave, upoznaju strukturu i etape nastavnoga procesa, suvremena nastavna sredstva, pomagala i računalnu tehnologiju u učenju i poučavanju različitim nastavnim pristupima, metodama i socijalnim oblicima nastavnoga rada za učinkovitu nastavu. Studenti će biti u stanju razumjeti i obrazložiti važnost poznavanja suvremenih didaktičkih teorija za kvalitetno oblikovanje i izvođenje nastave; znati obrazložiti osnovne didaktičke pojmove: učenje, poučavanje, obrazovanje, nastava, učenik, nastavnik; poznavati i objasniti temeljne didaktičke varijable u nastavnom procesu; primijeniti različite metode i metodičke postupke te sredstva u oblikovanju i izvođenju nastave; jasno definirati odgojno-obrazovne ciljeve i ishode učenja (na intelektualnoj, afektivnoj i operativnoj razini); usvojiti temeljne nastavničke kompetencije; timski raditi u pripremanju i predstavljanju seminarske teme; poznavati i primjenjivati različite nastavne metodičke pristupe.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Didaktika kao znanstvena disciplina: povijesni razvoj, didaktičke teorije i temeljna pitanja didaktike; Didaktika kao teorija odgoja i obrazovanja, didaktika kao poučavanje, didaktika kao teorija nastavne komunikacije; Didaktika u korelaciji s drugim znanostima (filozofija, psihologija, sociologija, antropologija, metodika, komunikologija); Didaktički postupak. Planiranje nastave: didaktička načela, ciljevi, metode, društveni nastavni oblici, planiranje i artikulacija nastavnog sata; Ishodi učenja. Taksonomija ciljeva učenja (Bloomova taksonomija); Didaktički postupak i neposredna priprema nastavne jedinice; Mediji u nastavi (modeli medijskog odgoja u Hrvatskoj i Europi); Praćenje, vrjednovanje i ocjenjivanje u odgojno-obrazovnom procesu. Vanjsko i unutarnje vrjednovanje. Vrjednovanje i samovrijednovanje učenika i nastavnika; Nacionalni okvirni kurikul, školski, nastavni, skriveni kurikul; Teorija kurikula i njegove temeljne sastavnice (trenutno stanje u BiH i Hrvatskoj); Temeljne učeničke kompetencije (komunikacija na materinskom i stranom jeziku, matematička, digitalna, društvena i građanska kompetencija); Temeljne kompetencije nastavnika (predmetna, didaktička, socijalna, komunikacijska); Inicijalna i trajna formacija nastavnika; Nastavni pristupi i nastavni oblici (predavačka nastava, heuristička nastava, problemsko-stvaralačko-istraživačka nastava, timska nastava); Neverbalna komunikacija u nastavi; Studenti će individualno ili u

skupini izraditi kolokvijalnu temu i prezentirati je pred drugim studentima.

Obvezna literatura: F. Jelavić, *Didaktika*, Jastrebarsko, 2008.; V. Poljak, *Didaktika*, Zagreb, 1991; Cindrić, M./Miljković, D./Strugar, V., *Didaktika i kurikulum*, Zagreb, 2010.;

Dopunska literatura: L. Bognar – M. Matijević, *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb, 2002., H. Gudjons i dr. (ur.), *Didaktičke teorije*, Zagreb 1992.; M. Pranjić, *Didaktika*, Zagreb, 2005.; S. Cowley, *Tajne uspješnog rada u razredu*, Zagreb, 2006.; H. Meyer, *Didaktika razredne kvake*, Zagreb, 2002.; H. Meyer, *Što je dobra nastava*, Zagreb, 2005.

ŠKOLSKA PEDAGOGIJA I TEORIJE ŠKOLE – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: I. ili II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje osnovnih metoda istraživanja školskog odgoja i obrazovanja i pristupa organiziranju školskih sustava; upoznati vodeće teorije škole i teorijska utemeljenja organizacije školskog odgoja i obrazovanja te steći osnovne spoznaje o školi kao instituciji. Studenti će upoznati rasprave o reformi obrazovnih sustava i organiziranja školskog života u skladu sa razvojnim potrebama pojedinca, te sastavnice školskoga života (prostor, vrijeme, sadržaji, odnosi) i operacionalizirati ciljeve školskoga odgoja i obrazovanja. Studenti će moći koristiti stručnu literaturu, poznavati stručnu terminologiju i pratiti razvoj suvremenih teorija škole; pratiti i kritički promišljati promjene u organizaciji institucionalnog odgoja i obrazovanja; poznavati razvojne procese u školi, i različite profesionalne aktivnosti u organiziranju i unaprjeđenju nastave (uprava i administracija, stručno-pedagoška služba, suradnja s roditeljima i drugo).

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Školska pedagogija kao znanstvena disciplina – određenje predmeta, metode istraživanja fenomena odgoja i obrazovanja; Kvantitativne i kvalitativne metode (fenomenološka metoda, akcijska istraživanja, etnografska metoda, biografske studije); Vodeće teorije škole: duhovno-znanstvena, strukturalno-funkcionalna, emancipacijska, konstruktivistička; Alternativne škole: Montessori, waldorfska škola, Helene Lange Schule, humana škola H. Hentiga, kvalitetna škola, "otvorena" škola, radikalna kritika škole - Budućnost škole; Ciljevi i zadaci škole: funkcije ciljeva, modeli legitimiranja, procedure donošenja i postupci formuliranja i operacionalizacije (taksonomije, obrazovni standardi, kompetencije); Škola kao pedagoški prostor (arhitektura škola, uređenje prostora, prostor i zdravlje, prostor kao motivacijski čimbenik); Vremenska struktura škole: načela organizacije vremena (kratkoročno, srednjoročno i dugoročno planiranje vremena i organizacije školskoga života); Programska struktura škole: znanost, tehnologija i umjetnost kao sastavnice školskog obrazovanja; Škola kao pedagoška institucija i pedagoški odnos (teorije pedagoškog odnosa, partnerstvo učitelja i učenika, kolegijalni i suradnički odnosi u školi); Mogućnosti i stilovi upravljanja školom; Škola i njezino okružje – interakcija s roditeljima i socijalnom sredinom; Stvarnost, problemi i reforma školskih sustava i suvremene škole (reformske poticaji u ostvarivanju kvalitete odgojno-obrazovnog rada).

Obvezna literatura: S. Vrcelj, *Školska pedagogija*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2000. (odabrana poglavlja); K. Tillmann (ur.), *Teorije škole*, Educa, Zagreb, 1994.; V. Domović, *Školsko ozračje i učinkovitost škole*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2004 (odabrana poglavlja).

Dopunska literatura: B. Bošnjak, *Drugo lice škole*, Alineja, Zagreb, 1997. (odabrana

poglavlja);

H. von Hentig, *Humana škola*, Zagreb, 1997.; T. Armstrong, *Najbolje škole*; Educa, Zagreb, 2008.; W. Glasser, *Nastavnik u kvalitetnoj školi*, Educa, Zagreb, 1999.; S. Bašić, „Svrha i osnovna obilježja pedagoškog odnosa“, u: S. Opić – V. Bilić – M. Jurčić (ur.), *Odgoj u školi*, Učiteljski fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2015.

OPĆA PSIHOLOGIJA

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima uvid u rast i razvoj ljudske osobnosti, upoznati osnove psihologije, znanstvenog pristupa psihologiji i ostalim znanostima koji se bave psihičkim fenomenima. Ospozobiti ih da budu u stanju poznavati osnovne koncepte opće psihologije od fizioloških preduvjeta psihičkih doživljaja i ponašanja pa do psiholoških mehanizama funkcije ljudskog bića. U predmetu se obrađuju klasične teme opće psihologije prema modelu svjetskih udžbenika. Studenti će biti u stanju identificirati motive i razloge proučavanja psihologije; objasniti osnovne istraživačke metode u psihologiji; rangirati osnovne psihičke procese i njihove značajke; razumjeti ulogu svijesti i podsvijesti; shvatiti i objasniti važnost percepcije i osjetila; razumjeti i opisati principe učenja, pamćenja i kognitivnih procesa; kritički prosuđivati povezanost pojmove inteligencije, prosuđivanja i donošenja odluka; shvatiti važnost motivacije, čuvstava i dimenzija ličnosti; prepoznati i objasniti razvoj osnovnih psihičkih poremećaja.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Opći uvod u psihologiju (psihologija kao znanost, psihologische discipline i odnos s drugim disciplinama); Nastanak i povijesni razvoj psihologije, metode istraživanja u psihologiji; Fiziološki preduvjeti psihičkih doživljaja i ponašanja (organizacija živčanog sustava, struktura mozga, limbički sustav, mozek i kontrola ponašanja); Razum, spoznaja i stanje svijesti (funkcioniranje razuma, svijest i njene funkcije, snovi, podsvijest i njezina uloga, hipnoza te istraživanja posvećena potisnutom pamćenju); Percepcija i osjetila (uloga percepcije, osjetila i njihova funkcija, vizualna percepcija, proces prepoznavanja informacija); Učenje (klasično uvjetovanje, instrumentalno i operantno uvjetovanje, teorije socijalnog učenja); Pamćenje i zaboravljanje (senzorno i kratkoročno, dugotrajno i automatsko pamćenje, smetnje pamćenju, anatomija pamćenja i poboljšanja pamćenja); Misaoni proces (kognitivna psihologija: mentalni procesi i istraživanja na području kognitivne i neuro-kognitivne psihologije); Razvoj govora i inteligencija (biološko kapaciteti govora, faze govora, usvajanje gramatičkih pravila, vrste inteligencije, mjerjenja i testovi inteligencije); Prosuđivanje i odluke (proces donošenja odluka, iracionalnost, grupno donošenje odluka); Motivacija i emocije (općenito o motivaciji, ljudske potrebe i motivi, klasifikacija, hijerarhija i sukob motiva, eksplanatori stilos, vrste čuvstvenih doživljaja, kognitivna interpretacija emocija, kulturološke razlike); Osobni identitet (jastvo) i ličnost (dimenzije osobnosti, ličnost i osobine ličnosti, teorije crta ličnosti i glavni psihološki pristupi ličnosti); Psihopatologija (glavni tipovi mentalnih bolesti); Psihoterapija (biomedicinski i psihološki pristup psihoterapiji); Kratak osvrt na socijalnu psihologiju, psihologiju kulture te skrb psihologije za zdravlje.

Obvezna literatura: I. Živković, *Teme i interesi opće psihologije*, Zaprešić, 2011.; B. Petz, *Uvod u psihologiju*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2006.

Dopunska literatura: A. S. Rathus, *Temelji psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2000.;

B. Petz, *Psihologički rječnik*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2005.; L. Berk, *Psihologija cjeloživotnog razvoja*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2006.

RAZVOJNA PSIHOLOGIJA

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je predmeta omogućiti studentima upoznavanje s glavnim psihološkim teorijama i učenjima ljudskoga razvoja te pregled ljudskog psihološkoga, emocionalnog i tjelesnog razvoja po dobima, osobito u osjetljivim razdobljima ljudskog razvoja i školskog razdoblja djece i adolescenata. Studenti će biti u stanju razumjeti bitne procese razvojne psihologije; poznavati biološku, psihološku, tjelesnu i društvenu važnost ljudskog razvoja; poznavati teorije razvoja; shvatiti i protumačiti važnost emocionalnog razvoja u prvih pet godina života; poznavati kognitivni razvoj; prepoznati i analizirati promjene i poteškoće u vrijeme puberteta i adolescencije; razumjeti razvojna obilježja identiteta.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Povijest razvojne psihologije (ciljevi, povjesni pregled gledanja na djecu, pioniri razvojne psihologije, metodologija istraživanja, etički aspekti istraživanja); Teoretski okviri razvojne psihologije (Psihoanalitičke teorije - Freudova psihoanalitička teorija, Eriksonova teorija psihosocijalnog razvoja, neofreudovske teorije Jung, Fromm, Adler, Sullivan), teorije o utjecaju okoline i učenja, humanistička teorija razvoja, kognitivne teorije – Piaget, Bandura, Vigotski, etološka i ekološka teorija, sociobiologija; Biološki i okolinski temelji razvoja (genetski temelji, biologija začeća, predviđanje genetskih poteškoća, utjecaj okolinskih faktora na osobnost); Od začeća do rođenja (osnovni pojmovi embriologije, emocionalno i fizičko stanje trudnice, razlike u prenatalnom razvoju s obzirom na spol, aktivnosti fetusa, proces rađanja); Novorođenče (sposobnosti novorođenčeta, tjelesni razvoj, razvoj osjetila, procjena ponašanja novorođenčeta); Tjelesni razvoj u dojenačkoj dobi i najranijem djetinjstvu – do dvije godine (razvoj mozga, tjelesni, motorički i perceptivni razvoj, prehrana, ritmovi spavanja, emocionalni, kognitivni i socijalni razvoj); Rano djetinjstvo od druge do šeste godine života (tjelesni, motorički, kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj); Srednje djetinjstvo – od šeste do jedanaeste godine (uobičajeni zdravstveni problemi, motorički razvoj i igra, kognitivni razvoj, individualne razlike u kognitivnom razvoju, jezični razvoj, učenje u školi); Emocionalni i socijalni razvoj u srednjem djetinjstvu (razumijevanje samog sebe, razumijevanje i samoregulacija emocija, razumijevanje perspektive drugoga, moralni razvoj, odnosi s vršnjacima, obiteljski utjecaji); Predadolescencija od jedanaeste do četrnaeste godine (razvoj osjećaja i opažanja, pažnja, mašta, mišljenje, socijalni odnosi u razredu); Adolescencija – prijelaz u odraslu dob (poimanje adolescencije, psihološki učinci pubertetskih događaja, zdravstvena pitanja, kognitivni razvoj, posljedice apstraktnog mišljenja, učenje); Emocionalni i socijalni razvoj u adolescenciji (identitet nasuprot zbumjenosti, samopoimanje, samopoštovanje, odnos s vršnjacima, odnos s roditeljima, depresija, samoubojstvo, delikvencija); Osnovne informacije o zreloj i srednjoj životnoj dobi do kasne starosti.

Obvezna literatura: E. Laura Berk, *Psihologija cjeloživotnog razvoja*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2008.; I. Živković, *Razvojna psihologija* (skripta).

Dopunska literatura: R. Vasta i dr., *Dječja psihologija*, "Naklada Slap", Jastrebarsko, 2004.,

PSIHOLOGIJA UČENJA

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima stjecanje temeljnih teorijskih, empirijskih i praktičnih spoznaja o procesima učenja. Studenti stječu spoznaje o važnosti učenja i pristupima učenju, kognitivnim faktorima i biološkim ograničenjima i uvjetovanjima u procesu učenja. Upoznaju teorije učenja (biheviorističke, kognitivne, kognitivno-socijalne i humanističke), modele obrade informacija, zakonitosti procesa učenja i usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti, te o samoregulaciji učenja. Student će moći objasniti ulogu i čimbenicima učenja u razvoju čovjeka; usporediti i opisati klasično i instrumentalno učenje; primijeniti načela uvjetovanja na primjerima; prepoznati primjere modeliranja učenja; opisati i objasniti neke tehnike za modifikaciju ponašanja; objasniti biološke i kognitivne mehanizme u podlozi učenja; objasniti zakonitosti procesa učenja; provjeru i procjenu postignuća opisati i objasniti neke uspješne strategije učenja.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u psihologiju učenja; Sazrijevanje i učenje; Neasocijativno učenje; Klasično uvjetovanje – teorijske osnove; Faktori važni za uspostavljanje i uklanjanje uvjetovane reakcije; Instrumentalno uvjetovanje – teorijske osnove; Učinkovitost potkrepljivača; Teorije socijalnog učenja; Modifikacija ponašanja; Kognitivne teorije učenja; Modeli obrade informacija; Zakonitosti procesa učenja; Čimbenici uspješnog učenja; Povezanost učenja s različitim osobnim i socijalnim faktorima; Samoregulacija učenja.

Obvezna literatura: P. Zarevski, *Psihologija pamćenja i učenja*, Jastrebarsko, 2001.; M. J. A. Howe, *Psihologija učenja*, Jastrebarsko, 2002.

Dopunska literatura: Ch. Kyriacou, *Temeljna nastavna umijeća*, Zagreb, 2001.; E. Jensen, *Super-nastava, Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*, Zagreb, 2003.; Ch. Desforges (ur.), *Uspješno učenje i poučavanje, psihologiski pristupi*, Zagreb, 2001.

SOCIJALNA PSIHOLOGIJA I GRUPNI RAD

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je kolegija omogućiti studentima poznavanje socijalne psihologije kao posebne grane psihologije koja se bavi specifičnim tematikama kao što su: socijalizacija, utjecaj okoline/društva na formiranje spoznajnih procesa, percepcije i stavova, vrste i zakonitosti međuljudske komunikacije, procesi stvaranja i održanja grupe. Omogućuje im poznavanje psihologije socijalnih ponašanja i njihovu interpretaciju u okviru odvijanja odgojno-obrazovnog procesa, poboljšanje kvalitete socijalnih procesa i interakcije između odgajatelja i odgajanika te poznavanje zakonitosti i vođenje grupne dinamike. Studenti će moći usvojiti osnovnu znanstvenu i stručnu terminologiju predmeta; poznavati individualne, grupne, socijalne i kulturne elemenata koji utječu na grupnu dinamiku; sposobiti se za vođenje grupe; znati motivirati, razraditi i stvoriti specifične preduvjete grupne dinamike radi

postignuća ciljeva grupe; poznavati elemente olakšavanja i promicanja grupne kohezije; identificirati i predvidjeti doživljaje i ponašanja pojedinaca unutar grupe, grupe naspram pojedinca i kod formiranje podgrupa.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u socijalnu psihologiju i metodologiju; Evolucijska socijalna psihologija; Razvojna socijalna psihologija; Socijalna spoznaja, percepcija i samoopažanje; Stavovi i promjene stavova; Atribucija; Prosocijalno i agresivno ponašanje; Emocije; Percepcija sebe i drugih; Afilijacija, privlačnost, intimnost; Neverbalna komunikacija; Grupni procesi i socijalni utjecaj u malim grupama; Grupni učinak; Međugrupni odnosi, Propaganda.

Obvezna literatura: M. Hewstone - W. Stroebe, *Socijalna psihologija, europske perspektive*, Jastrebarsko 2003; D. C. Pennington, *Osnove socijalne psihologije*, Jastrebarsko, 1997;

Dopunska literatura: E. Aronson - T. D. Wilson - R. M. Akert, *Socijalna psihologija*, Mate d.o.o., Zagreb, 2005., četvrto izdanje; H. Klippert, *Kako uspješno učiti u timu, zbirka praktičnih primjera*, Zagreb 2001.

PSIHOLOGIJA RELIGIJE

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta omogućiti studentima razumijevanje odnosa psihologije i religije, potom poznavanje temeljnih sadržaja psihologije religije, kao i fenomena religioznosti kojima se bavi psihologija i psihiatrija. Studenti će biti u stanju razumjeti da je religija važna tema psiholoških istraživanja; uvidjeti da suvremena neurologija i neuro-psihologija svakodnevno pruža dokaze da je ljudsko biće genetski predodređeno za religioznost; poznavati određene psihičke fenomene vjere; prepoznati važnost religioznog osjećaja, kognitivnih procesa i motivacije u religioznom ponašanju i socijalnoj komunikaciji; objasniti da religiozni razvoj utječe na ostvarenje cjelovita identiteta; poznavati i obrazložiti važnost religije u psihičkom zdravlju; poznavati psihopatološke oblike religioznosti.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Mjesto religioznosti u suvremenim sociološkim, biološkim i psihološkim teorijama (odnos religioznosti i suvremene znanosti); Uvodne postavke psihologije religije (što sve obuhvaća religija i što je sve predmet psihološkog istraživanja, osvrт na vodeće religije svijeta, sadržaje, kultove, pojmove); Povjesna baština psihologije religije (prvi interesi znanstvenog istraživanja Hall, Starbook, James, Freud, Jung, Fromm, Erikson, Piaget, Skinner, Allport, Maslow, Rolo May, Frankl, Kostović, Živković); Religioznost u psihologiskim sustavima Freuda, Junga, Allporta i Frankla; Psihički fenomeni vjere (molitva, mistični doživljaji, opsjednutost, ukazanja, obraćenje, altruističko ponašanje); Religija i duševno zdravlje (religioznost kao terapija, važnost isповijedi, sloboda od tjeskoba, sposobnost samokontrole, integritet ličnosti); Psihičke dimenzije religioznosti djece i mladih i odraslih (karakteristike dječje religioznosti, Goldmanove i Fowlerove teorije religioznog razvoja, karakteristike mладенаčke religioznosti (Piaget) te značaj religioznosti u odrasloj dobi); Zrela nasuprot nezreloj religioznosti (analiza i studije Allporta o intrinzičnoj i ekstrinzičnoj religioznosti); Razvoj savjesti u psihologiji (obrađuje se savjest pod psihološkim kao i teološkim vidom); Religiozni identitet u različitim kulturama (istraživanja o pogledima mladih na religioznost); Psihopatološki oblici religioznosti (analiza takozvanih ekleziogenih neuroza);

Obvezna literatura: Š. Š. Čorić, *Psihologija religioznosti*, Slap, Jastrebarsko, 2003., V. E. Frankl, *Bog kojega nismo svjesni*, Provincijalat franjevaca trećoredaca, Zagreb, 2001., B. J. Groeschel, *Psihologija duhovnoga razvoja*, Verbum, Split, 2009.

Dopunska literatura: E. Fromm, *Psihoanaliza i religija*, V. B. Z., Zagreb, 2000., 1-10; I. Živković – S. Vučetić, *Ekleziogene neuroze u psihopatološkim oblicima religioznosti*, *Društvena istraživanja* 16(2007),6, 1263-1285.

SOCIOLOGIJA RELIGIJE S UVODOM U OPĆU SOCIOLOGIJU

Drugi ciklus - godina studija: I.

Trajanje: 1 semestar – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 3

Cilj je predmeta upoznati studente s središnjim temama sociologije religije u svjetlu opće sociologije, osposobiti ih za razumijevanje religije i religioznosti u društvu i obrazloženje njihova uzajamnoga utjecaja. Studenti upoznaju različite religijske fenomene u suvremenome društvu i načine komuniciranja religioznih sadržaja. Studenti će biti u stanju poznavati i razumjeti glavne sociološke pojmove, teorije i metodologije sociološke znanosti; poznavati povijesni razvoj religioznih institucija, religiozne zajednice, odnosa religije i društva; prepoznati i objasniti fenomen religioznosti i sekularizacije u suvremenom europskom, napose našem društvu i razumjeti promjene na području religioznosti; primjeniti sociološko iščitavanje religioznosti kako bi se dobila realna slika o dinamici religioznog života društva; analizirati utjecaj društvenih procesa na razvoj religioznosti i utjecaj religioznosti na razvoj društva; analizirati fenomen svetog u suvremenom društvu; promatrati i vrjednovati sadržaje vjeroučenja u aktualnom društvu.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u kolegij: Sociologija i sociologija religije kao znanstvene discipline; Osnovni sociološki pojmovi, teorije i metodologija sociološke znanosti; Sociološka perspektiva fenomena religioznosti (razgraničenja teološkog, filozofskog, psihološkog, antropološkog i sociološkog iščitavanja religioznosti); Osnovne teoretske perspektive u sociologiji religije. Paradigma religijskog tržišta, sekularizacijska paradigma, te religijska individualizacija; Strategije definiranja religioznosti. Osnovni teoretski pravci u analizi religioznosti, definicije i radovi klasičnih autora: Weber, Durkheim, Marx, Comte; Suvremeni analitičari religioznosti; Fenomen i obnova svetoga u suvremenom društvu; Institucionalna religioznost, individualna i postmoderna religioznost; Religija i sjećanje. Mogućnost prenošenja religijskih sadržaja novim generacijama; Odnos religioznosti i društva (uzajamni utjecaji religioznosti, društva i gospodarstva); Fenomen sekularizacije, sekularnog i religijskog fundamentalizma u svijetu; Religioznost u bosansko-hercegovačkom i hrvatskom društvu (istraživanja i rezultati); Religioznost i moral u suvremenom društvu (istraživanja i rezultati); Fenomen pučke pobožnosti u našim krajevima, u prošlosti i danas; New Age; Religioznost, svijet, svjetovnost i nereligiozni svjetonazor u svjetlu Drugog vatikanskog sabora; Religija i procesi modernizacije u današnjem društvu; Mediji, moderna tržišta i budućnost religije u suvremenom društvu; Crkva i država, autonomija i suradnja; Perspektiva razvoja religioznosti i(lj) sekularizacije u našemu društvu - pogled u budućnost.

Obvezna literatura: H. Knoblauch, *Sociologija religije*, Demetra, Zagreb, 2004.; M. Haralambos, *Uvod u sociologiju*, Zagreb, 1989., G. Davie, *Religija u suvremenoj Europi*, Golden marketing, Zagreb, 2005.; J. Jukić, *Budućnost religije*, Matica Hrvatska, Split, 1991.

Dopunska literatura: S. Zrinščak, *Sociologija religije - hrvatsko iskustvo*, Pravni fakultet, Zagreb 1999; J. Jukić, *Povratak svetoga*, Split, 1998; G. Črpić – S. Zrinščak, „Dinamičnost u

stabilnosti: religioznost u Hrvatskoj 1999. i 2008. godine“, *Društvena istraživanja*, 19(2010)1-2, 3-27.

RELIGIJSKI SVIJET I RELIGIJSKE TEME U KNJIŽEVNOSTI

Drugi ciklus - godina studija: II.

Trajanje: 1 semestra – 3 sata tjedno

ECTS bodovi: 4

Cilj je omogućiti studentima poznavanje osnovnih književnoznanstvenih pojmove te stjecanje sposobnosti analize književnoumjetničkoga teksta u korelaciji književnosti i teologije. Studenti stječu sposobnost kritičkoga mišljenja i raspravljanja o vrijednim književnoumjetničkim djelima hrvatske i svjetske književnosti, interdisciplinarnog povezivanja i interpretacije važnih književnih i vjeronaučnih tema u korelaciji književnosti i teologije. Time se obogaćuju njihova književna, teološka i opća kultura.

Studenti će biti sposobni usmeno i pisano analizirati izabrane književnoumjetničke tekstove; poznavati temeljne književnoznanstvene pojmove; razumjeti i objasniti osnovna obilježja književnih rodova i vrsta; argumentirano raspraviti o odabranim tekstovima i djelima svjetske i hrvatske književnosti u poveznici književnosti i teologije; razumjeti i interpretirati odabранe književne teme u poveznici s odabranim temama vjeronaučne nastave.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Smjerovi istraživanja književnosti; Književni rodovi i vrste; Suodnos književnosti i teologije; Odabrana se djela i izabrani tekstovi svjetske i hrvatske književnosti obrađuju tematski, u okviru sljedećih cjelina: Molitveni vapaji i čežnja za Bogom; Božićna nadahnuća; Ratne strahote i životne krhotine; U potrazi za srećom; Prijestup i pokajanje, oprost i kazna; Trpljenje i patnja; Ljubav kao životni smisao; Društvo, obitelj, pojedinac i sustav vrijednosti; Žudnja za istinom i pravdom; Suvremena kultura i civilizacija.

Obvezna literatura: Z. Škreb - A. Stamać, *Uvod u književnost*. Teorija, metodologija. Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998.; M. Solar, *Rječnik književnoga nazivlja*. Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.; D. Šimundža, *Bog u djelima hrvatskih pisaca*. Vjera i nevjera u hrvatskoj književnosti 20. Stoljeća, Matica hrvatska, Zagreb, 2005.

Dopunska literatura: M. Solar, *Teorija književnosti*, ŠK, Zagreb, 2001.; M. Solar, *Suvremena svjetska književnost*, ŠK, Zagreb, 1997.; Žmegač, V., *Prošlost i budućnost 20. stoljeća*. Kulturološke teme epohe, Matica hrvatska, Zagreb, 2010.

KANONSKO PRAVO

CRKVENO PRAVO: I. – VII. KNJIGA ZAKONIKA

Prvi ciklus - godina studija: III.

Trajanje: 2 semestra – 2 sata tjedno

ECTS bodovi: 6

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje, razumijevanje, komentar i primjenu odredbi kanonskog prava latinske Crkve, napose odredbi *Zakonika kanonskoga prava* iz 1983. koje su nedjeljive od službe vjeroučitelja u osnovnim i srednjim školama, službe kateheta u župnim i dekanatskim zajednicama, te službe laika župnog suradnika. Studenti stječu sposobnost primjene znanja iz kanonskog prava u Crkvi i društvu, u školi i župnoj zajednici, posebno u pastoralnom djelovanju s djecom, mladima i odraslima te u planiranju i izvođenju vjeronačne nastave u osnovnim i srednjim školama. Student će poznavati opće i krajevno kanonsko pravo latinske Crkve; poznavati odnose između kanonskog prava i državnog prava u BiH; primijeniti sadržaj kanonskog prava u izvođenju nastave vjeronačka u osnovnim i srednjim školama; razumjeti nakanu crkvenoga zakonodavca i pravno uređenje Katoličke Crkve; tumačiti kanonske odredbe djeci, mladima i odraslima; primjenjivati kanonsko pravo u životu Crkve i društva; pružiti osnovni kanonsko-pravni savjet ili mišljenje, vršiti administrativne poslove.

Kolegij obuhvaća sljedeće sadržaje: **Prvi semestar:** Uvod u sadržaj kolegija kanonsko pravo. Povjesna sinteza izvora kanonskog prava: a) Tisućljeće parcijalnih zbirki ; b) Srednjovjekovna sinteza: Corpus Iuris Canonici; c) Zalaganje za reformu: od Tridentinskog sabora do prvog Zakonika; d) Vrijeme II. vatikanskog sabora e) sadašnje zakonodavstvo: Zakonik kanonskoga prava iz 1983; Zakonik kanona istočnih Crkava iz 1990.; Uvod u sadržaj I. knjige Zakonika: *Opće odredbe*. Uvodni kanoni 1-6.; Crkveni zakoni: definicija, vlastitosti crkvenih zakona, vrste crkvenih zakona, obvezatnost, proglašenje, tumačenje i razumijevanje, dopuna pravnih praznina, opoziv, kanonizacija građanskih zakona; Običaj i opće odluke i upute; Kanonski položaj fizičkih osoba. Pravni čini.; Vlast upravljanja; Crkvene službe. Uvod u sadržaj II. knjige Zakonika: *Božji narod*, Vjernici; Obaveze i prava svih vjernika, obveze i prava vjernika laika; Hierarchysko uređenje; Partikularne Crkve i vlasti u njima; Skupštine partikularnih Crkava: crkvene pokrajine i crkvene regije, metropolite, krajevni sabori, biskupske konferencije. Unutrašnje uređenje partikularnih Crkava. Župe, župnici i župni vikari, dekani, rektori crkava i kapelani. Uvod u sadržaj III. knjige Zakonika: *Naučiteljska služba Crkve*; Naviještanje Božje riječi (propovijedanje Božje riječi, katehetsko poučavanje, crkvena misijska djelatnost); Katolički odgoj. Škole. Katoličke škole. Katolička sveučilišta i druge visokoškolske ustanove. Crkvena sveučilišta i fakulteti. Crkveni instituti.; Sredstva društvenog priopćivanja i posebno knjige; Komentar međunarodnog ugovora između Svetе Stolice i Bosne i Hercegovine.

Drugi semestar: Uvod u sadržaj IV. knjige Zakonika: *Posvetiteljska služba Crkve*. Sakramenti pojedinačno s posebnim osvrtom na sakrament ženidbe; Ženidba. Pastoralna briga i priprava za sklapanje ženidbe; Ženidbene zapreke općenito. Ženidbene zapreke pojedinačno. Ženidbena privola. Nedostaci ženidbene privole; Oblik sklapanja ženidbe. Mješovite ženidbe. Tajno sklapanje ženidbe. Učinci ženidbe; Rastava ženidbenih drugova. Razrješenje veze. Rastava uz trajanje ženidbene veze; Ukrepljenje ženidbe. Jednostavno ukrepljenje. Ozdravljenje u korijenu; Crkveni sprovod. Uvod u V. knjigu Zakonika: *Vremenita crkvena dobra*. Stjecanje dobara. Upravljanje dobrima. Nabožne odredbe općenito i nabožne zaklade. Komentar VI. Knjige Zakonika: *Kaznene mjere u Crkvi*. Kažnjavanje kažnjivih djela općenito; Kazneni zakon i kaznena zapovijed. Podložnik

kaznenih mjera; Kazne i ostala kažnjavanja, Cenzure, Okajničke kazne, Kazneni lijekovi i pokore. Primjenjivanje kazna. Prestanak kazna; Kažnjiva djela pojedinačno; Uvod u sadržaj VII. knjige Zakonika: **Postupci**. Mjerodavno sudište; Različiti stupnjevi i vrste sudova, Sud prvoga stupnja: figure na sudištima. Sud drugoga stupnja. Sudovi Apostolske Stolice; Stranke u parnici. Pokretanje parnice, tijek i završetak parnice; Ženidbeni postupci: parnice za proglašenje ništavosti ženidbe, parnice rastave ženidbenih drugova.

Obvezna literatura: *Zakonik crkvenog prava s izvorima*, Zagreb 1996; N. Škalabrin, *Uvod u kanonsko pravo*, Đakovo, 1994.; J. Brkan, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, Makarska, 1997.; N. Škalabrin, *Božji narod*, (skripta), Đakovo, 1995.; N. Škalabrin, *Naučiteljska služba Crkve* (skripta), Đakovo, 1995.; J. Šalković, *Obveze i prava vjernika laika (kann 224 – 231)*. *Poslanje i djelovanje*, Zagreb, 2009.; N. Škalabrin, *Ženidba*, Đakovo, 1995.; N. Škalabrin, *Vremenita crkvena dobra*, Đakovo, 2008.; N. Škalabrin, *Kaznene mjere u Crkvi*, Đakovo, 2004.; N. Škalabrin, *Postupci*, Đakovo, 2000.

Dopunska literatura: *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994.; V. B. Nuić, *Opće pravo Katoličke Crkve*, Zagreb 1985.

CRKVENA ŽUPNA ADMINISTRACIJA – izborni predmet

Drugi ciklus - godina studija: II

Trajanje: 1 semestar – 1 sat tjedno

ECTS bodovi: 1

Cilj je predmeta omogućiti studentima poznavanje i primjenu administrativnog prava Crkve u poveznici sa službom katehete u župnoj zajednici, vjeroučitelja u javnim osnovnim i srednjim školama, župnog pastoralnog suradnika na razini župe i dekanata. Studenti će biti u stanju: razumjeti nakanu zakonodavca kad uređuje upravne odnose između vjernika i mjerodavne crkvene vlasti; primiti stručne kanonsko-pravne obavijesti, promišljanja i suradnju; razumjeti kanonsko-pravnu materiju za funkcioniranje župe kao pravne osobe; poznavati osnovne župne administracije i moći pomagati u vođenju župnog ureda.

Kolegij obuhvaća sljedeće temeljne sadržaje: Uvod u administrativno pravo Crkve (čini, subjekti, objekti, norme); Kanonski kriteriji za administrativnu crkvenu praksu; Crkvene maticice - opće odredbe i krajevno pravo s posebnim osvrtom na matične knjige pojedinačno; Odnos biskupijske kurije i župnog ureda; Župne uredske knjige; Župnik, župni ured, voditelj župnog ureda, korištenje pečata; Uređenje župnog arhiva i biblioteke; Kompjuterski program za vođenje župe.

Obvezna literatura: Hrvatska biskupska konferencija, *Pravilnik o crkvenim maticama i drugim uredskim knjigama*, Zagreb, 1994; M. Šetka, *Vođenje župnog ureda*, Makarska, 1968;

Dopunska literatura: *Zakonik crkvenog prava s izvorima*, Zagreb 1996.; D. Kutleša, *Crkvena administracija*, Mostar (skripta); S. Vučemilo, *Formulari ženidbenog prava*, Split 1972.

Mostar, 11. svibnja 2018.

Doc. dr. sc. Marko Šutalo,
predstojnik TKIM-a